

Eerlijk is vals

Hans Vervoort

bron

Hans Vervoort, *Eerlijk is vals*. Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam 2001

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/verv017eerl01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

I
Van negen tot vijf

Toen ik de sleutel in het slot stak was het nog een gewone doordeweekse werkdag, maar toen ik mijn flat binnenging voelde ik al meteen dat er iets aan de hand was.

Het licht in het halletje brandde, maar dat vergat ik wel vaker uit te doen. Ik hoorde het geluid van een radio of tv, maar ook dat overkwam me weleens. De geur van warme etenswaren was nieuw. Had ik iets op laten staan? Nee, ik kookte nooit 's ochtends.

Angst had ik niet: als je meer dan tachtig kilo weegt (eigenlijk bijna negentig, maar ik had plannen om daar wat aan te doen) en tegen de zestig loopt heb je niet bang te zijn voor indringers. Je hebt je gewicht mee en als het slecht afloopt heb je toch al een behoorlijk lang leven achter de rug.

Al deze gedachten gingen door mij heen en ik had nog ruim tijd voor vele andere gedachten tijdens de paar stappen naar de deur van de keuken.

Toen ik die opendeed keek de vrouw op van haar werk. Ze hield met de ene hand een wok vast en een houten roerspaan met de andere en ze keek me bang aan. Ze was klein en tenger en had iets onmiskenbaar Chinees. Of Vietnamees of Thais of

iets anders oosters uit de Mongoolse hoek. Ze oogde veertig.

Ik trok mijn mondhoeken omhoog en probeerde vriendelijk te kijken, wat eigenlijk niet meer nodig is als je grijs bent. Sinds een paar jaar keek ik met verbazing naar foto's waar ik per ongeluk op stond: een keurige, ietwat buikige heer met benevolente grijze uitstraling, veel kleiner ook dan ik me altijd gevoeld had. De nadagen meneer, c'est la vie, c'est la vie. En alle jongeren waren groter.

Ik stak mijn hand uit en zei: 'Pinkelman.' Dat was mijn schuilnaam bij dit soort gelegenheden en het diende z'n doel, ik werd er elke keer zeer door opgevrolijkt.

'Pol... Polwop,' antwoordde zij glimlachend. Daarmee waren de plichtplegingen voltooid, en na enige pogingen over en weer was duidelijk dat we geen enkele taal gemeen hadden. Alleen als ik oké zei, antwoordde zij ook ferm oké.

Ik dekte de tafel voor twee en na een paar minuten kwam zij met de stomende rijst en het wokgerecht. We aten in stilte. 'Enak betul' (heerlijk), had ik na de eerste hapen nog geprobeerd, het passar-Maleis uit mijn jeugd kwam makkelijk boven als ik niks anders meer wist. Maar Indonesië was heel ver van haar bed.

Na de maaltijd zette ik de tv voor haar aan en maakte koffie in de keuken. Toen ik met twee koppen binnenkwam zag ik haar dommelen en wakker schrikken. Zo klein en zo tener en wie weet wat ze allemaal achter de rug had aan ellende en spanning. Ik maakte met gevouwen handen naast mijn wang het slaapgebaar en ze knikte dankbaar.

Even later droeg ik haar armzalig kleine koffertje naar de logeerkamer en zei: 'Good night.' 'Oké,' antwoordde ze en ze glimlachte. Ze miste een voortand.

Op naar de computer. Ik kwam vrij snel in mijn e-mail terecht en er was een bericht.

'Sent you a package. Your last one. A million thanks, Dad. Tim.'

Veel had hij nooit te melden. Morgen, als ik weer thuiskwam, zou het pakje vertrokken zijn naar haar volgende adres op de vluchtelingenlijn.

Mijn zoon was een do-gooder. Dat had hij van zijn moeder.

Toen Marijke opgenomen werd en maandenlang geen contact mogelijk was, praatte ik de eerste week nog veel tegen haar in het lege huis. Maar in de tijd van de grote verstening gebruikte ik vaak mijn stem een heel weekend niet.

Ik zat en staarde naar de televisie. Het bleven losse beelden, waar ik geen verband in kon zien.

Het huis hield ik brandschoon - daar was zij op gesteld - en elke ochtend douchte ik. En op werkdagen sleepte ik mezelf naar kantoor.

‘Goedemorgen.’ Ik hoorde zelf ook dat mijn stem goed klonk. Fris en sterk, uitgerust van een weekend zwijgen. De mensen moesten eens weten.

Als jongen van twintig heb ik zangles genomen. Eigenlijk wilde ik spraakles, omdat het me hinderde dat ik alles twee keer moest zeggen. Ik had een luie bas.

Het meisje dat de zangles gaf was maar een jaar of twee ouder dan ik en later vertelde ze me dat ik haar eerste leerling was. Zo stralend en energiek als zij was heb ik nooit meer iemand gezien. Een kwestie van gezonde buikademhaling, denk ik.

Elke week fietste ik naar de Stadhouderskade, waar zij woonde, en werd ik onderwezen in het breed houden van het middenrif, de adem daar neerzetten om het geluid via de resonansholten van borst en vooral hoofd te laten groeien tot het een kamer kon vullen, een zaal, het heelal. Ik kwam nooit verder dan die kamer.

‘Voel maar,’ zei ze en deed het voor, terwijl ik mijn hand op haar middenrif legde. En ik voelde met mijn hand het trillen van haar geluid. Levende muziek.

Het is moeilijk om de chronologie aan te houden, merk ik, nu ik de gebeurtenissen van mei vorig jaar wil opschrijven. In je hoofd liggen alle herinneringen vast maar ze komen nogal willekeurig naar boven. Zelf kan ik ze wel plaatsen, maar als ik ze opschrijf moet ik wat duidelijker maken in welke volgorde ze hebben plaatsgevonden. Anders begrijpt niemand er wat van.

Ik belde Marijke de volgende dag vanuit kantoor op. Dat vond zij veiliger, minder kans dat het gesprek afgeluisterd zou worden. Paranoia was onderdeel van haar ziektebeeld.

‘Tim stuurde me gisteren een pakket,’ zei ik.

‘Ja, ja. Is het goed aangekomen?’

‘Prima.’

‘Mooi.’

Er viel een stilte.

‘Hij zond ook een berichtje dat dit het laatste pakket is. Stopt hij ermee?’

‘Nee, Henk. Ze gebruiken een adres maar een paar keer. Maximaal zes keer. Voor de veiligheid. Dat weet je toch nog wel?’

Er kroop wat irritatie in haar stem.

‘Slik je je pillen?’ vroeg ik.

‘Ja hoor, maak je niet ongerust.’

‘Goed zo. Nou, ik ga maar weer eens aan het werk.’

Toen ik de hoorn op de haak had gelegd, speet het me dat ik niet wat vragen voorbereid had. Marijke was soms heel spraakzaam, maar op slechte dagen

had ze uit zichzelf niets te melden en reageerde alleen op vragen. Toch betrapte ik mezelf op een goed humeur: eindelijk waren we klaar met Tims pakketjes. Niet dat ik er iets tegen had om vluchtelingen te helpen. Maar nu we kennelijk onze afgesproken portie opvang verricht hadden, wilde ik best weten dat ik toch niet graag op onverwachte momenten een vreemdeling in huis aantrof.

Neuriënd haalde ik een extra sterk kopje koffie uit de bedrijfsautomaat op de gang en vervloekte het dunne plastic bekertje toen ik terug moest hollen om de telefoon op te pakken.

‘Ja, u spreekt met Linda de Rijk van Gezocht. Eindelijk hebben we u dan te pakken.’

Opsporing, zouden ze Tims vluchtelingenlijn ontdekt hebben? Het zou toch niet waar zijn, net nu we er met goed fatsoen vanaf waren?

‘Kan ik u spreken? Het gaat om iets wat telefonisch moeilijk is uit te leggen.’

Met bonkend hart nodigde ik haar uit om dezelfde middag op kantoor langs te komen. Een heel dikke jonge vrouw, met een air van kordate vrolijkheid.

Ze bestudeerde mijn visitekaartje. ‘Henk Vermeulen. Adviseur speciale projecten, wat betekent dat?’

‘Helemaal niets. Als je in een bedrijf tegen de zestig loopt en geen zin meer hebt in het hollen en vliegen, dan zijn er altijd mensen die je functie graag overnemen. En dan word je adviseur speciale projecten, kun je je een paar jaar in alle rust voorbereiden op je pensioen.’

Het lag wat ingewikkelder, maar dit voldeed en ik zag hoe ze mijn status een paar graden naar beneden bijstelde. Intussen had ik haar kaartje gelezen.

‘Ester van Doorn, research? Ik dacht dat ik iemand anders aan de lijn had.’

‘Ja, nee, ik was het wel, maar in het contact gebruiken we allemaal de naam van Linda de Rijk. De presentator van Gezocht en Gevonden, u hebt dat programma misschien weleens op de tv gezien? Het gaat over mensen die op zoek zijn naar verloren geraakte familieleden.’

Ik ademde meteen wat rustiger. Niks gerechtelijke opsporing van vluchtelingenlijnen, gewoon een dame van een tv-programma. Ik had het weleens gezien.

Het ging voornamelijk over in Nederland opgegroeide adoptiekinderen die via de tv hun natuurlijke moeder konden terugvinden in het verre Vietnam of Bolivia. Of Peru. Moeder had diepe spijt dat ze het kind had afgestaan, ze was achttien

(zeventien, zestien, vijftien) en zag geen kans het te onderhouden. De vader had zich zoekgemaakt, haar ouders hadden haar verstoten toen ze zwanger bleek en adoptie leek de enige mogelijkheid. De volgende vijf kinderen had ze wel gehouden en in diepe armoede grootgebracht. De reportage liet het zien, de hut waarin zij allen leefden en het kale erfje waar drie magere kippen nerveus de grond pikten, op zoek naar ook al bijna verhongerde wormen.

De moeder gespannen en beschaamd, de broers en zusters vrolijk en nieuwsgierig naar de onbekende geluksvogel uit hun familie in het rijke Westen. In de linkerbovenhoek van het tv-beeld zag je het groot geworden adoptiekind naar de reportage kijken en een traan wegpinken.

Dan volgde de nababbel over de treffende familiegelijkenis en hoe ook deze zoektocht met succes was bekroond. En als niemand het meer verwachtte (alhoewel het elke keer gebeurde), ging dan een gordijn open en verscheen de moeder, overgevlogen uit het verre land. Een omhelzing, het kind tweemaal zo groot als het moedertje, snikgeluiden. Dan trok de camera zich discreet terug, want het mocht geen ordinaire tranentrekker worden, dit programma, zo lieten de makers geregeld weten.

‘Ja, ik ken het,’ gaf ik toe, ‘ik heb er ook weleens bij zitten snotteren.’

‘Mooi, mooi.’ Ester van Doorn begon in haar omvangrijke research-tas te zoeken. ‘Alhoewel het natuurlijk niet bedoeld is als emotioneel programma. Wij zien het als informatief, het geeft een beeld van de werkelijkheid.’

‘Ach so,’ knikte ik.

‘Die lang niet altijd is wat mensen denken.’

‘Inderdaad.’

Eindelijk had ze gevonden wat ze zocht, en ze reikte me over de tafel een klein gekarteld fotootje aan. Een jonge Indische of Indonesische vrouw keek glimlachend naar me, haar opgestoken haar dateerde van eind jaren veertig.

Tijdens de beweging die Ester van Doorn naar mij maakte woei een vleug van haar transpiratiegeur naar mij over, vermengd met de odeur van een deodorant. Mijn neus was er niet gelukkig mee, maar kon het nergens kwijt.

‘Ik val maar met de deur in huis,’ zei ze, ‘wij hebben redenen om aan te nemen dat dit uw moeder is.’

‘O, een oude foto van mijn moeder! Wat leuk. Ik wist niet dat u ook foto's opspoorde.’

Ik keek nog eens goed naar het portretje en op de achterkant. Daar stond ‘Amira Soedarso, 1952’.

‘Eerlijk gezegd herken ik haar niet,’ zei ik, ‘en op de achterkant staat een andere naam. Mijn moeder deed vroeger aan amateurtoneel, is dit een rol van haar geweest? Njonja Soedarso?’

Mijn reactie had een vreemd effect op Ester van Doorn. Ze werd hoogrood.

‘Sorry, ik vergis me, ik zeg het helemaal verkeerd. Dat komt, we hebben zoveel zaken tegelijk. Wat ik bedoel is: we hebben redenen om aan te nemen dat dit de moeder is van uw halfzuster. Dus niet uw eigen moeder.’

‘Alles kan,’ zei ik, ‘en ik heb een jongere halfzus. Maar wij hebben wel dezelfde moeder. Zij hertrouwde na de dood van mijn vader. En toen werd Ginny geboren, mijn halfzusje.’

‘O. Ja, nee, ik bedoel een andere halfzus. Sonja Soedarso. Uit een verhouding die uw vader in Indonesië had met deze mevrouw.’

Ze keek me afwachtend aan.

‘Nou, dat moet u mij dan maar eens uitvoerig uitleggen,’ zei ik, ‘want dat wil er bij mij niet een twee drie in.’

‘Ja, dat wil ik graag doen, maar vindt u het goed dat ik dan de ploeg erbij haal? Dan is de opname spontaner.’

‘De cameraploeg? U wilt dit filmen?’

Ze knikte. ‘Ze wachten buiten in het busje.’

Ik ging naar het raam en keek naar beneden. En verdomd, daar stond een busje met het opschrift Linda Productions.

Was het 1 april, vierde ik een jubileum, was ik jarig? Misschien gewoon een van die vele instink-tv-programma's van tegenwoordig?

Toen ik mij omdraaide betrapte ik Ester van Doorn op een half glimlachje. Dat deed de deur dicht. Ik vertrouwde het niet.

‘Sorry, maar ik heb geen belangstelling. Ik stel voor dat u met uw ploeg iemand anders aan een moeder gaat helpen. Of een zus. Ik heb familie genoeg.’

Ik haalde haar jas van de kapstok en hield die uitnodigend voor haar op. Onwillekeurig ging ze staan.

‘Ja maar, u begrijpt het niet. Wilt u dan niet weten hoe het zit met...’

‘Nou nee, houdt u dat maar. Trekt u dit aan, het is fris buiten.’

Met enige tegenzin stak ze haar arm in de jas die ik ophield en opnieuw kreeg ik een vlaag transpiratiegeur in mijn neus. In een reflex trok ik mijn hoofd terug. Zij zag dat toen ze achteromkeek en ik kon zien dat ze de oorzaak begreep. Ze kleurde opnieuw hoogrood. Ik had mijn reflex

graag ongedaan willen maken en stond op het punt om de onderhandelingen te heropenen. Een Indische jeugd maakt ongastvrij gedrag bijna ondenkbaar.

Maar ik had haar ontredderd en ze haastte zich weg. Ik ging bij het raam staan en zag haar beneden naar buiten komen en haastig instappen. Daarna stond het busje nog enige tijd stil. Linda Productions wilde ongetwijfeld uitleg.

Als het geen grap was, wat zou zo'n tv-ploeg dan per uur kosten? Mannetje of drie, vier, tegen pakweg honderd gulden per uur, overhead inbegrepen, reistijd heen en terug, auto en apparatuur. Dan ging hier toch algauw een paar duizend gulden de mist in. Zou ze uit de auto geschopt worden voor een tweede poging? Nee, na een paar minuten reed Linda Productions weg.

Toch onzin allemaal, dus. Zou ik er ooit achter komen wie me beet had willen nemen?

‘Wat sta je te kijken?’

Anton Nijman was ongemerkt mijn kamer binnengekomen. Kwam hij voorzichtig kijken of ik

in de practical joke getrapt was? Ik besloot geen krimp te geven.

‘Linda Productions vertrekt. Ze maken dat programma over uit het oog verloren en weer teruggevonden mensen en dachten dat er misschien een markt zou zijn voor een maandblad met dat soort verhalen. Mijn moeder was een ander! Mijn broers spreken Boliviaans.’

‘Gaat het ook over de Japanners die na vijftig jaar uit het oerwoud komen om te informeren of de oorlog nu eindelijk is afgelopen?’

‘Natuurlijk, dat is een jaarlijkse special.’

Alhoewel die stroom langzamerhand begint op te raken. Er kwam er laatst nog wel een tevoorschijn in Nieuw-Guinea, maar die kon zich niet eens meer herinneren wat hij daar deed.’

‘Alzheimer?’

‘Nee, zo heette hij niet. Later bleek trouwens dat het een Japanse toerist was die bij een dagtrip overboord geslagen was en aan amnesie leed. Hij was ook maar een paar uur zoek geweest.’

Anton hinnikte even. Hij had het uiterlijk van een blond fotomodel uit de zeiljoppers-hoek, maar was een stuk slimmer.

Toen ik vorig jaar te moe werd om de tijdschriftenuitgeverij te runnen en zo dom was dat in een interview in de vakpers te zeggen, kwam een

headhunter met Antons cv aandragen. Anton was achter in de dertig, had een aantal jaren bij vnu gewerkt maar was drie jaar geleden in de Engelse vechtmarkt samen met zijn Britse vrouw begonnen met het uitgeven van een tijdschrift voor gescheiden mannen: Single Again. Vol tips over koken met de magnetron, het in vijf dagen kwijtraken van het huwelijksbuikje, het aanspreken van aantrekkelijke vrouwen en al die andere vaardigheden die een single guy nodig had voor een goed leven met een vanwege de alimentatie gehalveerd inkomen. Dit alles op een licht ironische toon gebracht, geen klaagblad. Het werd een succes, maar net toen het blad winst begon te maken lag hij zelf in scheiding en gaf zijn vijftig procent aandelen als settlement mee aan zijn ex.

En nu stond hij open voor aanbiedingen uit Nederland, zei de headhunter.

We maakten kennis. Anton dronk niet en rookte niet, maar verder had hij alle kenmerken van de notoire tijdschriftengek, en dankzij zijn ervaring en droge humor had hij ook een natuurlijk overwicht op het ongeregeld zootje waar elke tijdschriftenuitgeverij het van moet hebben.

Een jaar geleden nam hij mijn rol over en deed ik een stap terug om voor het bedrijf op zoek te gaan naar nieuwe bladen.

‘Waar kwam je eigenlijk voor?’ vroeg ik hem.

‘O, zomaar.’ Meestal was dat zijn inleiding om me uit te horen over hoe hij een lastige hoofdredacteur of vervelende adverteerder het best kon aanpakken, en steeds minder vaak kon ik hem helpen aan een oplossing die hij niet zelf al bedacht had. Want hij had een goed gevoel voor het vak. Ook nu waren we in tien minuten klaar.

Hij vertrok en deed de deur achter zich dicht. Dát zou hij toch nog eens moeten afleren, achter gesloten deuren ontstaat nooit iets goeds.

‘Open!’ riep ik hem hard achterna en na een paar seconden keerde hij op zijn schreden terug en liet de deur weer zachtjes openzwaaien.

Vanuit de gang kwamen de normale kantoorgeluiden, geen gegiechel of gefluister. Kennelijk was het toch geen kantoorgrap geweest, dat bezoek van Linda Dinges.

Hé, het fotootje was blijven liggen. Ik stak het bij me.

's Avonds belde ik Marijke weer. Ze had een goede dag gehad en luisterde vol aandacht naar mijn verhaal over Linda Productions.

‘Hoe heette die vrouw, Henk?’

‘Ja, dat staat achter op dat fotootje. Zit in mijn jaszak. Soemari of zoiets.’

‘Dat zegt mij niets.’

‘Nee, natuurlijk niet, waarom zou jou dat iets zeggen?’

‘Omdat ik altijd degene was die de verhalen van je moeder aanhoorde, over tempo doeloe en hoe slim jij als kind uit de hoek kon komen en hoe ze er alleen voor stond toen je vader overleed.’

Haar stem kreeg de bitse klank die een lange tirade aankondigde. Over mijn ongevoelige en geheel op mezelf gerichte workaholische natuur.

‘Je hebt volkomen gelijk, Marijke.’

Als ik haar met grote overtuiging gelijk gaf bond ze meestal in, zo ook nu.

‘Maar misschien is het wel een idee. Je zou de naam eens kunnen laten vallen als je bij je moeder bent.’

‘Nee, dat durf ik niet. Stel dat ze helemaal op tilt gaat. Ze is tachtig!’

Ze zweeg en ik hoorde haar een sigaret opsteken. In die verpleeginrichting mocht gerookt worden, een unicum, en Marijke was het

onmiddellijk gaan doen, met instemming van de behandelend arts.

‘Zou het waar kunnen zijn, dat je vader vreemdgegaan is?’ vroeg ze na een tijdje.

‘Ja, waarom niet? De tijd na de oorlog was nogal hectisch en mijn ouders waren vier jaar uit elkaar geweest. Mijn moeder en ik waren in 1947 een halfjaar met verlof in Nederland. Hij zou met de volgende boot komen, maar uiteindelijk bleef hij toch. Het zou kunnen, hij heeft daar alleen gezeten. Maar misschien niet helemaal alleen.’

‘Sorry, ik begin moe te worden, ik val in slaap.’

‘Doe je sigaret uit!’ riep ik haar nog toe en hoorde een knorrig ‘Ja, ja,’ voordat ze de hoorn neerlegde.

Aan de abrupte beëindiging van gesprekken was ik in de loop van de tijd wel gewend geraakt.

Marijkes put vol woede werd medicinaal gedempt en in de beginmaanden was het een wonder dat we af en toe nog een paar minuten met elkaar konden praten voordat ze weer wegzakte in diepe rust. ‘U bent de enige die zij een beetje vertrouwt,’ zei de arts, en daarom verbonden ze me nog door. Maar de laatste tijd kwam het wegzakken minder voor, het ging duidelijk beter met haar. Voor alle zekerheid belde ik de avondzuster nog even op, die

beloofde over enkele minuten langs te gaan om te checken of er een bed in brand stond.

Mevrouw Soedarso's foto deed ik de volgende dag in mijn portefeuille, met het vage idee er nog eens goed over na te denken.

In het rustieke afbouwtempo dat ik mezelf in het afgelopen jaar had aangewend, ging ik om elf uur koffiedrinken bij Jan Elferink, de bedrijfsadministrateur.

Dat was onze wekelijkse gewoonte, even bijpraten buiten de vergaderingen om. Ook nadat ik mijn directierol had overgedragen bleven we dat doen, al praatten we nu vooral over koetjes en kalfjes. Zo had ik nu ontdekt dat hij vrouw en kinderen had, dat hij hield van Belgische bonbons en dat hij lid was van een club waarvan de leden voor hun gezondheid wilgen snoeiden. Zowel voor hun eigen gezondheid als die van de wilgen. Die Belgische bonbons verklaarden zijn ronde uiterlijk, maar eigenlijk werd ik altijd wat ongeduldig van persoonlijke informatie. Tenzij je daaruit kon begrijpen waarom iemand z'n werk niet deed.

Vandaag was Jan uit zijn doen en hij verloor geen tijd om me te informeren.

‘Anton heeft zich ziek gemeld en er moeten wat handtekeningen gezet worden voor de salarisbetalingen.’

‘Nou, dat kan ik toch ook doen.’ Ik begreep niet waar hij zich druk over maakte, juist voor dit soort gelegenheden had ik mijn procuratie behouden.

‘Jawel, jawel, maar er is meer aan de hand.’

Hij aarzelde, maar de druk van het nieuws dat hij bij zich droeg was te groot, hij bubbelde over.

‘Ik weet niet of het waar is, maar ik hoorde dat hij gisteren ruzie heeft gehad met Violet en dat Violet een klacht bij de politie heeft ingediend wegens mishandeling.’

‘Ach, welnee.’ Met veertig dienstjaren kon ik mezelf een kantoorveteraan noemen, en ruzies waren normaal. Mishandeling en aangifte bij de politie, dat had ik nog nooit meegemaakt.

‘Toch schijnt het zo te zijn.’ Jan keek me aan met de mengeling van beduchtheid en opgewondenheid die bij dit soort berichten hoort.

‘Ach, het is vast een storm in een glas water,’ zei ik. Rustig houden, die hap, was het natuurlijke instinct dat je krijgt na een tijdje baas spelen.

‘Ik hoop het,’ zei Jan, en ik betwijfelde of hij dat meende. Zoals veel boekhouders genoot hij altijd

wel een beetje als er iets misging bij de bazen, met hun neerbuigende houding tegenover cijferaaars.

Terug op mijn kamer ging de telefoon.

‘Waar was je nou, ik probeer je al de hele ochtend te bereiken!’

Het belligerente stemgeluid van Jaap van Soest herkende ik meteen.

‘Met wie spreek ik?’ vroeg ik desondanks. Jaap was voorzitter van onze kleine Raad van Commissarissen en had zijn sporen verdiend in de textielindustrie.

‘Doe niet zo flauw, Henk, dat weet je best. Hoor eens, ik heb je dringend nodig in verband met een vervelende affaire. Kun je even naar de kamer van Personeelszaken komen? Daar zit ik namelijk.’

‘Oké.’

De toch vrij royale kamer van Personeelszaken stond bol van de rook, Jaap van Soest behoorde tot de laatste rokers. Achter haar bureau zat Janine Toxopeus, hoofd Personeelszaken, met tegenzin de grijze lucht in te ademen. Ze keek opgelucht toen ik binnenkwam.

‘Heb je al gehoord wat die oen van jou uitgevreten heeft?’ vroeg Jaap.

Voor iemand met zo'n formidabele reputatie had hij zijn uiterlijk niet mee, een klein en mager

mannetje met een kaal rond hoofd en blauwe priemoogjes.

‘Ik dacht dat het jouw oen was, Jaap. Directeuren worden door commissarissen benoemd. En ik heb alleen iets vaags gehoord.’

Jaap wees naar Janine.

‘Mevrouw Toxopeus?’

Janine stak van wal.

‘Ik ben vanochtend gebeld door Violet Rijk, de directie-assistente van Anton, met het verhaal dat zij door Anton is geslagen en daarvan aangifte bij de politie heeft gedaan. Ze was nogal ontredderd en ik heb gezegd dat ik haar wel ziek zou melden. Daarna heb ik contact gezocht met Anton, en die bleek thuis te zitten, in Apeldoorn. Hij vertelde dat hij al door de politie gebeld was, maar dat hij het met Violet wel zou uitpraten. Er was volgens hem sprake van een misverstand. Daarna kwam de heer Van Soest hier.’

‘Ja, dat dank je de donder. Ik kreeg vanochtend een telefoontje en ben natuurlijk meteen in actie gekomen.’

Jaap van Soest was een ervaren zakenman van het selfmade type, maar sinds hij op zijn vijfenzestigste zijn textielbedrijf verkocht had, verveelde hij zich nogal en popelde om in actie te komen. Textiel wordt ook bedrukt en mogelijk was

dat de reden waarom hij ooit een stevig pakket van onze aandelen had overgenomen uit de erfenis van onze dementerende oprichter en diens geldzuchtige nageslacht. Nu gebeurde er dan eindelijk iets wat commissariaal ingrijpen zou kunnen vergen en dat liet hij zich niet ontgaan.

‘Wie heeft je dan gebeld?’ vroeg ik nieuwsgierig en zag hem wat ongemakkelijk schuiven op zijn stoel.

‘Gewoon, Violet is een nicht van mijn vrouw. Je weet hoe dat gaat, dat belt elkaar.’

Ook dat weer opgelost. Persoonlijk zou ik niet graag de nicht van de vrouw van deze president-commissaris als secretaresse hebben; Anton had hier een steek laten vallen.

‘Dus wat er precies gebeurd is, weten we eigenlijk niet,’ probeerde ik.

‘Nee, dat klopt, dat zeg ik ook al de hele tijd tegen de heer Van Soest,’ zei Janine.

‘Daarom hebben we jou erbij gehaald.’ Jaap switchte moeiteloos van bullebak naar conspirator. ‘Als jij nou eens uitzoekt wat hier aan de hand is? Volgens mij zit het goed mis. En een directeur die zijn handen niet thuis kan houden is niet te handhaven.’

‘Maar er zijn voor dit soort situaties toch spelregels? Vertrouwensmannen en -vrouwen?’

Janine knikte. ‘Dat klopt. Wij hadden er twee. Minny Ebben, maar die is zojuist vertrokken, en ik ben er nog niet toe gekomen een vervanger te zoeken. En jij.’

‘Ik? Ja verdomd, dat is waar ook.’

Ik was het glad vergeten, maar ze had gelijk. Na mijn aftreden was ik een keer benoemd tot vertrouwenspersoon seksuele intimidatie, maar omdat zoiets bij onze uitgeverij niet voorkwam had ik het meteen in het hoekje van mijn geheugen gelegd waar de werkster nooit kwam.

‘Oké, ik zal erachteraan gaan.’

Jaap stond op. ‘Bel mij dan vanavond thuis even.’

‘Ik weet niet of dat zo werkt, Jaap. Anton is de directeur, dus van hem moet je eigenlijk de informatie krijgen. Maar ik zal hem vragen of het goed is dat ik je op de hoogte houd.’

‘Hm.’ Zonder groeten vertrok hij. Janine en ik verdeelden de taken, zij ging naar Violet en ik naar Anton.

Een uur later reed ik Apeldoorn binnen. Niet gering, die villa waar hij woonde, midden in de bossen. Een violet-grijzende dame opende de deur, ik stelde me voor en ze zei: ‘Ach ja, u komt voor mijn zoon.’

Anton droeg een spijkerbroek en sweater en leek meer dan ooit op een fotomodel, zij het aan de bovengrens van de gangbare leeftijd, en met een lange alcoholische nacht achter de rug. ‘Ik ben nogal suffig,’ zei hij, ‘laten we de bossen in gaan.’

Ondanks zijn kater liep hij met grote passen. Het lengteverschil tussen ons zat vooral in zijn benen en al na een paar honderd meter was ik mijn adem kwijt.

‘Zullen we hier even gaan zitten?’ vroeg ik bij de eerste bank die we tegenkwamen.

Hij keek wat verbaasd, maar gehoorzaamde. We zaten bij een kleine bosvijver en keken naar een eenzame witte zwaan die erin ronddobberde.

‘Ik dacht dat zwanen altijd met z'n tweeën waren,’ zei ik.

‘Ja, maar in deze buurt kwamen ze op een oneven aantal uit. En hij bleef over, arme kerel.’ Anton liet een kort lachje los.

‘Ik wist niet dat je bij je moeder woonde.’

‘O, dat is tijdelijk. Na de scheiding kon ik er niet toe komen om me te settelen, en mijn moeder had

behoefte aan wat gezelschap. Mijn stiefvader overleed een jaar geleden en zij zat alleen in dat grote huis. Dus vandaar.’

Ik herinnerde het me weer. Aan die scheiding hadden we zijn terugkeer naar Nederland te danken en hij had me weleens verteld dat hij nu weer in het ouderlijk huis woonde en zijn oude trimpaden herontdekt had.

Het was mei en de vogels in het bos kwinkelerden en tierelierden luidkeels. Op zoek naar territorium en een partner, had ik weleens gelezen. Zonder dat zij zelf een idee hadden wat zij deden en waarom. Net mensen.

‘Wat is er nou gebeurd, gisteren?’ vroeg ik ten slotte.

‘Daar weet ik weinig meer van,’ zei hij. ‘Ik drink eigenlijk nooit, zoals je weet, maar gisteren is het helemaal uit de hand gelopen. Violet en ik hebben wat gegeten, ze had ontdekt dat ik een jaar in dienst was en wilde trakteren. Heel aardig van haar. Ik betaalde het diner, zij de wijn. Daarna heb ik haar thuisgebracht. Ik merkte dat ik wat last had van de wijn en vroeg of ze wat koffie kon maken om mee te nemen in de auto. Ik heb zo'n handig thermosflesje voor lange ritten. Ja, dat was goed. “Eventjes dan,” zei ze er wel bij. We gingen naar haar flat en ik keek wat televisie terwijl zij de

koffie maakte. Ik heb ter plekke een paar slokjes gedronken en had eigenlijk nog wel wat langer willen blijven tot ik een beetje was opgeknapt. Maar Violet maakte zo duidelijk dat ze nog veel te doen had in huis, dat ik maar snel afscheid nam. In de auto nam ik nog wat koffie en toen moet ik in slaap gevallen zijn. Tegen twaalfen werd ik in de auto wakker, in de straat waar ze woont. Stekende koppijn en een kater die nergens op sloeg, want ik had hooguit drie, vier glazen wijn op. Ik ben op een sukkeldrafje naar huis getuft, heb mijn maag gelegegd en ben het bed in gedoken. Vanochtend voelde ik me nog steeds beroerd, er zal wel iets mis zijn geweest met het voedsel. En dat is het hele verhaal.'

'Violet heeft vanochtend aangifte bij de politie gedaan wegens mishandeling, dat weet je?'

'Ja, ik heb al een telefoontje van de politie gehad, of ik langs wil komen om een verklaring af te leggen. Ik begrijp er niks van. Ik sla geen vrouwen. Ze kunnen het mijn ex vragen, ik doe dat niet.'

'Misschien een kwade dronk?'

Hij pakte een steentje en gooide het met een slappe boog naar de vijver. De zwaan kwam op het plonsje af, constateerde niets eetbaars, gooide het

hoofd verontwaardigd in de nek en zwom rimpelloos en statig weer weg.

‘Hoor eens, Henk, alles kan natuurlijk. Maar ik ben fysiek niet agressief, en ik heb ook nog nooit een kwade dronk gehad. Ik word alleen maar slaperig van drank. Daarom begrijp ik er niks van.’

Ik raadde hem aan een advocaat in de arm te nemen, en aan zijn onthutste blik merkte ik dat het nog niet tot hem was doorgedrongen hoe ernstig de situatie was.

Was het de kater? Was het onschuld? Nadenkend reed ik terug naar Amsterdam.

Janine had haar bezoek aan Violet ook al achter de rug en we vergeleken onze gegevens. Tot en met het diner en het koffie maken bij Violet liepen de verhalen parallel, maar volgens Violet had Anton bij haar thuis toenaderingspogingen gedaan en toen ze daar niet op in was gegaan, had hij haar bij de schouders gegrepen en een paar klappen uitgedeeld. Uiteindelijk was hij met zijn dronken kop de trap af gegaan. De volgende ochtend had ze lang gearzeld, maar ze was zo kwaad en vernederd dat ze toch maar aangifte had gedaan.

‘Jezus, wat heb ik hier weinig zin in,’ zei ik. ‘Kom er maar eens achter wie de waarheid vertelt.’

Janine deed mij qua kapsel en postuur altijd denken aan tante Sidonia uit Suske en Wiske en had dezelfde kordate handelwijze. Behalve nu.

‘Ja, ik weet het ook niet. Violet heeft echt klappen gehad. Dat kun je zien, en ze heeft ook blauwe plekken op haar schouders. Maar ze wilde wel morgen weer aan het werk en ze vroeg niet of Anton er dan zou zijn. Dat is toch het eerste wat je dan vraagt?’

‘Ja, lijkt mij ook. Heb je haar dat voorgelegd?’

‘Ja, en toen zei ze dat ze aannam dat hij zijn lesje geleerd had en het niet meer zou durven. De baan vond ze leuk en hij was ook een goede baas als hij niet dronk.’ Ze haalde haar schouders op. ‘Ik weet niet wat ik ervan maken moet.’

Jaap van Soest wel. Hij belde me aan het eind van de middag op.

‘Ik heb telefonisch contact gehad met de andere commissarissen en met Anton. We hebben besloten Anton op non-actief te stellen in afwachting van het justitieel onderzoek en de interne afhandeling van deze kwestie. Hij is dus officieel met betaald verlof. Aan jou het verzoek om tijdelijk de directietaak weer op je te nemen totdat duidelijk is wat er allemaal aan de hand is en wat de consequenties zijn. Onder ons gezegd, ik zie hem

niet meer terugkeren, dus als je blijft bij je standpunt dat je te oud bent voor de klus, denk dan vast eens na over een nieuwe Anton.'

Het was een erg snel en ingrijpend besluit, maar hij was niet van zijn standpunt af te brengen.

Een uur later lichtte ik de ondernemingsraad in. Zeven nieuwsgierige koppen die ik allemaal al jaren kende. Er zat weinig anders op dan ze te vertellen wat er aan de hand was. 'En nogmaals, mensen zijn onschuldig totdat het tegendeel bewezen is,' eindigde ik, 'dat geldt dus ook voor Anton. Hij is een paar dagen met vakantie totdat we duidelijkheid hebben over wat er precies gebeurd is. En het slechte nieuws is dat ik hem voor die paar dagen vervang.'

Ze beloofden braaf de zaak vertrouwelijk te houden en ik duimde voor Anton dat hij voldoende goodwill had opgebouwd in het afgelopen jaar. Want anders zou het roddelcircuit ongetwijfeld aan de slag gaan en deed het er weinig meer toe of hij schuldig was of niet.

Op het antwoordapparaat thuis stond Ester van Doorn, met de boodschap dat haar baas Linda de Rijk mij graag zelf wilde spreken. Mijn hoofd stond naar andere zaken en ik moest even nadenken waar dit ook alweer over ging.

Een onbekend Indonesisch halfzusje uit het verre verleden, als gevolg van een misstap van mijn vader. Het kon, het was niet ondenkbaar en ik had Ester van Doorn nogal onbeleefd de deur uit gezet. Hoe oud zou dat zusje nu zijn? Toch al minstens vijftig en misschien met een moeilijk leven achter de rug.

Werd het niet tijd voor een bezoek aan mijn moeder in Arnhem? Ik had ineens grote behoefte aan familie dichtbij.

II Insulinde

Mijn moeder behoorde tot de generatie die de crisis van de jaren dertig en een wereldoorlog had meegemaakt, moeiteloos de tachtig had gehaald en onder geen enkele voorwaarde naar een bejaardenhuis wilde. Dat kon inmiddels ook niet meer.

Laatst, toen ze verzuchtte dat ze ‘slecht ter been werd en misschien langzamerhand toch maar eens...’ kon ik haar meedelen dat ze inmiddels veel te oud was voor een bejaardenhuis. ‘O?’ vroeg ze, ‘hoe kun je nou te oud zijn voor een bejaardenhuis?’

‘Dat is het nieuwe systeem, ma, je gaat het bejaardenhuis in als je nog goed ter been bent en niet voorgelezen hoeft te worden. De administratieve grens is zeventig jaar. Daarna kom je er niet meer in.’

‘Dus ik zit nu in mijn eigen privé-bejaardenhuisje tot ik alleen maar horizontaal vervoerd kan worden?’

‘Zo is dat. Het is uit met het verwennen van zielige oudjes.’

Ik kon zien dat het haar opluchtte, ze hoefde nu nooit meer te piekeren over verhuizen naar een bejaardenwoning. Te oud, hoera!

Ik bezocht haar niet vaak, een paar keer per jaar, en moest dan van tevoren bellen, want ze had een

druk bestaan met bridgedrives en zwemlessen en conversatie-Frans en ze ging elk jaar een paar maanden naar Australië om te logeren bij mijn halfzus Ginny. Maar nu was ze thuis en kon mij ontvangen.

Eén meter zestig dynamiek met grijs haar, een zwart broekpak en blauwe ogen achter een grote bril. Ik bukte me en kreeg een paar vluchtige maar niet onhartelijke zoenen.

‘Cora, schenk eens een paar bellen cognac, de zoon is er.’

Cora was mijn moeders factotum, één meter vijftig Indische gastvrijheid en mollige warmte.

Ik sloeg mijn armen om haar heen. ‘Wat ruik jij lekker, tante Cora, krijgen we pannenkoeken?’

‘Ach, jij toch altijd! Je bent toch veel te dik voor pannenkoeken?’ kraaide ze.

Dat ik liever stroop Soesoe had dan een glas cognac wist tante Cora wel zonder dat ik dat hoefde te zeggen. En als ik iets op mijn lever had, kon ik dat nooit verborgen houden voor mijn moeder. Maar eerst de plichtplegingen.

‘Hoe gaat het met iedereen?’ vroeg ik.

En dat vulde een uur. Oom Sjon had een hartaanval gehad op zijn werk in het verre Hawaï, kassian toch, nu het net zo goed ging met zijn zaken, maar tante Ona zette de business voort en zij

was altijd al de drijvende kracht geweest. De familie in Australië ging het goed, Ginny had net haar tweede kind gekregen en liet me groeten. En herinnerde ik me niet Christine nog?

Ik keek naar het duo dat elkaar voortdurend corrigeerde op feiten en namen. Mijn moeder was nu tachtig en tante Cora was zo'n tien jaar jonger. Ze was niet echt een familielid, maar na de oorlog bij ons gekomen en gebleven, ook toen we definitief overstaken naar Nederland, een paar jaar na de dood van mijn vader.

Ik bracht het gesprek op hun plakboekenproject. Een jaar geleden waren ze begonnen de kartonnen dozen met familiekiekjes te sorteren en in te plakken. Ik had ze bezig gezien, muggenzifterig strijdend over de precieze datering en plaats van de opname. 'Kijk, het Van Vloten-zwembad in Trètes.'

'Nee toch, dat is Selecta. Koud was het daar in de bergen. Kijk, je kunt zien dat ik sta te rillen.'

'Trètes kon ook koud zijn, hoor.'

Maar ze waren er nu uit en Cora kwam opdraven met vier fotoboeken. Dat zou me een natuurlijke aanleiding geven om de foto van mevrouw Soedarso ter sprake te brengen. Erg dik waren de albums gelukkig niet, foto's waren vroeger een

zeldzaamheid en tijdens de oorlog was veel weggeraakt.

Ik pakte het eerste boek en zag al bladerend de jeugd van mijn moeder voorbijglijden, in het oude Indië. Tochtjes te paard in lang vervlogen vakantieoorden, klassenfoto's met vragend naar de fotograaf starende jongens en meisjes, de sepia-getinte staatsiefoto's van haar ernstig kijkende vader en moeder die ik nooit had gekend. Daarna de mooie tijd in Bandoeng toen zij - achttien, negentien jaar - de belle van het bal was en de prinses van een groepje mannelijke studenten. Daar zat mijn vader bij, Stefan Vermeulen. Ze trouwde met hem in 1938, direct nadat hij zijn artsdiploma gehaald had. Acht maanden later werd ik geboren. 'Je was vroeg,' zei mijn moeder er altijd haastig bij.

In 1942 kwamen de Japanners langs en mijn vroegste herinnering is de tocht naar het interneringskamp, staande in een open vrachtwagen met andere kinderen en hun moeders. Mijn moeder zorgde ervoor dat ik niet omviel.

In het kamp schepten alle kinderen op over hun vaders, en de kleine gekartelde zwartwitfotootjes die de moeders hadden werden veelvuldig geraadpleegd.

'Mijn vader is veel sterker dan jouw vader.'

‘Mijn vader is administrateur, hij is de baas van alles.’

‘Niet van mijn vader, want die is dokter.’

Dat laatste was mijn tekst. Volgens mijn moeder was dokter het hoogst van alles, want hoe belangrijk je ook was, als je ziek werd kon alleen de dokter je helpen. Daar kon geen vriendje iets tegen inbrengen. Ik had het goed getroffen met mijn vader en met de redeneerkunst van mijn moeder.

Toen ik hem na de oorlog eindelijk bewust zag, was ik zes jaar. Hij viel niet tegen. Een grote man met blond krullend haar, donkere ogen en een diepe stem. Als hij praatte luisterde iedereen, als hij lachte dan lachte iedereen vanzelf mee. Er was altijd veel gezelschap om hem heen.

We woonden in Makassar aan de Djalan Besi in een groot huis en 's ochtends, 's middags en 's avonds was er aanloop. Overdag van de vriendinnen die mijn moeder al snel had gemaakt, 's avonds van de vele vrijgezelle militairen die uit Holland waren gekomen om de kolonie te redden en in huize Vermeulen hun vertier vonden.

In het fotoalbum dat ik nu in handen had, waren de groepsfoto's geplakt die uit die tijd dateerden. Ik herkende de veranda van ons huis, met de uitwisselbare groepjes jonge Hollandse militairen

die daar poseerden met hun gastvrouw en gastheer en het zoontje dat ik was.

Soms nam mijn vader me mee op tournee. Als gouvernementsarts was hij verantwoordelijk voor de gezondheid van de bevolking, en we bezochten de dessa's en kampongs die te ver van het ziekenhuis lagen. Ik keek toe of las een boekje terwijl hij een eindeloze stroom patiënten injecties gaf tegen ziektes of ze behandelde voor een buikpijn of een wond. Hij was aardig en geduldig, ik keek met trots naar hem. Ernstige gevallen liet hij naar het ziekenhuis brengen, de familie ging mee. We reden in de jeep voorop, achter ons de weapon carrier (ook een soort jeep, maar een paar maten groter) of de vrachtauto met de kreunende patiënten op dunne matrassen.

Mijn vader zong als hij reed. Het klapperende canvas van de jeep verwaaide zijn woorden, maar 'het paardje op de zandweg reed, de weg was lang de weg was breed' hoorde ik hem zo vaak zingen dat ik al vrij snel kon invallen: 'de voerman lei te ruuuste'. Als ik heel hard meezong keek hij glimlachend opzij en gaf me soms een aai over mijn hoofd. Met het bittere eind van het lied had ik heel lang moeite. Het scheen dat de slapende voerman van de kar gegleden was en nooit meer thuis zou komen. Maar mijn vader zong het zo

enthousiast dat ik vermoedde dat er toch iets positiefs in zat, wat ik later wel zou begrijpen.

Makassar lag aan zee, aan een ronde baai. Het album had maar één klein fotootje van het strand en de daarop geparkeerde prauwen. Soms streek een vliegtuig op het kalme water neer. Oom Max, een jeugdvriend van mijn ouders, was piloot van zo'n Catalina-toestel en op een dag kwam hij mijn moeder en mij halen om een vliegtochtje te maken. We voeren met een bootje naar het vliegtuig dat ronddobberde op waterski's, maar tot mijn groot chagrijn was er iets mis met de motor, en moesten we terugvaren. Oom Max trok zich mijn teleurstelling erg aan, trakteerde op ijs en leerde me op het strand platte stenen over het water te laten kaatsen. Hij was een magere maar gespierde man, die graag en veel lachte met mijn moeder. Hij noemde haar Juul in plaats van Julia, de enige die ik haar ooit zo heb horen noemen. Zijn blonde haar was dun, je kon hier en daar zijn schedelhuid erdoorheen zien glimmen. In het interneringskamp waren geen mannen, alleen vrouwen en kinderen, en de verschillende gradaties van kaal worden waren nieuw voor mij. De hele middag brachten oom Max, mijn moeder en ik op het strand door, tot de zon in de zee zakte. Ik stond aan de rand van het water, verwachtte en hoorde gesis toen de rode

vuurbol het water raakte en riep achterom naar mijn moeder. Zij zat op een omgekeerde prauw, oom Max naast haar met zijn arm om haar schouder en ze glimlachte naar hem.

Het was de eerste en laatste keer dat hij Makassar aandeed. Enkele weken later vertelde mijn vader dat oom Max was neergestort. Mijn moeder was dagenlang van slag en liep met roodbetraande ogen rond.

Hoe idyllisch mijn herinneringen aan Makassar ook altijd gebleven zijn, er was veel aan de hand op Zuid-Celebes in die naoorlogse tijd. In de stad merkten we niet veel van de onrust, maar toen op een dag een handgranaat ontplofte in de lagere school, vond mijn vader het te riskant voor ons worden. Hij had recht op een halfjaar verlof in Nederland en zond ons vooruit, hij zou later komen.

We reisden naar Nederland, waar de winter net begon. Een vreemd land, met korte dagen, weinig zon en bittere kou. Men waste zich maar eenmaal per week helemaal. In de winkels stonden

Hollanders in plaats van Chinezen. Op school in Utrecht was ik de eerste weken een bezienswaardigheid, want ook al had ik de blanke huid en blonde haren van mijn Hollandse vader geërfd, ik had tussen de apen en de inlanders geleefd.

Ik maakte al snel een paar vriendjes, maar mijn moeder zat hele dagen thuis in het pension en teerde op de schaarse brieven die zij ontving van mijn vader en van kennissen.

‘Wanneer komt papa nu?’ vroeg ik haar geregeld, want ik miste de aaien over mijn hoofd en de vrolijke turbulentie die hij met zich meebracht.

‘Ja, jongen, wist ik het maar.’

Op een zondag gingen we met de trein naar Den Haag, aten bij restaurant Bali en kochten assemkoekjes in een klein winkeltje met een dikke Indische dame achter de toonbank. Ik zag die dag mijn moeder weer in haar oude doen, vief en vol praats.

Op de terugweg ontglipten haar vele zuchten.

We waren in een pension in Utrecht beland, omdat de familie van mijn vader daar woonde en mijn moeder dan aanspraak en steun zou hebben. Maar dat bleek een vergissing. De vader van mijn vader woonde inderdaad in het pension. Maar zo vrolijk en dynamisch als zijn zoon was, zo zuur en

bitter was zijn vader, mijn opa. Hij mocht alleen aangesproken worden met 'kolonel', woonde in twee grote, donkere kamers volgehangen met krissen en sabels en schilderijen van Indische berglandschappen en sawa's. Hij rook naar pijptabak en jenever en die waren ook altijd binnen handbereik. 'Zo, jongeman, dus jij bent de nieuwe loot van het geslacht Vermeulen.' Ik was acht, ik had geen idee waar hij het over had.

Elke avond aten de gasten van het pension gezamenlijk de avondmaaltijd. De kolonel, mijn moeder en ik, en wisselende passanten, meestal vertegenwoordigers. Als de bloemige aardappels, de jus, de groente en de stukjes suddervlees naar genoeg verdeeld waren, kwam het gesprek soms op ons Indië en de troebelen aldaar, met de ploppers die stad en land terroriseerden. De kolonel werd dan spraakzaam en vertelde hoe in zijn tijd, voor de oorlog, korte metten gemaakt zouden zijn met die bruine rakkers.

Na een halfjaar was het verlof voorbij, maar mijn vader was niet komen opdagen. We voeren met de Ms Indrapoera terug naar Indië, nu naar Soerabaja, mijn vaders nieuwste standplaats. Hij stond ons op te wachten op de kade, wat dikker geworden, en vrolijk als altijd. De jeep was vervangen door een echte luxewagen, en ik keek

mijn ogen uit: Soerabaja was vele malen groter en drukker dan Makassar. Fietsers, fietstaxi's en auto's reden kriskras door elkaar heen, toeterend en roepend. Overal aan de kant van de weg waren warongs, liepen vrouwen met grote manden op het hoofd, vol vruchten of zelfs kippen en droegen mannen met verende tred hun zware vrachten aan een pikolan.

Soerabaja was ook veel warmer dan Makassar, hier waaide het niet. Maar de dokterswoning was groot en koel en had een ongekennde luxe: een ijskast. Dagelijks haalde mijn vader ijs bij de ijsfabriek en ik ging graag mee, een ritje met de auto was nooit weg.

Een werkman van de ijsfabriek sloeg een stalen haak in een blok ijs, gooide er een juten kleed omheen en tilde de zware staaf in de achterbak. Dan snel terug naar huis, waar mijn vader met hulp van de tuinjongen de vracht in de ijskast manoeuvreerde. Daar smolt het dan in een etmaal weg, maar hield de inhoud van de kast koel. Als ik warm en bezweet van school naar huis kwam, stond er altijd een fles koud water klaar in de ijskast, een traktatie.

Op de Theresia-school, een nonnenschool, was ik opnieuw achter met leren, net zoals in Utrecht. Ik klaagde daarover bij mijn vader die er hartelijk

om moest lachen: ‘Je bent een Vermeulen, die halen zoiets toch zó in!’ Vooruit dan maar weer, ik ging zuchtend aan de slag om zijn gelijk te bewijzen.

Van de gezelligheid in Makassar was in Soerabaja niet veel over. Het doktershuis lag om de hoek van het ziekenhuis en mijn vader was weinig thuis. Mijn ouders maakten ook meer ruzie dan vroeger in Makassar. 's Avonds aten mijn moeder en ik meestal alleen, totdat tante Cora erbij kwam. Ze was een ver familielid van mijn moeder, of eigenlijk eerder een jongere nicht van een oude schoolvriendin van mijn moeder. Of zoiets. Hoe dan ook, ze kwam op een dag met een fietstaxi aan en werd door mijn moeder hartelijk omarmd. Ze had een kleine kartonnen koffer op haar schoot die ik voor haar naar de logeerkamer droeg. Ze zei niet veel, ze zag er wat versuft uit en ging direct na het eten met veel excuses en dankbetuigingen naar haar kamer om te slapen. Maar toen mijn moeder en ik een paar uur later mijn slaapkamer in orde gingen maken voor de nacht, liepen we voorbij de logeerkamer en hoorden een zacht onderdrukt snikken.

‘Ze huilt,’ zei ik en mijn moeder knikte. In mijn slaapkamer ging ik zoals elke avond tekeer met de flitspuit, waarmee je een heerlijke, zoetgeurende

ddt-oplossing in de ruimte verspreidde. Voor muskieten dodelijk, en naar later bleek ook voor mensen niet echt gezond. Maar de geur was onovertroffen. Terwijl mijn moeder de kussens opschudde en de goeling (een langwerpige kussen waar je een been overheen kon leggen) z'n plek in het bed gaf legde ze het uit. Cora kwam uit Jogjakarta en was daar verliefd geraakt op een jonge Hollandse soldaat. Cora was op Jaap en Jaap was op Cora.

Toen Jaap naar Soerabaja werd overgeplaatst, merkten ze hoeveel ze van elkaar waren gaan houden, vertelde mijn moeder. Ze wilden gaan trouwen, maar dat ging heel moeilijk zolang Jaap in militaire dienst was, daar moest je toestemming voor hebben en die werd bijna nooit gegeven. En nu was Jaap dood: bij een patrouille in de buurt van Malang, toch een rustige streek, was hij op een mijn gelopen. Cora was halsoverkop uit Jogjakarta overgekomen om nog bij de begrafenis te kunnen zijn, die vanochtend had plaatsgevonden. 'Dus daarom huilt ze, Henk, en ze zal nog lang verdriet hebben. Doe dus een beetje aardig tegen haar.'

Dat was niet moeilijk. Cora zal toen eenentwintig of tweeëntwintig jaar geweest zijn, een kleine tien jaar jonger dan mijn moeder. Maar ze werd al snel mijn steun en toeverlaat, mijn tante.

Ze vond een baan als telefoniste bij persbureau Aneta en bleef bij ons wonen.

Zes maanden later sloeg het noodlot bij ons toe. Soerabaja was in die tijd, eind 1949, nog vrij rustig, de gevechten vonden plaats op het platteland en langs de wegen tussen de steden. Maar zoals bij elke revolutie waren er ook hier groeperingen van boeven die roofovervallen deden, en dat ook in de steden. Rampok-partijen heette dat, en meestal waren rijke Chinezen het slachtoffer. Maar iedereen moest erop verdacht zijn en zich ertegen beschermen. Extra sloten op de deuren, sterke buitenlampen die ongemerkte nadering moeilijk maakten.

In de nacht van 26 op 27 augustus 1949 werd mijn moeder wakker van gemorrel aan de voordeur. Ze wekte mijn vader, die als arts gewend was uit zijn slaap gehaald te worden, maar die nacht toch weinig helderheid van geest toonde. In plaats van de extra schijnwerper aan te zetten die ongewenst bezoek zou afschrikken, knipte hij het gewone verandalicht aan, deed de deur van de klink en

stapte naar buiten. ‘Wat is dat nou?’ hoorde mijn moeder hem nog op luide toon zeggen. Vrijwel meteen daarna klonken twee schoten en viel hij neer. De schoten en het gegil en hulpgeroep van mijn moeder wekten tante Cora en mij en even later kwam ook de tuinjongen vanuit het bijgebouw aanhollen. We sleepten mijn vaders inerte zware lichaam over de tegels naar binnen en sloten de voordeur. ‘Hij ademt, het is goed!’ hoorde ik tante Cora zeggen terwijl mijn moeder al aan de telefoon zat, en ‘Snel, snel’ riep tegen wie zij aan de lijn had. Het ziekenhuis was om de hoek en terwijl we zijn pyjamajas openden en ontsteld keken naar het bloed dat uit zijn zwoegende borst kwam, hoorde we al het geluid van de ambulance. Mijn moeder reed mee en riep nog achterom tegen Cora en mij: ‘Deur dicht!’

Met alle lichten en schijnwerpers aan zaten Cora, de tuinjongen en ik de rest van de nacht uit. Cora had nog naar het ziekenhuis gebeld en kreeg te horen dat mijn vader geopereerd werd, hij was in een long geraakt en in de hartstreek. Zodra er iets bekend was zou de nachtzuster terugbellen. Hoe langer het duurt, hoe beter het is, verzekerde Cora mij met de logica van de wanhoop. Het werd om zes uur licht en niet veel later reed een jeep het erf op. Mijn moeder kwam binnen en toen ik naar haar

toe liep, wankelde ze even en spreidde haar armen uit.

‘Stefan is niet meer bijgekomen,’ hoorde ik haar boven mijn hoofd tegen tante Cora zeggen. ‘We hebben niet eens afscheid kunnen nemen. Dit rotland met die rotoorlog! Och gottegot.’ En ze barstte in tranen uit.

‘Sliep je?’ vroeg mijn moeder toen het fotoalbum uit mijn handen viel en ik met een schok overeind ging zitten. ‘Je sukkelde helemaal weg, dus hebben we je maar even met rust gelaten. Werk je niet te hard, Henk? Ik dacht dat je het wat rustiger aan zou gaan doen.’

Praten over het verleden deden we eigenlijk nooit. Natuurlijk, we hadden Indisch bloed en herinneringen aan Toen Vroeger. Maar als erover gepraat werd, ging het over de geuren en smaken en geluiden van Indië, niet over mensen en gebeurtenissen. De roep van de tokeh in het achterhuis, de smaak van mangistan, de geur van doerian, daar kon je over praten. Niet over de oorlog en de jaren daarna. Die periode had mijn

moeder gedecideerd achter zich gelaten bij onze overtocht naar Nederland, in 1953. Want daar moest een nieuw begin gemaakt worden en dan kon je niet blijven kniezen over wat je verloren had.

Ik raapte het gevallen fotoboek op en legde het op de drie andere.

‘Mag ik die fotoalbums lenen?’

‘Natuurlijk, ik zoek een tasje voor je.’

Dat vergde enig geroep naar Cora, die in de keuken bezig was en kennelijk ook de plastic tassen onder haar hoede had.

‘Weet je van wie ik geregeld iets hoor? Van je zoon. Hij e-mailt ons. Heb jij dat laatste bericht van Tim nog, Cora?’

Cora kwam even later met een plastic tas en een printje.

‘Beste oma Julia en tante Cora,

Het gaat goed met mij en de zaken waar ik mee bezig ben. Vorige week zelfs een dag vakantie gehad en naar het strand gegaan met mijn vriendin Winny. Had ik al eens verteld dat ik sinds enkele maanden verliefd ben?

Hierbij dan. Ze is half Singapore-Chinees, een kwart Engels, een kwart onbekend, misschien dolfijn, want ze zwemt veel beter dan ik.

Binnenkort zend ik u weer een pakket. Tot ziens!’

Zo spraakzaam als hij in persoon was, zo beknopt was hij in zijn brieven. Maar desondanks was ik jaloers, waarom kon hij mij niet schrijven over die vriendin? En Marijke wist ook van niks. Meestal hadden we zelfs geen idee in welk deel van de wereld hij uithing.

‘Hebt u dit per fax gekregen?’ vroeg ik.

‘Nee, nee. We hebben een computer, sinds een paar maanden. Cora heeft een cursus gevolgd, zij heeft de brains. We kunnen internet ontvangen en e-mailen. Dat had je niet gedacht, hè? Ik kan het zelf ook al een beetje. Het is heel handig. Ik heb nu ook veel meer contact met je zus. Bellen met Australië is lastig, ik vergeet steeds het tijdsverschil. En Ginny kwam er nooit toe om te schrijven. Maar zo'n e-mailtje is niet echt een brief, een paar regeltjes is genoeg. Je klikt op reply en dan gaat het vanzelf. En dat doet ze braaf.’

‘Kijkt u wel uit met die pakketjes van Tim? Dat u geen last krijgt met de immigratiedouane?’

‘Een oude vrouw als ik weet toch van niets, Henk. En we hebben best logeerruimte voor een pakje, hoe meer hoe liever. En Tim is een goeie

kerel, hij doet me erg denken aan je vader toen die zo jong was.'

Dat was het moment waarop ik iets had kunnen vragen, maar ik liet het lafhartig passeren.

Pas een uur later, toen ik al aanstalten maakte om te vertrekken, vroeg ze ineens: 'En waar wilde je het over hebben?'

'Hoezo?'

'Ik ken je, Henk. Je kwam niet alleen voor de gezelligheid. Is er iets met Marijke? Of met je werk? Of gaat het weer over die extra sloten op onze deur en dat we niet voor iedereen open moeten doen?'

In godsnaam dan maar.

'Nu je het zegt, ma, ik had een vraag. Ik ontmoette laatst iemand die me vroeg of pa in Indonesië een mevrouw Soedarso heeft gekend. Amira Soedarso.'

Onder haar gebabbel en anekdotes was mijn moeder een ervaren zakenvrouw, die geen krimp gaf als iets haar onaangenaam trof. Dan ging ze alleen wat lihziger praten.

'Soe-darso. Hm.' Ze sloot haar ogen. 'Is dat uit de Makassar-tijd, of uit de Soerabaja-tijd, of van voor de oorlog?'

'Ik denk de Soerabaja-tijd.'

Ze opende haar ogen weer. ‘Nee, daar heb ik geen herinneringen meer aan. Zegt me niks.’

Ik keek naar tante Cora, die anders graag een duit in het zakje deed als het ging om het traceren van namen. Ze zat zwijgend met haar duimen te spelen.

Toen ik een kwartier later afscheid nam, stopte ze me een plastic zakje gebakken long in de hand - ‘Daar hou je toch zo van?’ - en ik had even de indruk dat ze iets wilde zeggen. Maar ze gaf me een dubbele klapzoen en sloot de deur.

III
Heen en weer

Mijn kantooragenda was nu weer goed gevuld. Onze uitgeverij was beperkt van omvang, tweehonderdvijftig man en twaalf titels in de hobby-sfeer (tuinieren, koken, interieur, reizen, fitness), maar elk hoofd van dienst of elke hoofdredacteur verzond wel iets om even bij mij langs te komen en uit te vissen wat er aan de hand was met Anton.

Ik legde keer op keer uit wat zij ook al via een intern memorandum van hun computerscherm hadden geplukt: een vervelende persoonlijke kwestie, onderzoek in volle gang, streven naar snelle oplossing met hopelijk geen persoonlijke consequenties voor de betrokkenen.

Met de loyaliteit die Anton had opgewekt in het jaar na mijn vertrek was niets mis, de meesten toonden zich ongerust dat hij niet meer zou terugkeren. Ik werd er na de zoveelste bezoeker zelfs wat korzelig van. Had ik het zo slecht gedaan dat men nu zo enthousiast was over mijn opvolger?

Janine Toxopeus moest lachen toen ik haar wat sip verslag deed.

‘Je hebt geen idee hoe de mensen tegen je opkijken! Jij weet alles en niemand kan jou nog wat wijsmaken. Anton is prima, maar bij hem hebben ze nog veel vrijheid. Dus vandaar.’

Hm, daar kon ik mee leven. Die Janine had toch maar een goed inzicht in de kantoorpsyche.

Diezelfde avond ging ik samen met haar op bezoek bij Violet. Ze was een kleine, tengerere jonge vrouw met een open gezicht. Anton had haar kort na zijn komst zelf aangetrokken en ze had in dat jaar een goede reputatie verworven. Ze oogde jong en gretig. Volgens Janine was ze vijftwintig, maar wat mij betreft had ze ook zestien kunnen zijn, ze had iets kinderlijks. Een bang kind in dit geval. Maar dat kon zijn omdat haar advocaat op het laatste moment verhinderd was en haar had opgedragen niets te zeggen.

‘Laten we dan afspreken dat dit een informeel gesprek is,’ zei ik en ik zette mijn stem in de oomstand. ‘We drinken een kopje koffie en praten over het werk. Want ik vervang Anton tijdelijk en ik ben natuurlijk nogal onthand omdat jij er niet bent.’

‘Ja, ik veronderstel dat dat kan.’

Ze keek naar de telefoon, alsof die haar hulp kon bieden en ging toen koffiezetten om even van ons af te zijn.

Ze woonde fraai, in een royale flat aan de Beethovenstraat. Een smetteloos wit tapijt, grote lederen meubels en echte kunst aan de muur. Hier was een binnenhuisarchitect aan te pas gekomen, daar zou ik zonder dralen vergif op innemen.

‘Wat woon je hier mooi,’ zei ik toen ze de koffie serveerde in petieterig kleine kopjes.

‘Heb je het zelf ingericht?’

‘Eh, nee. Dit is eigenlijk van iemand anders, ik heb het te leen.’

Ik vertelde haar hoe vervelend wij de situatie vonden en hoe iedereen met haar meeleeftte, en Janine knikte ijverig mee. Daarna stelde ik wat vragen over dossiers die ik niet zo gauw had kunnen vinden en noteerde vlijtig haar instructies. Ze was een goede secretaresse, had alles op een rijtje.

‘Goh, dat scheelt een hoop gezoek,’ zei ik dankbaar. ‘Ik had het Anton natuurlijk ook kunnen vragen, maar ik veronderstelde dat hij de weg in jouw archief niet zo goed kent als jijzelf.’

Ze was wat tot rust gekomen, zat met opgetrokken benen in een van de grote fauteuils.

‘Hij kan het wel vinden, hoor. En de meeste dingen heeft hij in zijn hoofd, hij heeft een goed geheugen.’

‘Ja, ik heb gemerkt dat hij zich uitstekend heeft ingewerkt. En dat in een jaar tijd. En voor jou was het ook nieuw allemaal. Petje af. Maar jullie werkten ook keihard.’

Nu kwam ze los.

‘Anton werkt dag en nacht. Maar hij heeft ook de conditie. Hij rookt niet en doet aan fitness. Vanwege de scheiding zoekt hij zijn afleiding in het werk. En hij luistert ook als ik...’ Abrupt zweeg ze en sprong op uit de fauteuil. ‘Nog wat koffie? Ik heb nog.’

Ze spoedde zich naar de keuken en terwijl Janine en ik elkaar zwijgend aankeken ging de bel. Even later kwam ze binnen met Jaap van Soest en de koffiekkan.

‘Kijk eens aan, kijk eens aan,’ zei hij. Hij was altijd al beweeglijk, maar leek nu in een motorische euforie te verkeren. Hij wreef zijn handen, maakte kleine dansspasjes en kon er niet toe komen om te gaan zitten.

‘Ik denk, ik ga eens even langs mijn nichtje. Want ik hoorde dat haar advocaat niet kon en dat jullie zouden langskomen. Hier wordt toch wel fair play gespeeld?’

‘We praten wat over koetjes en kalfjes, Jaap.’

‘Goed zo, goed zo. Mijn favoriete onderwerp. Mag het ook over paarden gaan? Ik heb net een aandeel gekocht in Raspberry Blue, kennen jullie dat paard?’

We kregen een kleine cursus Duindigt, waarbij hij af en toe naar het kabinet in de hoek van de kamer liep om zichzelf een glaasje in te schenken.

Het duurde een uur voordat hij voldoende pauze inlaste om ons de kans te geven te vertrekken.

‘Moeten jullie nu al weg?’ vroeg Violet in de hal.

‘Laat ze gaan,’ riep Jaap ons achterna, ‘ze moeten morgen weer vroeg op.’

In de auto keken Janine en ik elkaar aan en haalden de schouders op. Er viel weinig te bakken van deze vertoning.

Toen Linda de Rijk mijn kamer binnenkwam, was mijn eerste reactie: wat véél. Ze stak een half hoofd boven mij uit, maar dat was mijzelf misschien ook wel gelukt als ik in haar hoge laarschoenen stond. Een zeer royaal blond kapsel, een goed gemodelleerd maar toch wat uitgedijd lichaam in een helgroen mantelpak, en een brede glimlach in donkerrode lipstick-omlijsting.

Achter haar stak Ester van Doorn af als een muisgrijs propje, alhoewel ook zij in mijn herinnering niet klein was uitgevallen.

‘Fijn dat u ons wilt ontvangen. Ik heb opnieuw contact met u opgenomen omdat wij van Gezocht en Gevonden het toch heel jammer zouden vinden

als deze case onopgelost bleef. Wij hebben er natuurlijk altijd begrip voor dat dingen die in het verleden gebeurd zijn weleens pijnlijk kunnen zijn, maar we willen toch graag ons best doen om verbroken familiebanden te herstellen.’

‘Daar kan ik geen enkel bezwaar tegen hebben, mevrouw De Rijk.’

‘Linda.’

‘Misschien kunt u mij nog eens uitleggen waar het precies om gaat.’

Ze kwam snel terzake. Vier maanden eerder had hun een brief bereikt van Sonja Soedarso, die op zoek was naar familie in Nederland. Haar moeder had op haar sterfbed verteld dat zij het kind was van een Nederlandse arts met wie zij in 1949 een liefdesverhouding had gehad. Die arts was in datzelfde jaar in zijn woning in Soerabaja doodgeschoten. Haar moeder was vervolgens in het huwelijk getreden met een Indonesische jeugdvriend, maar die was na enkele jaren overleden. Moeder en dochter hadden het heel moeilijk gehad in het naoorlogse Indonesië, maar waren altijd bij elkaar gebleven. Op haar sterfbed gaf haar moeder haar een foto van haar echte vader, en zijn naam: Stefan Vermeulen.

‘Dat is het begin van het verhaal,’ zei Linda de Rijk en ze knikte naar Ester van Doorn, die het verhaal vervolgde.

‘We krijgen veel van deze geschiedenissen onder ogen, en vaak kloppen ze niet. Maar we hebben gegevens gevonden over een arts Stefan Vermeulen, die in 1949 in Soerabaja werkte en daar in dat jaar overleed. En er zijn ook gegevens over Amira Soedarso, die in diezelfde tijd verpleegster was in gouvernementsdienst. En bij verder zoeken kwamen we op het spoor van uw moeder en u.’

Nu nam Linda de Rijk het woord weer over. ‘Gegeven de situatie hebben wij natuurlijk geen contact gezocht met uw moeder, dat zou allicht te pijnlijk zijn. Daarom heeft Ester u benaderd. En dat is de stand van zaken. Voor de volledigheid: Sonja is niet uit op financiële ondersteuning of zoiets, ze wil alleen graag contact met haar familie. En daar zijn wij voor.’

Ze keken me afwachtend aan en ik zuchtte maar eens.

‘Het kan kloppen. Mijn vader is in 1949 's nachts op onze veranda doodgeschoten toen hij een inbreker betraptte, hij was gouvernementsarts en heette Stefan. Of hij vreemdging en een verpleegster zwanger achterliet, zou ik niet weten.

Ik was toen elf jaar, nee ik was tien, ik lette daar niet op. Woont die Sonja nog in Soerabaja?’

‘Nee, het heette anders. Even kijken. Ester?’

‘Mallang, in Oost-Java.’

‘Mallang ken ik niet. Is het misschien Malang, met één el?’

‘Ja, het is met één el, ik dacht dat je dat uitsprak als Mallang.’

‘En heeft ze daar werk?’

‘Ja. Ze hebben het niet makkelijk gehad, maar dankzij de connecties van haar moeder is zij apothekersassistente geworden.’

‘O, gelukkig.’

Ik haalde het gekartelde fotootje van Amira Soedarso uit mijn portefeuille en keek verbaasd toe hoe Ester van Doorn het uit mijn hand weggriste.

‘Die was ik kwijt,’ zei ze beschuldigend, ‘hij hoort bij het dossier.’

‘O. Nou, sorry, het was niet mijn bedoeling het dossier incompleet te maken. U liet het hier achter.’

We keken elkaar aan, in een onduidelijke impasse.

‘Wat wilt u nu eigenlijk van mij?’ vroeg ik.

‘Ons programma gaat over hereniging. Als we kunnen vaststellen dat Sonja uw biologische halfzuster is, dan maken we onze reportage rond en laten haar overkomen zodat u kennis kunt maken.’

‘Voor de camera?’

‘Ja, het is een televisie-uitzending. Maar wij doen dat heel smaakvol, geen sentimentele toestanden.’

Er klonk een bescheiden klop en een kaalgeschoren jongeman stak zijn hoofd om de deur. ‘Het is in orde!’ deelde hij mee en na een knik van Linda verdween het hoofd weer. Ik keek haar geërgerd aan.

‘Sorry voor de storing, we hadden een klein technisch probleem,’ zei ze verontschuldigend. ‘Maar wat ik u vragen wilde was of u mee wilt helpen om onze zoektocht tot een goed eind te brengen.’

Het trok me totaal niet.

‘Kijk, ik wil best helpen. Als ik een zus heb die ik nog niet kende, is ze van harte welkom. Iedereen heeft recht op familie. Maar ik wil echt niet meedoen aan zo'n programma. Dat zou heel pijnlijk voor mijn moeder zijn. Als u mij haar adres geeft, dan neem ik zelf contact op.’

Linda de Rijk pakte haar tas.

‘Ja, sorry, ik begrijp uw aarzelingen, die komen wij natuurlijk wel vaker tegen. Maar u begrijpt, als wij zoveel tijd en moeite steken in een case, dan willen we die wel graag op het scherm brengen.’

‘Dus ik krijg mijn halfzus alleen te zien als ik meewerk?’

‘Dat is wat hard uitgedrukt. Maar ja, daar komt het eigenlijk wel op neer.’

‘Hm. Stel dat ik meewerk, wat is dan de volgende stap?’

‘Dan doen we eerst een dna-test. Van Sonja hebben we alle gegevens al, dus als u bereid bent wat bloed en speeksel af te staan, dan weten we over één à twee weken of zij uw biologische zus is.’

‘Oké, laten we dat dan doen.’

Een zucht van opluchting ontsnapte Ester. Linda de Rijk bleek een degelijke organisatie achter zich te hebben. Ze telefoneerde even en binnen een minuut kwam een verpleegster die mij wat bloed en speeksel aftapte. Direct daarna waren ze vertrokken, ik zou er nog van horen.

Toen ik bij het raam naar beneden keek, zag ik weer dat busje. Ester en de verpleegster stapten in, maar Linda de Rijk stevende met ferme tred op een zwarte limousine af en nam achterin plaats. Auto met chauffeur, tjongejonge, rangen en standen moeten er zijn. Gezocht had een concurrerend programma bij de publieke omroep, Spoorloos genaamd. Misschien pakten ze het daar wat menselijker aan, maar ook dat zou wel op

bestelling gemaakt worden door een productiemaatschappij.

Dat ik van mijn levensdagen niet mee zou werken aan zo'n uitzending stond voor mij vast, maar bij Linda en Ester kwam het niet op dat iemand ooit zou weigeren voor de camera een potje te snotteren.

Als eenmaal vaststond dat mijn vader postuum nog een zus voor mij achter de hand had, zou Gezocht merken dat ze niet alle touwtjes in handen hadden.

‘Meneer Faverey van Holland Recherche,’ zei de uitzendsecretaresse die Janine voor me geregeld had.

Een kleine, stevige man kwam binnen. In voetbaljournalistieke kringen zou hij beschreven worden als ‘geblokt’.

‘Zegt u het eens. Waarmee kan Holland Recherche u van dienst zijn?’ zei hij.

Ik snoof de geur op van menthol en zijn stem was inderdaad wat hees. Sinds jaar en dag ontving

ik hun mailings, in blanco gesloten couvert met de mededeling 'Vertrouwelijk' erop.

Hun mailings bestonden uit wijze raadgevingen aan managers, in staccato stijl. 'Feit: in 45 procent van de gevallen heeft uw personeel z'n computerwachtwoord opgeschreven op of binnen handbereik van de computer. Feit: fraudeurs staan bijna altijd hoog aangeschreven bij hun werkgever, want ze houden zich aan alle regels. Op één na. Feit: op 90 procent van de bureaus in uw bedrijf liggen gegevens waarvan u niet wilt dat de concurrent ze kent.'

Ik opende ze al jaren niet meer, maar gisteren dacht ik ineens: Natuurlijk, Holland Recherche.

'Dus vandaar dat ik u gevraagd heb hier te komen.'

Hij knikte, en ik vertelde hem over Anton en Violet en het vage gevoel van onvrede dat ik had. Ter plekke maakte hij een plan en een offerte, die ik tekende.

'Het is denkbaar dat ik u tussentijds bel en dan moeten we een wachtwoord hebben, waardoor ik weet dat ik u aan de lijn heb. Hebt u een suggestie?'

'Pinkelman,' zei ik. Het betekende niets voor hem, ik moest het spellen.

Nu mijn detective-instinct toch wakker was stuurde ik Tim een e-mail met het hele verhaal over een mogelijke onbekende tante van hem en de Gezocht en Gevonden-club en vroeg hem of hij het adres van Sonja Soedarso in Malang zou kunnen achterhalen. En ik feliciteerde hem met zijn vriendin.

Al na een uur had ik antwoord: 'I'll check it out. And thanks, dad.'

Hij was te laat geboren, zou een zeer goedkope telegram-schrijver geweest zijn.

Ik was blij met het weekend, doodop van de lange werkdagen en vergaderingen, die ik nu weer moest voorzitten.

Op zaterdagavond kwam Marijke over voor het eendaagse verlof dat zij de laatste tijd af en toe kreeg, als onderdeel van het herstel. We vrijden, dat was nooit ons probleem geweest. We sliepen uit, en ik bracht haar een uitgebreid ontbijt op bed.

Ik keek met plezier naar haar, ze was wat molliger geworden, iets minder vel over been. Zou langzamerhand de rust terugkomen?

Toen ze een jaar geleden totaal overspannen en depressief dreigde te raken van de B.V. Slangenkuil afdeling Addergebroed waar zij werkte, hielp ik haar van de wal in de sloot. Ik bleek geen enkel geduld te hebben met dit soort ziekten en binnen de kortste keren stonden we tegen elkaar te schreeuwen.

‘Ga daar dan toch weg, mens. Van die klootzakken win je het toch nooit!’

‘Nee, ik vertik het om op te stappen. Dan hebben ze gewonnen. En dat gún ik ze gewoon niet!’

Zoals de meeste Indische mensen oogde Marijke fragiel, maar ze was heel taai en koppig. Toch raakte de batterij op, en toen ik op een middag thuiskwam van kantoor, lag ze zwijgend op haar zij in bed, het hoofd naar de muur, de handen tot vuisten gebald. Gesloopt, maar nog steeds in vechthouding.

Ik kreeg haar niet aan het praten, maar ze wilde wel een slaaptablet en gleed na een halfuur de rust in, al bleven de vuisten nog lang gebald.

De dagen daarna barstten de huilbuien los, afgewisseld met machteloze woedeaanvallen. Ik probeerde haar te troosten, maar aan troost had zij

geen behoefte. Ze wilde haar gelijk winnen. En daar kregen we dan weer ongewild ruzie over: wat heeft winnen voor zin als je eraan kapotgaat?

Totdat Tim langskwam op een van zijn zeldzame bezoeken en haar wegbracht naar een kliniek die zo ver van Amsterdam lag dat we echt van elkaar verlost waren.

Achteraf denk ik dat het geen toevallig bezoek was.

Het was een mooie dag en Marijke en ik gingen naar mijn favoriete park, bij de Amstel. In 1972 was hier de Floriade gehouden en Amsterdam hield er een park aan over dat eigenlijk te mooi was voor de slonzige Amsterdammer.

Gelukkig kwamen hier zelfs op zondag maar weinig mensen. Het park was er vooral voor de kippen en hanen die er in groten getale rondstapten. Soms liet een konijn zich zien.

In het stille gedeelte was een grote waterplas met eenden en ander drijvend gevogelte. Aan die plas was een theehuis gevestigd. Van ver zag je al de witte plastic tuinzitjes die uitkeken over het water en over een groot, gladgeschoren grasveld. 's Zomers kon je daar wat drinken, met een portie poffertjes. De uitspanning werd gerund door Kees van Kooten in zijn Cor van der Laak-creatie.

Drukdoenerig verschoof hij de terrasstoelen, haastte zich dan weer met managers-stappen naar binnen om zijn efficiënte vrouw van haar werk aan de kassa te halen. ‘Eén portie poffertjes voor meneer hier, Gré. Eén was het toch? O drie? Ik verstond één. Beter te veel dan te weinig, zeg ik altijd. Het pannetje heb ik al op het vuur gezet, Gré, let op, let op, ik moet even... Héla, wat doet die kat hier, weg jij.’ In de zomerpiek stonden soms twintig mensen geduldig te wachten tot zijn vrouw de door hem gemaakte communicatieknopen ontward had.

Na de koffie liepen we nog even naar de uithoek van het park dat grensde aan de Amstel. Daar graasden twee zwaar behaarde oerrunderen, van een bijna vervlogen ras. Op het kijkbankje zat al een ander echtpaar, we gingen dus maar over het houten hek hangen.

‘Dat is wel iets anders dan de Mina 23 die zojuist haar honderdduizendste liter volle melk heeft afgestaan,’ zei ik.

‘100000? Zoveel?’

‘Minstens. Ga maar na: pakweg twee emmers per dag is dertig liter. Dat 365 dagen per jaar, zonder vakantie of vrije weekends. Dat is pakweg 11000 liter. Hoe oud worden die beesten? Zeker twintig jaar, schat ik zo. Zeg maar vijftien jaar

productief. Dan hebben we het toch over 165000 liter in een lifetime!’

‘Hoeveel liter gaat er in een zwembad?’

‘Jezus, moet dat nou? Oké. Een 25-meterbad, tien meter breed en gemiddeld anderhalf diep. Dat is 5 onthouden, 7 doorstrepen, wortel uit 6, zeg maar 375 kubieke meter. Ofwel 375000 liter. Vergis ik me nou? Nee, het klopt. Dus zo'n koe vult in een heel leven een half zwembad, nog niet eens. Dat valt tegen!’

‘Misschien doen ze meer dan twee emmertjes per dag.’

‘Of misschien bestaan er toch tepelkickers.’

Het echtpaar dat het bankje bezet hield, stapte eindelijk op en we namen dankbaar hun plaats in.

‘Hè lekker, zo'n warm bankje,’ zei ik, ‘die mensen hebben goed zitvlees.’

‘Hou op met die vieze praatjes.’

We keken even zwijgend naar de grazende beesten, en ik wachtte op de vraag.

‘Wat zijn tepelkickers?’

Ik keek van opzij naar haar tengere Indische hoofd met de ferme ronde kin onder haar brede, aarzelende mond. Altijd zou ik van haar houden.

‘Ik weet niet of je het aankunt en het is ook niet veel meer dan een theorie van mij. Dus hou me ten

goede. Maar als je de evolutie serieus neemt is het logisch. Elk weiland heeft een boerensloot en daar zitten kikkers. Die springen wat rond in het weiland, floepen hun tong om een muskiet. En op dat weiland lopen koeien melk te produceren, in overvloed. Ligt het dan evolutiegewijs niet voor de hand dat er ooit een kikkerras ontstaat dat die koeien melkt? Ze springen omhoog, floepen hun tong om zo'n tepel en zuigen een onsje melk weg. Klaar! Niet meer dat eindeloze wachten op een mug, gewoon even bengelen aan zo'n uier.'

'Gatverdamme, hou op.'

'Hoor eens, je vroeg ernaar. En jouw reactie is precies waar al die boeren zo bang voor zijn. Niemand drinkt meer melk als ze weten dat er ook kikkers aan die uiers gehangen hebben. Dus is er een groot zwijgen over die nipple-frogs.

Gekkekoeienziekte, onzin, die beesten worden gewoon kriegel van die kikkers aan hun tepels. Zo is dat, en het tergt me dat niemand daar ooit over schrijft. Hillenius is dood en Eelke de Jong ook, arme kerel. Maar zo'n Wouter Klootwijk zou er toch eens een boekje over open kunnen doen?'

'Gebeurt er helemaal niets aan?'

'Jawel. Als je goed oplet, dan zie je dat de boeren er wel iets op bedacht hebben. Steeds meer koeien krijgen tepeldopjes. Dat is zogenaamd om

ze steriel te houden. Maar die dopjes vallen vaak af als de druk van de melk toeneemt en de tepel zwelt. Dus het laatste nieuws is dat ze geprobeerd hebben koeien te fokken met een soort schroefdraad-tepel, waar je zo'n dopje op kunt draaien.'

Marijke kraaide even, goddank kon ik haar nog steeds laten lachen.

'Maar dat is niet gelukt. En nu zijn ze bezig met een bajonetsluiting. Als een koe tepels heeft met twee kleine bultjes erop, tegenover elkaar, dan kun je een dopje maken dat je eroverheen schuift en dan een kwartslag draait en dat dan vastzit. Ik ga het niet tekenen, je neemt het maar van me aan. En dát schijnt wel kans te hebben, die knobbeltjes kun je wel fokken.'

De evolutietheorie was een van mijn stokpaardjes en had Marijke en mij al vaker door een crisis geholpen.

In goede stemming gingen we naar huis en toen ik haar later op de dag op de trein zette naar Nijmegen, hadden we moeite met het afscheid. Op het perron praatten we nog even over Gezocht en Gevonden en de mogelijkheid van een onbekende Indonesische halfzus. Ik dacht steeds vaker aan haar en begon me al voor te stellen hoe zij eruit zou kunnen zien.

‘Weet je wat jij moet doen?’ zei Marijke. ‘Je hebt toch die fotoboeken van je moeder geleend? Als je daar eens induikt komt er misschien wat bovendrijven over die tijd.’

Marijkes suggestie om eens vijftig jaar in de historie terug te gaan was slecht voor mijn nachtrust. De hele nacht liep ik in mijn droom hongerig te zoeken naar een stronkje witte kool dat ik tot mijn grote verrassing had gevonden achter een van de barakken van het Japanse interneringskamp, maar vervolgens weer had verloren. Het was in het kamp een wonder dat je zoiets eetbaars vond. Ik had er een hap van genomen, de bitterzoete groentesmaak gesavoureed, en het restant in de zak van mijn gerafelde korte broek gestoken. Want zoiets at je niet in één keer op. Ik was vijf, een kind, en ik was vergeten dat die zak eigenlijk één groot gat was. De hele nacht liep en herliep ik het traject dat ik gelopen had, in de hoop dat dat stukje kool weggerold was en nog ergens op mij lag te wachten. In plaats van opgepikt door een van de

vele andere kampbewoners en dus allang in een maag verdwenen. Het was een vermoeiende en teleurstellende nacht en het werd er niet beter op toen ik wakker werd en merkte dat ik niets in huis had dat als ontbijt kon dienen. Als de droom bedoeld was om mij erop te attenderen dat ik vergeten had boodschappen te doen, dan werd hij bedankt.

Ik ruimde de fotoalbums op die ik de vorige avond had bekeken en ging knorrig en met knorrende maag naar kantoor.

De heer Faverey van Holland Recherche was zo goed als zijn woord. Prompt om negen uur kwam hij langs en overhandigde mij een A4'tje met zijn bevindingen na drie etmalen surveillance. Er zat een dik pak bijlagen bij. Hij nam plaats en deed met open ogen een dutje terwijl ik het stuk doornam.

'Surveillance van Beethovenstraat 36iii leverde als resultaat op dat subject X dagelijks boodschappen deed, altijd tussen 7 en 8 's avonds bij Albert Heijn, op zondag in de avondwinkel in de Beethovenstraat. Overdag bleef zij thuis.

Op vrijdag 18 mei en zondag 20 mei jl. werd zij rond 21.00 uur bezocht door een heer, nader geïdentificeerd als dhr. J.A.A. van Soest, ondernemer in ruste, woonachtig te Hillegom (zie

fotomateriaal). Vertrek op respectievelijk 08.45 uur (volgende ochtend) en 23.30 uur. Betrokkene werd uitgeleide gedaan door subject X, waarbij telkens oraal contact plaatsvond van enkele minuten.

De enige andere bezoeker kwam op zaterdag 19 mei 14.30 uur langs, geïdentificeerd als A.F. Nijman, geschorst statutair bestuurder van onderneming Y (zie fotomateriaal). Hij werd aan de deur te woord gestaan door subject X. Het gesprek vond plaats met heftige gebaren van A.F. Nijman, subject X hield de deur halfgesloten. Na tien minuten vertrok A.F. Nijman.

Deze bevindingen worden ondersteund door surveillanceverslagen en fotomateriaal.

Met betrekking tot het eigendom van pand Beethovenstraat 36 iii is vastgesteld dat sinds 13 februari 1995 het eigendomsrecht berust bij eerdergenoemde J.A.A. van Soest (zie bijlage). Subject X is op 1 april 1995 daar gaan wonen (zie bijlage).

Niet-officiële contacten in verzekerings- en banksector hebben uitgewezen dat zowel opstal als inboedelverzekering van het pand op naam staat van J.A.A. van Soest en dat er geen periodieke betaling plaatsvindt van “huurder” subject X aan de eigenaar. Conclusie: gratis bewoning. De heer Van Soest is president-commissaris van onderneming Y,

waar zowel subject X als de heer A.F. Nijman werkzaam is.’

Met subject X bedoelde Holland Recherche de nietsvermoedende Violet. Faverey had me uitgelegd dat zij opdrachtgever (onderneming Y) en het onderwerp van de surveillance alleen met codes aanduiden. Dat had volgens hem iets te maken met privacy en vrijwaring tegen smaad, mij leek het gewichtigdoenerij.

A.F. Nijman was Anton en J.A.A. van Soest was onze president-commissaris Jaap. Dat Violet zijn aangetrouwde nicht was wist ik natuurlijk al, maar dit leek toch wel iets verder te gaan dan de gebruikelijke oom-nichtrelatie.

‘Wat bedoelt u met oraal contact van enkele minuten?’ vroeg ik, na de heer Faverey met een kuch wakker gemaakt te hebben. ‘Is dat een erotische afscheidskus of gewoon een bezorgde oom die zijn nichtje niet graag alleen laat in deze boze wereld?’

‘Als wij schrijven een oraal contact van enkele minuten, dan overschrijdt dat in de ogen van de observator de normale afscheidprocedure. Natuurlijk is dit wel een kwestie van interpretatie.’

‘Nou, dat lijkt me wel helder,’ zei ik na voor de vorm nog wat gebladerd te hebben in de stapel papieren.

‘Onze Violet heeft een suikeroom, die af en toe blijft overnachten. Dat maakt duidelijk waarom hij zich zo hevig bemoeit met de situatie. Maar in hoeverre helpt dat Anton? En wat deed hij daar op die zaterdagmiddag?’

‘Ja, u wilde niet dat wij microfoons plaatsten, anders hadden we uit de gesprekken iets kunnen opmaken.’

‘Hebt u een idee wat er gebeurd kan zijn?’

‘U wilt een interpretatie?’

‘Als dat een redelijk prijskaartje heeft.’

‘Het behoort bij de service, meneer. Mijn indruk is dat de heer A.F. Nijman langskwam om verhaal te halen. Hij maakte eerder een wanhopige dan een agressieve indruk, probeerde alleen een gesprek aan te gaan. Wat betreft de heer J.A.A. van Soest is onze indruk dat er sprake is van een liefdesrelatie, al viel het de surveillanten wel op dat de machtsverhouding in het nadeel van subject X uitviel. Hij is duidelijk de baas. Ik begreep dat hij ook haar aangetrouwde oom is en uit haar adresverleden blijkt dat ze jarenlang in huis heeft gewoond bij de heer en mevrouw Van Soest. Dat is een klassiek patroon, als ik zo vrij mag zijn. Oom

krijgt een verhouding met aangetrouwde inwonende nicht, koopt een woning voor haar en bezoekt haar periodiek. We komen dit soort dingen wel vaker tegen.'

Die brochure van Holland Recherche had ik gemist, maar ik kon me de tekst wel voorstellen. 'Gaat uw echtgenoot/echtgenote vreemd? Tien tegen één dat wij niet ver voor u hoeven te zoeken. Feit: in 90 procent van de gevallen heeft hij/zij een relatie met uw beste vriendin/vriend of een familielid. Feit: in bijna 100 procent van de gevallen is de relatie op te sporen door een surveillance van enkele etmalen. Want wie verliefd is wil veel contact met het object van de verliefdheid.'

'Als u roken wilt, gaat u gang,' zei ik tegen Faverey. Tegenover de geleverde service kon ik ook wel wat coulantie stellen. En de nicotinevingers van zijn linkerhand waren me in ons eerste gesprek al opgevallen. Dankbaar haalde hij een pakje Gauloise voor den dag.

'De vraag is, wat betekent deze informatie? Mijn collega wordt ervan beschuldigd zijn secretaresse in haar eigen huis mishandeld te hebben na een etentje en toenaderingspogingen waar zij niet van gediend was. Dat kan waar zijn, al heb ik mijn twijfels. Maar het is haar woord tegen het zijne. Als

er niet meer op tafel komt dan er nu ligt, hangt hij. Zeker met deze president-commissaris. Maar ook los daarvan: je kunt als directeur niet functioneren met zo'n beschuldiging boven je hoofd. De vraag is dus: zijn er andere verklaringen mogelijk en kunnen die gestaafd worden? Want Anton Nijman kan alleen verder als zijn onschuld echt aangetoond is. Hebt u een idee wat er echt gebeurd zou kunnen zijn?’

Faverey blies een rookwolk naar het plafond. Ook al zo'n nadeel van roken, gele plafonds. Nou ja, het was voor een goed doel.

‘Jaloezie is vaak een reden voor geweld,’ zei hij, ‘geld en ambitie zijn het belangrijkste, maar jaloezie speelt toch bij dertig procent van de geweldsdelicten een rol. Het is mogelijk dat de heer Van Soest zijn nicht bezocht op dezelfde avond dat zij dat dineetje met uw collega had gehad. Ze vertelt erover, hij ontsteekt in woede en slaat haar.’

Ik dacht erover na. ‘Ja, dat kan. Maar waarom zou Violet dan de volgende dag bij de politie aangifte doen van mishandeling door mijn collega? Dat is toch vreemd?’

‘Het kan in het patroon passen. Hij, meneer Van Soest, heeft het duidelijk voor het zeggen in de relatie. Misschien maakte het onderdeel uit van

haar straf. Wij komen zoveel vreemde zaken tegen, meneer Vermeulen.'

'Maar het is dan op z'n minst nodig dat we kunnen bewijzen dat Van Soest die avond bij Violet is geweest.'

'U zou de knuppel eens in het hoenderhok kunnen gooien en kijken wat het oplevert.'

Er zat weinig anders op.

'Een vervelende geschiedenis,' zei Ebert van Hilst voor de derde keer, 'en ik vraag me af wat ik ermee aan moet.'

Hij zou dat vluchtgedrag nog even vol moeten houden, want Jaap van Soest reed voor de deur rondjes op zoek naar een parkeerplaats en had al twee keer via de autotelefoon meegedeeld dat de uitgeverij wat hem betreft niet snel genoeg kon verhuizen naar een kantoorpand in Zuidoost: licht, lucht en ruimte. En geen kip te zien. Als hij dat aan redacties van bladen kon verkopen, was hij een nog betere zakenman dan hijzelf altijd al dacht.

Ik had Van Hilst opgeroepen omdat hij als vice-voorzitter van de Raad van Commissarissen de

aangewezen persoon was om mij te helpen met het netelige probleem waar ik hem voor belde: hoe leg je je president-commissaris uit dat hij een vreemde rol speelt in een seksuele-intimidatieaffaire?

Ebert van Hilst had er weinig trek in en gaf meteen het woord aan mij toen Jaap van Soest binnenstootte met een ‘Ik hoop dat jullie een goede reden hebben voor deze bijeenkomst.’

Ik legde uit dat ik twijfels had over het verhaal van Violet, dat ik daarom Holland Recherche had ingeschakeld en de indruk had gekregen dat er iets meer dan een oom-nichtverhouding bestond tussen hem en onze directiesecretaresse. Ik zweeg en keek hem aan.

‘Ja, en?’ Jaap van Soest was niet zo makkelijk van zijn stuk te brengen.

‘Nou, dat lijkt me nogal relevant.’

‘Hoezo dan?’

Ik hoopte dat Van Hilst bij zou springen, maar hij keek neutraal voor zich uit.

‘Oké dan. Het zou kunnen dat Antons verhaal klopt, dat er niets tussen hem en Violet gebeurd is. Maar een verliefde suikeroom die op die avond langskwam, kan dat anders geïnterpreteerd hebben. En als die suikeroom een driftkop is, kan die zijn zelfbeheersing verloren hebben en zijn nichtje een paar klappen gegeven hebben.’

‘Het is maar een theorie,’ voegde Van Hilst er haastig aan toe.

Er viel een stilte. Van Soest liep naar het raam en keek naar buiten.

‘Ebert, heb je je agenda bij je?’

‘Absoluut, Jaap.’

‘Wanneer vond deze toestand plaats, Henk?’

‘Vorige week, op dinsdag de elfde mei.’

‘Ebert, kun je nagaan waar je die avond was?’

Ik zag Van Hilst verbleken. Jaap zou toch niet proberen hem iets in de schoenen te schuiven? Hij bladerde in zijn agenda terug naar die avond.

‘In Maastricht, Jaap.’

‘En wat was daar die avond?’

‘Kom, dat weet je wel. Gesprekken over de beursgang van Wiarda Textiel. Het werd laat, we hadden wat gedronken en we boekten een hotel. Je had je chauffeur niet bij je en je had geen zin meer in de tocht naar Amsterdam.’

‘Heb je me de volgende ochtend nog gezien?’

‘Ja, natuurlijk, we hebben samen ontbeten, om een uur of acht.’

‘Oké, dankjewel, Ebert. De conclusie lijkt me duidelijk.’

Van Hilst stond opgelucht op.

‘Stom van mij dat ik daar niet eerder aan gedacht heb. We waren in Maastricht op die avond, Jaap kan niet op bezoek zijn geweest bij zijn nichtje.’

‘Maar de volgende ochtend wel,’ hield ik vol.

‘Voor de zoveelste keer, Vermeulen. Ik kreeg een telefoontje van mijn vrouw, in de auto op weg naar Amsterdam. Toen ben ik even langs Violet gereden en schrok me rot toen ik haar zag. Ik heb haar meegenomen naar mijn huisarts en die raadde ons aan om aangifte te doen bij de politie. Niet dat ik iets verwacht van de politie, daarom ben ik ook hierheen gereden om te zorgen dat die wonderboy van jou onmiddellijk geschorst werd. En zijn ontslag staat op de commissarissenagenda van volgende week. En o ja, mijn huisarts kon zien dat de bloeditstoringen die Violet had van de vorige avond waren. Blauwe plekken hebben hun tijd nodig, schijnt het. Dus ik heb mijn nichtje niet die ochtend afgerost, als je dat zou willen beweren.’

Ebert wierp me nog een verontwaardigde blik toe voordat hij zich met opgestreken zeil achter zijn voorzitter wegspoedde.

Ruim zestig jaar geleden had de oude Van Hilst met een paar duizend gulden de oprichting van onze uitgeverij mogelijk gemaakt en nog steeds had de familie dertig procent van de aandelen en sleepte per jaar een miljoen gulden dividend weg. Daar lag

ik niet van wakker, wel van de slapjanus die de familie afgevaardigd had voor onze Raad van Commissarissen.

‘En?’ vroeg Janine, die een paar seconden na hun vertrek binnenkwam.

Ik vertelde haar over Jaap van Soests alibi.

‘Ik heb de politie nog gebeld, of zij een beetje opgeschoten zijn met het onderzoek,’ was het nieuws van Janine, ‘maar er is helemaal geen onderzoek. Ze hebben de klacht van Violet en ze hebben een verklaring van Anton en dat is het. Het schijnt dat er dan iemand van justitie naar kijkt en besluit of er reden is voor een vervolging. Maar als de commissarissen Anton volgende week willen ontslaan, kunnen ze dat doen, ze hoeven niet te wachten tot er een aanklacht of een veroordeling is. Als het vertrouwen weg is resteert alleen onderhandelen over de afvloeiingsregeling.’

Anton was een jonge vent, hij zou het wel overleven. Maar het zat me niet lekker.

‘Je kunt nog een keer met Violet gaan praten,’ opperde ik. ‘Wie weet komt daar nog iets nieuws uit.’

‘Nou, sorry, ik ga haar absoluut niet onder druk zetten om haar verhaal te veranderen.’

‘God nee, dat is niet de bedoeling. Als Anton fout zit kan hij wat mij betreft de boom in. Maar jij

hebt toch ook het gevoel dat er een luchtje aan deze geschiedenis zit?’

Janine wikte en woog.

‘Ik moet erover nadenken. Ik zal haar in elk geval bellen om te vragen hoe het nu met haar gaat.’

Toen Janine de kamer verliet, wist ik dat zij er weinig in zag. We waren terug bij af en een tweede eigen onderzoek leek weinig zinvol. Het werd vermoedelijk tijd om er een punt achter te zetten en Anton te vertellen waar het op stond.

IV
Moederland

‘You have new mail,’ gaf mijn thuiscomputer aan en Tim was voor zijn doen heel uitvoerig.

‘Beste Henk, vader, eerbiedwaardige voorzaat. Ik heb informatie ingewonnen bij mijn contacten in Indonesië. Je gaf Malang op als woonplaats van Sonja Soedarso en iemand bleek haar te kennen. Sonja S. (je spelt het nu eigenlijk Sudarso) is ongeveer vijftig jaar en is apothekersassistente in Malang, ze is ongehuwd en kinderloos. Het precieze adres heb ik nog niet. Haar moeder Amira was verpleegster, stierf een paar jaar geleden (ca. zeventig jaar oud).

Haar meisjesnaam was Kerta, Amira Kerta. Ze trouwde eind 1949 met Andreas Soedarso, die ofwel allang dood is of na enige jaren is vertrokken. Over moord op opa Stefan vond mijn contact wat materiaal in het politiearchief van Surabaya, bijgaand scans van de documenten. Kan niet beoordelen of bloedrelatie-claim terecht is, maar bij zo'n kleine familie als de onze is toch alles welkom? Tante Cora is toch ook aangewaaid?’

Hij had natuurlijk gelijk dat het er eigenlijk niet toe deed. Dus als Sonja Soedarso bij onze familie wilde horen, waarom dan moeilijk doen?

Maar hier lag het toch anders. Het ging er bij een programma als Gezocht niet om of mensen elkaar aardig vonden en familie wilden zijn. Het ging meestal juist om mensen die de intense behoefte hadden om te zoeken naar hun biologische roots. En als dat voor Sonja de drijfveer was, dan zou het DNA-onderzoek van Gezocht beslissend zijn. Maar hoe stond ik zelf tegenover zo'n buitenechtelijke halfzus? En hoe zou ik het mijn moeder moeten uitleggen?

Sonja's zoektocht raakte dus ook mij en zou voor mijn moeder misschien heel pijnlijk zijn. Ik printte de politiedocumenten die Tim als attachment meegestuurd had.

Overheden gooien nooit iets weg. Ik had al eens eerder gehoord dat in het Arsip Nasional in Jakarta nog kilometers handgeschreven rapporten en processen-verbaal lagen van assistent-residenten, controleurs en wie dan ook die in de negentiende eeuw iets officieels te melden had aan de gouverneur-generaal. Dus dat het politiearchief in Soerabaja nog de politierapporten had van de moord op mijn vader, was niet zo vreemd. Stukken ook zo bewaren dat ze de tand des tijds konden doorstaan was natuurlijk iets heel anders. Want dat vergde geld en zorg en dat heeft geen enkele overheid. Je kon het zien aan de scans die Tim had

laten maken: sommige documenten waren duidelijk aangevreten, andere doorgelopen of vervaagd. Nederlandsch was in 1949 nog wel de voertaal en de meeste documenten kon ik voor een groot deel lezen. Er zat een proces-verbaal bij van de politiemans die het onderzoek had gedaan en toen ik zijn naam las, J.A. Zondermeer, ging er een luikje in mijn geheugen open.

Onze kokki was die ochtend om iets na zes uur aan komen lopen uit haar dessa, zoals ze dat elke dag deed. Ze had het verse wittebrood bij zich dat 's nachts bij de firma Ender & Haug gebakken werd en daar door de bedienden van de Europese huishoudens werd opgehaald. Ze schrok van het treurige gezelschap dat ze aantrof, mijn moeder in staat van shock en versuffing, tante Cora troostend en ik wat ontredderd ter zijde. Adu, apa kabar? We vertelden het, dat de toean dood was, en ze toonde zich geschokt. Kassian! Zo jong nog en dan al dood.

Tante Cora zette haar aan het werk en even later zaten we toch zoals elke dag aan het ontbijt en plukte ik werktuiglijk de meegebakken minuscule torretjes en vliegjes uit de boterhammen voordat ik er de gecondenseerde zoete Friesche Vlag-melk op smeerde. We dronken er de koude thee bij die altijd voorradig was. We zwegen. Mijn moeder en tante

Cora zuchtten en lieten af en toe een snik los. Ik wist niet wat ik voelen moest. Buiten stopte een auto, even later klonk ‘Sepada!’ en een jonge blanke politieman stapte naar binnen. ‘Zondermeer,’ hoorde ik hem zeggen en mijn moeders antwoord: ‘Hoe bedoelt u?’ ‘Nee, zo heet ik, Zondermeer.’ ‘O, dat bedoelt u.’

Hij condoleerde ons, praatte in de voorkamer een kwartier met mijn moeder en vertrok toen weer. Ik zag hem vijftig jaar later nog voor me, al een tikkeltje corpulent en ferm zwetend in de vroege ochtend, maar ernstig en vlijtig bezig.

Nu las ik zijn rapport. De dood van mijn vader was te wijten aan twee kogels van een (onleesbaar) kaliber, vermoedelijk afkomstig van een (onleesbaar). Het slachtoffer had eerder bij de politie melding gemaakt van bedreigende anonieme brieven die hij in zijn huis ontvangen had, maar had niet willen aangeven wat de inhoud van die brieven was.

Er was geen ontkomen aan, ik zou toch nog eens naar Arnhem moeten afreizen om openhartig met

mijn moeder te praten. Als de dna-test van Sonja Soedarso positief uitviel, zou ik moeten weten hoe Julia ertegenover stond. Zelf had ik al besloten dat ik een nieuwe halfzus met open armen zou begroeten, maar voor mijn moeder lag dat vermoedelijk heel wat moeilijker. Op zijn minst moest ik haar de kans geven erover na te denken: mijn moeder hield er niet van om voor het blok gezet te worden.

Ik belde haar voor een afspraak, maar alhoewel ze het de laatste jaren wat rustiger aan deed, bladerden we zonder succes in onze agenda's.

‘Morgenochtend dan?’ vroeg ik ten slotte. Het was me vaak opgevallen dat mensen in hun agenda automatisch meteen een paar dagen verderop begonnen te zoeken en de korte termijn al als ingepland beschouwden.

‘Ja, dat kan, hoe raad je het zo. Cora zal je ook graag weer eens zien. En je blijft tot na de lunch, hoor.’

Ik keek die avond haar fotoboeken nog eens door, op zoek naar aanwijzingen voor wat er gebeurd kon zijn in die paar jaren in Soerabaja. Veel zin had het vermoedelijk niet, maar ik wilde ook even verlost zijn van de kantoorperikelen en mijn herinnering aan Jaap van Soests glorieuze overwinning van die dag. Het zat me dwars dat

Anton het slachtoffer zou worden van iets wat hij volgens mijn instinct niet gedaan had. Was ik zo stom of was Jaap van Soest zo slim? Nadenken hielp niet, ik kwam nergens, ik moest het gewoon even laten rusten.

Dan maar dat andere probleem aanpakken. Ook bij de Soedarso-kwestie had ik het gevoel dat er meer aan de hand was dan een slippertje van mijn vader.

Bewust concentreerde ik me op de fotoboeken. Ik was erbij geweest maar was te jong om op te letten en te begrijpen wat er gebeurde. Nu, achteraf, zou ik misschien iets zien wat me toen was ontgaan.

Na een halfuur bladeren en veel oplevende herinneringen zag ik een groepsfoto waarop mijn vader en andere artsen stonden met een paar dozijn ziekenhuispersoneel. Kennelijk in de tuin van het ziekenhuis genomen, ter gelegenheid van een allang vergeten historische mijlpaal. Mijn moeder had erbij geschreven ‘Vermoedelijk 1948 - Ziekenhuis bestaat 35 jaar?’ en had haar best gedaan zoveel mogelijk namen uit haar geheugen op te diepen. De artsen wist ze nog wel en ondanks de vele vraagtekens had ze nog ruim een derde deel van het verplegend personeel kunnen identificeren. ‘Soedarso?’ las ik en mijn hart sprong op. Soedarso!

Maar terugtellend bleek dat te slaan op een Indonesische man in verplegerskleren, niet op een jonge aantrekkelijke verpleegster waar mijn vader voor gevallen zou kunnen zijn. Teleurgesteld liep ik naar de ijskast voor een troostpilsje toen me iets inviel. Ik zocht de e-mail van Tim op, en las dat Sonja's moeder trouwde met Andreas Soedarso, maar van zichzelf Amira Kerta heette. Bingo! Ik haastte me terug naar het fotoboek. Helaas, er kwam geen Amira Kerta voor in het bijschrift van de ziekenhuisfoto.

Toch had ik hier iets te pakken. Misschien was deze Soedarso de latere echtgenoot van Amira, misschien een familielid, misschien een willekeurige naamgenoot. Maar ik kon mijn moeder nu in elk geval laten zien dat de naam Soedarso haar niet onbekend was, zoals ze had gezegd, ik had iets om het gesprek met haar te beginnen. En dat was nodig, want mijn moeder kon formidabel tegenspel bieden als ze dat wilde. Ik bladerde nu ook de laatste fotoboeken door en beleefde haar succes als zakenvrouw weer mee. Mijn moeder kon er wat van.

Na de dood van mijn vader was eerst het plan om in Soerabaja te blijven en een naaiatelier te beginnen: Julia Couture. Want alhoewel zij geen steek kon naaien, wist zij alles van mode. Dat bleek

al tijdens de oorlog. Terwijl anderen in het interneringskamp zich op de been hielden door het uitwisselen en opschrijven van recepten voor later als de goede tijden zouden weerkeren, gebruikte zij het schaars beschikbare papier om japonnen op te tekenen. En toen het papier op was, tekende ze met een scherp stokje haar modellen in het zand.

Even leek het erop alsof dit in het kamp nog een bron van inkomsten kon zijn: een jonge Australische vrouw kocht met een blikje meegesmokkelde kaas een van haar ontwerpen. Maar toen die eerste klant met haar bevallige dress de aandacht begon te trekken van de Japanse kampcommandant, ging de boodschap snel rond en verdween de klandizie onmiddellijk.

Maar het idee bleef hangen. Toen mijn vader wegviel en vanwege zijn geringe aantal dienstjaren maar een heel klein weduwepensioen naliet, moest er snel bijverdiend worden. Julia Couture werd een instant-succes, en als ik thuiskwam van school gonsde het huis van de Singer-trapnaaimachines en het zingen van de naaisters. In het fotoalbum was daar een foto van te zien, en op één naaister na hadden mijn moeder en tante Cora alle namen nog uit hun geheugen opgediept. 's Avonds als iedereen vertrokken was, werd het extra stil in het huis, dan

wonnen het verdriet en de leegte die mijn vader achterliet.

Een paar maanden later, eind 1949, vond de soevereiniteitsoverdracht plaats en in de jaren daarna verslechterde de verhouding tussen Nederland en Indonesië. De blanke uittocht begon, de klanten van Julia Couture verlieten het land.

De ene na de andere trapnaaimachine werd in de loop van de tijd het huis uit gedragen, en 's avonds hoorde ik mijn moeder en tante Cora zorgelijk overleggen over de financiën.

In april 1953 repatrieerden we met de Johan van Oldebarneveldt naar het verre moederland en vier weken later zaten we ontheemd in twee kleine kamers in hotel-pension De Korenbeurs, aan het marktplein van Oss. Met de beste wensen van de regering.

Wat te doen? Mijn koloniaal-militaire grootvader had zijn pension in Utrecht verruild voor het militaire opvanghuis in Bronbeek en kon zich volgens de gouverneur van dat tehuis nog maar zelden herinneren wie hij was. Daar viel geen steun van te verwachten en verdere familie was er in Holland niet.

Tante Cora vond gelukkig al snel een administratief baantje bij de telefoondienst en

onderhield ons. Mijn moeder had het moeilijker, want er was in Oss en omstreken geen empooli voor een selfmade modeontwerpster. En een vak had zij nooit geleerd.

Op een middag stond zij voor de etalage van een confectiewinkel te kijken naar wat men in Oss droeg. Het liep tegen de middagpauze en de eigenaar kwam naar buiten om de deur op slot te doen. ‘Kan ik u misschien nog van dienst zijn, mevrouw?’ vroeg hij. Ze raakten in gesprek, hij complimenteerde haar met haar kleding. Het was een warme zomerdag, mijn moeder was een mooie vrouw en droeg haar Soerabajaanse kleren met verve. Hij keek ervan op dat ze die zelf ontworpen had. Opgetogen kwam mijn moeder terug in het pension, ze had een baan! Als verkoopster! Bij Yolanda Mode!

Betere tijden braken aan, ook voor de eigenaar van Yolanda Mode. Een jaar later werd hij oom Bob, mijn tweede vader. Een vriendelijke, wat corpulente man die mijn moeder vereerde en de rest van zijn leven in lichte verbijstering in haar kielzog meedobberde.

Want eenmaal gesetteld ontwikkelde mijn moeder zich tot een formidabele zakenvrouw. Yolanda Mode kreeg al snel filialen in Eindhoven, Den Bosch en Tilburg en de Hollandse

confectiefabrikanten maakten kennis met de Indische afdingcultuur waar mijn moeder groot in was gebracht. Geen enkele prijs was voor haar heilig, er kon altijd wel wat af. En hoe groter het aantal Yolanda-vestigingen, hoe hardnekkiger zij onderhandelde. Met charme, met opgestreken zeil, met lange stiltes, met humor, ze had een groot repertoire. En net zoals in Soerabaja bij Julia Couture werd tante Cora al snel haar onmisbare rechterhand, want hoe kien en welbespraakt mijn moeder ook was, de rekenkunst werd ingebracht door tante Cora.

Er was een cruciaal moment toen een leverancier failliet ging. Het was een kleine confectiefabriek in Arnhem waar Yolanda Mode een grote bestelling had geplaatst en in ruil voor een lagere prijs de helft had vooruitbetaald. Dat geld was weg en de kleding zou niet meer geleverd kunnen worden. Avonden lang hoorde ik (mijn oor tegen de radio aan, afgestemd op radio Luxemburg) mijn moeder in zelfverwijt praten met tante Cora, op zoek naar een uitweg. Af en toe het sussend gebrom van oom Bob ertussendoor: 'Ach meisjes, trek het je niet aan, we redden het wel.' Tot -eureka! - de dames de oplossing vonden: we kopen de fabriek!

Toen klonk een paar avonden lang oom Bobs stem wat paniekerig: meisjes, meisjes, waar beginnen we aan? Hevig overleg met de bank en de curatoren van de failliete fabriek volgde en na twee weken bracht oom Bob slagroomgebak mee: de overdracht was rond.

De Arnhemse fabriek leverde voortaan een groot deel van de jaarlijkse collectie. Eindelijk kon mijn moeder haar eigen ontwerpen laten uitvoeren en Yolanda Mode werd een succes. Export naar het buitenland was de volgende stap en de fabriek werd uiteindelijk de grote winstmaker van het Yolanda-imperium.

Een jaar na hun trouwen kregen mijn moeder en oom Bob een dochter: Ginny, mijn halfzusje. Ik stond op de foto van het kraambed, een slungelige 16-jarige, half verscholen achter de trotse ouders met de baby. De lange leegte van mijn schoolbestaan in Oss en mijn diepe heimwee naar Soerabaja, de geuren, de zon, de vrienden, gingen aan mijn drukbezette moeder voorbij.

Een jaar later deed ik eindexamen hbs en in datzelfde jaar scheidden zich de wegen. Mijn moeder, oom Bob en tante Cora verhuisden naar Arnhem om dichterbij de overgenomen fabriek te zijn. En ik zocht een administratief baantje in het

westen, zo ver mogelijk van Oss. Het werd Amsterdam, de minst Indische stad van het land.

Daarna zag ik ze nog maar een paar keer per jaar, op verjaardagen en met Kerstmis. De zaken gingen steeds beter en tweemaal werd verhuisd naar een mooiere villa. Ginny groeide op tot het jongere evenbeeld van mijn moeder, een tengere maar taaie en doelgerichte schoonheid. Oom Bob wist zich van geluk geen raad. Ik mocht hem graag en we maakten weleens een ritje in de enige luxe die hij zich permitteerde: een oude Spijker die hij had gekocht en zelf had opgeknapt in zijn schaarse vrije tijd. Met pet op en duffelse jas aan reden we naar de Westerbouwing en dronken een kopje koffie terwijl we over de Rijn keken. Hij praatte over mijn moeder en hoe zijn leven veranderd was sinds zij voor de etalage van zijn winkel had gestaan en hij haar aansprak. En hoe toevallig dat was: als hij niet precies op dat moment...

Je moest er toch niet aan denken! Ik keek van opzij naar zijn ronde, blozende Charlie Brownhoofd en begreep waarom mijn moeder van hem hield.

Mijn vermoorde vader was in vergelijking met oom Bob een kerncentrale, een bron van energie. Altijd bezig, altijd op pad, altijd het middelpunt.

Oom Bob gaf mijn moeder de kans om te schitteren.

De dood overviel hem in 1980, kort na zijn zestigste verjaardag. Het was de eerste verjaardag waar Ginny niet bij kon zijn. Paardendressuur was van jongs af aan haar hobby, en ze haalde er de Olympische Spelen van 1976 mee, net eenentwintig jaar oud. Daar leerde ze een jonge Australische ruiter kennen, Paul McIvy, die in de buurt van Melbourne een paardenfokkerij was begonnen. Ze trouwden in 1979 en Ginny emigreerde. Oom Bob straalde oprecht mee met haar geluk, maar daarna kon zelfs ik bij mijn schaarse bezoeken zien dat hij wat lusteloos was geworden.

Hij stierf in de garage aan een hartstilstand, zittend op de passagiersplaats van zijn Spijker, met de poetsdoek nog in zijn hand.

Na hem begraven te hebben, droogde mijn moeder haar tranen en ging verder met het uitbouwen van de business. Maar zonder oom Bobs belangstelling, bewondering en liefde ontbrak er iets fundamenteels. De lol was eraf. Drie jaar na het overlijden van haar man verkocht ze de fabriek en de winkels. Ze was toen vierenzestig. Tante Cora, die een deel van de aandelen bezat, hield aan de verkoop genoeg over voor een comfortabele oude

dag. Maar ze verkoos het om bij mijn moeder in te trekken. En in een veel te groot huis, met een enorme tuin, keerden ze terug naar hun oude tandemverhouding. Mijn moeder aan het stuur, tante Cora stevig trappend. Binnen de kortste keren zaten ze in het bestuur van talloze goede doelen en vulden de dagen zich vanzelf.

Ik was er om half elf. De zon scheen mild en gedrieën inspecteerden we de grote tuin die na de dood van oom Bob door een tuinman onderhouden werd en langzamerhand tentoonstellingskaliber begon te krijgen. Doorkijkjes, zitjes, de wilde tuin, de roze tuin, de paarse tuin, de watertuin.

Onder een eik die oom Bob dertig jaar geleden had geplant, dronken we koffie. Daarna excuseerde tante Cora zich, ze ging de lunch klaarmaken. Ik had haar vooraf telefonisch het doel van mijn komst uitgelegd, en ze besloot meteen dat ze daar niet bij kon zijn: dat is iets tussen jou en Julia. Ze gaf me een stille knipoog toen ze vertrok en ik zag dat dat mijn moeder niet ontging. En alledrie wisten we dat tante Cora mijn moeder allang had

ingelicht. Zo had mijn moeder haar informatie graag, dan kon zij er alvast over nadenken.

Ik vertelde haar toch het hele verhaal. Over Linda de Rijk en Sonja Soedarso, die op zoek was naar haar biologische vader. Over Amira Soedarso, die verpleegster was in het Soerabajase ziekenhuis en op haar sterfbed haar dochter had verteld dat zij het kind van dokter Vermeulen was. Over de politieverlagen die Tim me had toegestuurd en de herinneringen die deze bij mij opriepen aan inspecteur Zondermeer.

‘Ach ja, Zondermeer, aardige jongeman. Zijn vrouw liet later weleens een jurk bij ons maken, een heel grote vrouw. Moeilijk te kleden. Maar wel een hartelijk mens.’

Ze schikte de plooien van haar rok en staarde langs me heen de verte in. Ik zweeg, wat zou ze me willen vertellen?

‘Het kan,’ zei ze ten slotte, ‘het is mogelijk. Je vader was geen heilige en na de kamptijd merkten we dat we uit elkaar gegroeid waren. Ik was in het kamp veel zelfstandiger geworden en daar had hij moeite mee. Hij was een grote, knappe man, hij was arts, hij was gewend bewonderd te worden. Mensen hingen aan zijn lippen. Dat deed ik ook als jong meisje en zo zijn we getrouwd, ik was negentien. Na de oorlog was het anders, hoe zal ik

het zeggen. Ik had vier jaar achter de rug waarin ik moest overleven en zorgen dat jij wat te eten kreeg. Ik was hard geworden. En hij had vier jaar lang aan de Birma-spoorweg en in de Japanse mijnen mensen zien sterven zonder dat hij als arts er iets aan had kunnen doen. Geen voeding, geen medicijnen. Je vader heeft daar een tik van gekregen, hij voelde zich schuldig dat hij zo weinig had kunnen betekenen. Na de oorlog haalde hij dat in. Hij werd de ideale dokter, altijd bezig met zijn patiënten. De verpleegsters bewonderden hem en dat had hij ook heel hard nodig. Daarom is hij ons ook nooit achternagekomen toen we met verlof naar Holland gingen, in 1947. Je weet het toch nog wel, hij moest eigenlijk een halfjaar met ziekteverlof. Want hij sliep te weinig en dronk te veel en brandde zichzelf op. Maar toen het zover was kon hij niet wegkomen en stuurde ons vooruit. En al wie er kwam, geen Stefan. Hij liet ons een halfjaar bij zijn vader in Utrecht logeren, in dat vreselijke pension.'

Over de hereniging na de oorlog hoorde je nooit veel en als kind was ik allang blij met de wending die het leven nam: plotseling voedsel, ruimte en speelgoed in overvloed. De volwassenen die elkaar weezagen omarmden elkaar en huilden van blijdschap, dus dat zat wel goed. Pas veel later, in

het boek Een beetje oorlog van Rob Nieuwenhuys, kreeg ik een glimp te zien van de problemen die echtparen hadden om na zoveel jaar gedwongen scheiding de draad weer op te pakken. Vier jaar lang zelf moeten overleven zonder informatie of de partner nog in leven was en hoe lang de oorlog zou duren en wie er zou winnen, dat was een zware beproeving. En ondanks de hoop en het verlangen om elkaar weer terug te zien hield iedereen er natuurlijk toch rekening mee alleen verder te moeten. Want overlevers moesten leren te anticiperen op het ergste. En als je dan het geluk had gehad allebei de oorlog te overleven, dan volgde de tweede beproeving: de geliefde was een vreemde geworden. Gekneusd of gehard, maar in elk geval anders.

‘Amira Soedarso herinner ik me nog wel,’ zei mijn moeder, ‘een lief meisje en een goede verpleegster. Ze ging vaak met je vader naar de dessa's als er inentingenvaarts moesten vinden. Ze is ook weleens een week met hem op tournee geweest toen er een pestepidemie dreigde. En ja, er waren geruchten toen ze zwanger bleek te zijn. Er werden ook anonieme brieven op onze veranda gelegd, geadresseerd aan mij. “Uw man pleegt verraad op u!” Dat soort kromme teksten. Dat arme

meisje heeft ontslag genomen vanwege al het geroddel. Ja, het waren geen makkelijke tijden.'

'In de politiestukken staat iets over anonieme bedreigingen.'

'Nou, bedreigingen. Je vader had het wel aan de stok met de hoofdverpleger Soedarso. Die was ook de eerste verdachte van de politie, maar ze konden niets bewijzen. Soedarso was verloofd met Amira. Een Madoerees, en je weet, die zijn heel opvliegend. Hij was nog katholiek ook, net zoals Amira, dus die zwangerschap moest doorgaan. Hij is toch met haar getrouwd, het was wel een goede kerel. Vandaar Amira Soedarso, van zichzelf heette ze... Ze heette Kerta, Amira Kerta. God, dat ik dat nog weet.'

'Je bent er nogal laconiek onder.'

'Het is al zo lang geleden, Henk. Het deed me natuurlijk wel veel pijn, maar in die tijd begroef je dat, je praatte het niet uit. Misschien, als je vader was blijven leven, dat ik hem op een keer gevraagd had: is het waar? Maar ik denk dat we het hadden laten rusten.'

We waren uitgepraat, ik gaf haar een arm en we gingen naar de slamatan die tante Cora ter ere van mijn bezoek had aangericht: een onmogelijke hoeveelheid voedsel, die mij met zachte aandrang werd toegediend. 'Dit vond jij toch zo lekker?'

‘Snoep hier nog eens van!’ ‘Ach, sajang, je hebt dit nog niet geproefd!’

Met een grote stapel plastic doggy-bags liep ik een paar uur later terug naar mijn auto. Mijn moeder was naar een vergadering vertrokken, tante Cora deed me uitgeleide.

‘Hebben jullie het uitgepraat?’ vroeg ze en ze legde haar hand op mijn arm. Bijna viel de stapel etenswaren om die ik droeg, maar ik kon nog net op tijd tegenkracht geven.

‘Ja hoor, ze heeft me alles verteld.’ Gezamenlijk plaatsten we de doosjes in de achterbak en ik zoende haar op haar brede wangen. ‘Ik zei nog tegen je moeder: vertel Henk alles. Goed dat ze dat gedaan heeft. Die Soedarso heeft je vader vermoord, en nu zoekt de dochter contact. Wie weet wat zij van plan is. Het zijn Madoerezen, daar moet je mee uitkijken, hoor. Wraak verjaart niet.’

Dat was een nieuwe invalshoek en ik keek haar verbaasd aan. ‘Hoe kom je erbij dat mijn vader door Soedarso is neergeschoten? Voor hetzelfde geld is het een rampokker geweest.’

Ze aarzelde en ik zag in haar openhartige gezicht dat ze streed tussen haar loyaliteit tegenover mijn moeder en haar eigen eerlijkheid. De eerlijkheid won.

‘Ik zal het maar zeggen, ja? Je moeder heeft hem herkend, die Soedarso. Hij stond in de tuin met een pistool. Maar ze heeft het niet tegen de politie willen zeggen. “Het helpt toch niet,” zei ze tegen mij. Je vader was al dood en hij had het over zichzelf afgeroepen. Ze had medelijden met dat meisje en met die man, die Soedarso.’

Op de terugweg reed ik door het eerste rode stoplicht dat ik tegenkwam en liet me deemoedig uitschelden door een Arnhemse Opel. Ik was behoorlijk van slag.

Toen ik thuiskwam, stond mijn moeder op het antwoordapparaat. Tante Cora had haar verteld wat ze tegen mij gezegd had en ze wilde het graag uitleggen. Ik belde haar terug.

‘Mam, ik neem het je niet kwalijk. Ik begrijp het. Het had voor iedereen alleen maar ellende gegeven als je gezegd had dat je die Soedarso had herkend. Het was een schandaal geworden. Vaders reputatie postuum naar de knoppen, gevangenis voor Soedarso, en Amira had haar kind alleen moeten opvoeden. Je maakte de goede keus. Daarom ben je

ook zo'n goede zakenvrouw geworden. Je denkt na en je doet wat het verstandigst is.'

Er viel een stilte aan de andere kant, ik dacht een snik te horen.

'Maar zo is het niet gegaan, Hans. Je vader had de buitenlamp aangedaan voordat hij naar buiten ging en toen hij neergeschoten was rende ik naar buiten. En daar zag ik hem staan, Soedarso. Hij had het pistool nog in zijn hand, maar het wees naar de grond. We keken elkaar aan en ik zag dat hij stond te huilen. Dat zie je aan iemands gezicht. Hij had staan huilen terwijl hij Stefan neerschoot. Hij had mij ook kunnen neerschieten, maar hij rende weg. Je vader leefde nog en dat was mijn eerste gedachte: Stefan moet naar het hospitaal. Daar heb ik uren zitten wachten en piekeren, en toen Stefan dood was kon ik het niet meer opbrengen te zeggen dat ik wist wie het gedaan had. Ik had hem zien huilen, die arme man. En ik begrijp hem zo goed. Ik was zelf ook heel kwaad op Stefan. Hij wist dat hij van dat meisje af moest blijven. Ze was streng katholiek opgevoed en was heel erg verloofd, maar toch maakte hij misbruik van haar. Want ze bewonderde hem heel erg, zoals alle verpleegsters. Dat had hij niet moeten doen. Ik vond het vreselijk dat hij neergeschoten werd, ik heb er nog steeds nachtmerries van. Maar het was een noodlot dat hij

over zichzelf afgeroepen had. Het was onvergeeflijk wat hij deed. Zo zag ik het.’

We praatten totdat ze zich vele malen herhaald had, en vele malen zei ik dat ik het begreep en dat ze goed gehandeld had. Maar toen ik haar na ruim een uur welterusten zei en de hoorn neerlegde, betrapte ik mezelf erop dat ik nog lang hoofdschuddend door het huis liep. Woede, jaloezie en gekwetste trots waren emoties van alle tijden, maar wel een minpunt van de evolutie. Want het bracht alleen maar ellende. Maar de tijden waren toch veranderd. Wat mijn vader vijftig jaar geleden had misdaan, zou tegenwoordig als een typische domme midlifecrisis-dwaasheid afgedaan zijn. Arme kerel.

V
Eerlijk is vals

Dat ik een hele werkdag had besteed aan privé zaken berouwde ik de volgende dag op kantoor. Er lag een grote stapel cijferstukken voor me klaar en een lange lijst te beantwoorden telefoontjes. Toen ik me door die berg heen gewerkt had, ontkwam ik er niet aan: er moest ook iets gebeuren aan de Anton-Violetaffaire. Ik overlegde met Janine. We waren op een dood spoor beland en het leek mij het beste om samen met Anton alles nog eens op een rij te zetten, misschien kwamen we dan wat verder.

Janine had er in haar functie als personeelsfunctionaris problemen mee om Anton erbij uit te nodigen: moesten wij niet neutraal blijven? Deed ik niet erg veel moeite om Anton te helpen? Het laten bespioneren van Violet door die detective was toch ook behoorlijk over de schreef, als zij eerlijk moest zijn.

‘Als Anton een eerlijke kans had zou ik je gelijk geven, Janine. Maar onze president-commissaris heeft zijn plan al getrokken, die is bepaald niet neutraal. Dus lijkt het me fair dat we ons best doen om nog eens precies vast te stellen wat er volgens Anton werkelijk gebeurd is en of dat te bewijzen is. En als je vindt dat ik te weinig rekening houd met het verhaal van Violet, trek jij aan de bel.’

Daar kon ze mee leven, en toen ze die middag Anton zag won de compassie. Het was een week geleden dat hij op non-actief was gesteld en het was duidelijk te zien dat de kwestie aan hem vrat. Hij maakte een sombere, lusteloze indruk. Ik vertelde hem in het kort wat we met behulp van de heer Faverey van Holland Recherche hadden ontdekt, maar dat dat geen resultaten had opgeleverd die hem vrijpleitten.

‘Ik stel voor dat we nog eens precies jouw verhaal nagaan,’ vervolgde ik, ‘misschien levert dat iets nieuws op. Het is nu acht dagen geleden dat het gebeurde, vorige week dinsdag. Anton is een jaar bij het bedrijf en Violet biedt hem een drankje aan. Háár initiatief, Anton, dat weet je zeker?’

‘Ja, ik zou dat zelf nooit doen. Een jaar bij het bedrijf is eigenlijk niks. Ik heb wel voorgesteld dat we er ook wat bij zouden eten.’

‘Goed. Jullie gaan een hapje eten, zij betaalt de wijn. Waar was dat?’

‘Bij het stadion in de buurt, Le Coq dit of dat.’

‘Le Coq dit of dat. Dat zoeken we op. Heb je het genoteerd, Janine?’

‘Le Coq d'Or, Henk, op de Amstelveenseweg. Dat heb ik van Violet.’

‘Ja, precies. Goed, zeg.’ Anton toonde zich onevenredig dankbaar dat deze onhelderheid van de baan was.

‘Wat aten jullie?’

‘Geen idee. Een warme maaltijd.’ Anton hoestte een vreugdeloos lachje op. ‘Vlees of vis?’

‘Nee, geen vis. O, ik weet het alweer. Violet at iets vegetarisch, ik had de gevulde kalkoen. Ging wel.’

‘Kalkoen? Misschien werd je daar zo slaperig van. Er schijnt iets in kalkoen te zitten wat dat veroorzaakt. Een of andere stof.’

Janine en Anton keken me aan alsof ik het ter plekke bedacht.

‘Dat zoeken we op. Hoe laat gingen jullie daar weg?’

‘Om ongeveer acht uur, denk ik. We kwamen om zes uur aan, de bediening was redelijk snel. Acht uur, hooguit half negen. Misschien nog iets eerder.’

‘Je bracht haar thuis, dat was vlakbij. Nu komen we op gevoelig terrein. Hoe ging dat precies? Stopte je voor haar huisdeur of parkeerde je de auto?’

Anton zweeg.

‘Nou?’

‘Ja, ik zit te piekeren. Ik was van plan te stoppen voor de huisdeur en dan meteen door te rijden.’

‘Waarom was je dat van plan?’

‘Waarom niet? We hadden gegeten en ik wilde naar huis. Ik voelde me niet zo lekker.’

‘Je had niet de behoefte om nog wat verder te praten, of de kennismaking te verdiepen?’

Inwendig complimenteerde ik mezelf met deze omzichtige woordkeus, al die groene detective-penguins uit mijn jeugd kwamen nu van pas.

‘Nee. Het was heel gezellig maar Violet en ik hebben niks met elkaar behalve het werk.’

‘Oké, het was maar een vraag. Dus je parkeerde voor de deur, je liet haar uitstappen en je reed naar huis.’

‘Nee, zo ging het niet. Voor haar deur was een parkeerplaats vrij.’

‘Er was toevallig een parkeerplaats vrij,’ herhaalde ik voor de notuliste.

Anton fronste zijn wenkbrauwen, er kwam een herinnering los.

‘Nee, het was niet toevallig. Het was een gereserveerde parkeerplaats, voor de consul van, de consul van... Guatemala.’

‘En daar kon je gewoon gaan staan?’

‘Ja, Violet zei dat hij er niet was en dat ze gebruik mocht maken van die plek.’

‘Goed. Hoe ging het verder?’

‘Ik zei al, ik had wat last van de drank en nu er toch een parkeerplaats was, vroeg ik of ze misschien wat koffie kon maken om mee te nemen. Ik heb altijd zo'n kleine thermosfles in de auto en het was nog een uur rijden naar Apeldoorn.’

‘Dus het initiatief ging van jou uit?’

‘Ja,’ zei Anton somber, ‘guilty as charged. Was ik maar doorgereden, verdomme.’

Janine en ik keken alert naar hem, zaten we tegen een bekentenis aan?

‘Hoe bedoel je?’ vroeg ik.

‘Nou, ik had ook onderweg even bij een benzinestation wat koffie kunnen halen.’

‘Dan was je niet in de verleiding gekomen, bedoel je dat?’

Het duurde even voordat tot Anton doordrong wat ons door het hoofd ging.

‘O nee, zo zit het niet. Ik heb Violet niets aangedaan. Ik bedoel alleen, als ik doorgereden was, zou dit rare verhaal nooit in de wereld gekomen zijn. Mag ik hopen.’

Het bleef enkele ogenblikken stil, terwijl Janine schreef.

‘Oké, we gaan verder,’ zei ik ten slotte. ‘Jij stelde voor dat ze even koffie zou maken om je thermosfles te vullen. Hoe reageerde ze daarop?’

‘Nou, heel zakelijk. Ja, dat kon wel even, maar ze moest nog veel doen die avond, zei ze. Dat was duidelijk en ik heb nog aangeboden dat ik even in de auto zou wachten terwijl ze de thermos vulde. Maar dat vond ze onzin, dus stapten we allebei uit en gingen naar haar flat.’

‘Ga door.’

‘Nou, verder is er niet veel te vertellen. Terwijl ze de koffie maakte, zette ze voor mij het Journaal aan. Dat was bijna afgelopen, ik heb nog wel het weerbericht gezien.’

‘Kun je je nog iets herinneren van het journaal?’

‘Nee, geen idee. Hoewel, er werd een stevige regen voorspeld voor die avond, des te meer reden om snel weg te willen.’

‘Dat zou dus het nos-journaal van acht uur geweest moeten zijn waar je het weerbericht van zag. Dat is ongeveer kwart over acht, tien voor half negen, dat klopt met wat je eerder zei.’

‘Ja, dat is waar.’ Opnieuw zond Anton ons een dankbare blik.

‘Goed. Hoe ging het verder?’

‘Violet kwam terug met het thermosflesje. Ik was in die stoel nogal slaperig geworden en eigenlijk had ik dringend behoefte om ter plekke een paar slokken koffie te nemen en even bij te komen. Maar ze bood dat niet aan, ze bleef staan

met die thermos in haar handen. Ze wilde me weer snel weg hebben, dat was duidelijk. Dus stond ik op en heb haar bedankt en ben met mijn thermos de trap af gegaan. In de auto...'

'Nog even een stapje terug. Hoe namen jullie afscheid?'

'Nou, gewoon, bedankt en tot morgen.'

'Geen zoen, geen omhelzing?'

'Nee, niets. We waren gewoon zakelijk, we hadden een jubileumpje gevierd.'

'Goed, in de auto...?'

'Ja, toen ik weer in de auto zat vond ik het te link om meteen te gaan rijden. Misschien was ik te moe, misschien was er iets mis met het eten geweest, misschien toch te veel wijn, maar ik voelde me draaierig. Dus ik dacht: Wees nou verstandig en wacht even. Ik nam een paar slokken koffie en liet mijn stoel wat zakken. En toen moet ik in slaap gevallen zijn. Toen ik wakker werd, liep het tegen twaalf uur. Ik had een knallende koppijn en ben op een sukkeldrafje naar huis gereden en mijn bed in gedoken. Ik heb als een blok geslapen. Tot ik het telefoontje kreeg van de politie dat ik beschuldigd werd van seksuele intimidatie.'

Janine stopte met schrijven om een nieuw blad van haar notitieblok open te slaan. Maar Anton had niet meer te melden.

‘Hebben we misschien nog iets vergeten?’ probeerde ik. ‘Waren er telefoontjes in dat kwartiertje dat je bij haar thuis zat? Had je de indruk dat ze bezoek verwachtte?’

Hij dacht na en schudde het hoofd. ‘Ik weet het niet, ze werkte me alleen wel snel de deur uit, dat viel me op.’

‘En toen je in de auto zat te slapen?’ vroeg Janine. ‘Nog iemand horen komen of gaan?’

‘Gek dat je dat vraagt,’ zei Anton, ‘ik heb een vage herinnering dat iemand op het dak van de auto sloeg en wat riep. En dat er naast mij een auto dubbel geparkeerd stond met knipperlichten. Maar ik kan het ook gedroomd hebben, het is geen bewuste herinnering.’

‘En je hebt ook geen idee hoe laat het toen was?’

‘Nee, geen idee.’

‘Wat voor stem? Een mannenstem of een vrouwenstem?’

Hij aarzelde. ‘Een vrouwenstem, denk ik. Ja, een vrouwenstem. Maar een stevige vrouw. En ze riep, ze riep: “Ja, ben jij dat?”’

‘Ze riep: “Ja, ben jij dat?”’

‘Zo herinner ik het me. Maar ze liep verder, tenminste, dat gevoel kreeg ik. Dus ik heb ook niet geantwoord, en ik zakte weer weg in slaap.’

We keken elkaar aan. Niemand kon hier wat van maken.

‘Nou, het is niet zinloos geweest,’ probeerde ik maar. ‘We hebben wat tijden preciezer vastgesteld. We kunnen informeren of de consul van Guatemala inderdaad van huis was. En misschien kunnen we de vrouw vinden die die nacht dubbel geparkeerd stond naast Anton.’

‘Tel uit je winst,’ zei Janine schamper. ‘Antons verhaal kan best kloppen, maar waar het steeds om gaat is zijn woord tegen dat van Violet. Heeft hij haar nu geslagen of niet? Ik ben best bereid je te geloven, Anton, maar waarom zou Violet over zoiets liegen? Ze weet hoeveel schade ze jou daarmee doet. En wie heeft haar dan wél geslagen? Dat moet iemand zijn die ze beschermt of voor wie ze zo bang is dat ze de schuld liever bij jou legt.’

‘Ja, dan komen we weer bij Jaap van Soest terecht. Hij is de klassieke suikeroom, dat heeft die meneer van Holland Recherche al vastgesteld. Die meneer Faverey heeft jou ook gezien, Anton, toen je een paar dagen geleden Violet nog eens bezocht.’

‘Ik wilde alleen weten waarom ze mij beschuldigt!’

‘Ja, dat stond ook in het verslag van Faverey, maak je geen zorgen... Nu ben ik kwijt wat ik wilde zeggen.’

‘Over Van Soest,’ opperde Janine behulpzaam.

‘O ja. Het zou voor de hand liggen dat oom Jaap zijn nichtje een paar klappen heeft gegeven toen hij ontdekte dat ze herenbezoek had ontvangen. En ik zie hem er ook nog wel voor aan om haar zo onder druk te zetten dat ze valse aangifte bij de politie doet. Maar het probleem is: hij was er die avond niet, wel de volgende ochtend. En de blauwe plekken van Violet waren van de vorige avond. Dus kan hij het niet geweest zijn.’

Er viel een lange stilte.

‘Wat kunnen we nog doen?’ vroeg ik ten slotte. ‘Ik zal meneer Faverey van Holland Recherche opnieuw aan het werk zetten. Hij kan uitzoeken hoe het zit met die consul en wie die vrouw was die dubbel parkeerde naast Anton. Misschien levert dat wat op. En ik denk dat Janine en ik nog eens met Violet moeten praten en haar verhaal centimeter voor centimeter doornemen, net zoals we dat nu met jou gedaan hebben, Anton. Daar moet iets uit kunnen komen. We hebben nog vijf dagen voor de commissarissenvergadering, en als ik daar wat twijfel kan zaaien is er nog wel meer tijd. Ik kan ook dreigen dat ik mijn interim-baan direct stop als ze me niet meer tijd geven om uit te zoeken wat er precies is gebeurd.’

Meer troost had ik niet te bieden, en ik zag aan Anton dat hij weinig vertrouwen had in een goede afloop. Empathie is niet mijn sterke punt, maar ik voelde mee met zijn machteloosheid in deze situatie.

De telefoon ging. Ester van Doorn van Gezocht wilde me spreken.

Ik bedwong de neiging om in de hoorn te snauwen, ik moest toch echt eens iets doen tegen de agressie die het tv-programma bij mij opriep.

‘Mevrouw Van Doorn, wat leuk u te spreken.’

‘Ja? O, dank u. Ik bel u om te zeggen dat de dna-test mislukt is.’

‘U hebt nieuw materiaal nodig?’

‘Hoe bedoelt u, nieuw materiaal?’

‘Nou, nog wat bloed, of speeksel. Een haar misschien? Ik heb genoeg!’

Nu schoot ik weer te ver door in bonhomie.

‘Nee, nee, het materiaal was wel goed. Maar de test pakte negatief uit. Het duurt soms weken voordat we met bijna honderd procent zekerheid kunnen zeggen of mensen echt familie van elkaar

zijn. Maar als het totaal niet klopt zie je dat al veel eerder. U bent geen familie van Sonja Soedarso, geen biologische familie. Begrijpt u?’

‘Ja, ik begrijp het. Het materiaal was goed, maar de test leverde geen match op. Dus zij is niet de dochter van mijn vader.’

Er was enige aarzeling aan de andere kant van de lijn.

‘Ja, zo kunt u dat wel interpreteren.’

‘U moet me even helpen, mevrouw Van Doorn, dit is niet mijn dagelijkse terrein. Hoe kan ik het anders interpreteren?’

‘Eh, nou ja, zo'n test is wat het is. U bent geen biologische familie van haar, dat is het enige dat het zegt. U kunt niet dezelfde vader of moeder hebben.’

Ik liet de woorden bezinken.

‘Dus in theorie kan zij nog wel de dochter van mijn vader zijn, mits ik niet de zoon van mijn vader ben.’

‘Dat is correct.’

‘Dus eigenlijk zijn we nog nergens?’

‘Dat zou ik niet willen zeggen. Wij van Gezocht stoppen hier nu mee, want het gaat ons erom familie in contact te brengen met familie. En u bent geen familie van elkaar, dat is nu wel duidelijk. Uw moeder staat er natuurlijk geheel buiten. U was de

enige om wie het kon gaan in dit geval. Namens Linda de Rijk wil ik u bedanken voor uw medewerking.'

'Ja, ja, graag gedaan. Maar eh... houdt het hiermee op? Zoekt u niet uit wat er dan wel aan de hand was?'

'Nee, wij zijn geen recherchebureau, we gaan maar tot op zekere hoogte door met een onderzoek.'

'O, ik begrijp het al. Er zit geen uitzending in van een gelukzalige hereniging, en dan houdt het voor u op.'

'Dat ziet u wat te zwart-wit, maar ja, het is wel een factor.'

'Ik begrijp het. Maar u kunt zich misschien wel voorstellen dat ik dit boek niet zomaar weer terug kan zetten in de kast. Die Sonja en haar moeder hebben een stukje verleden gemeen met mijn vader, dat staat voor mij wel vast. Als u mij haar adres geeft, dan neem ik zelf verder contact met haar op. Ook al zijn we geen biologische familie, daarom kunnen we nog wel iets voor elkaar betekenen.'

Opnieuw viel er een stilte.

'Ik weet niet of ik u het adres kan geven,' zei Ester van Doorn ten slotte, 'dat moet ik eerst afchecken met onze juridisch adviseur.'

'Hoezo?'

‘Wel, het is ons principe dat we de partijen uit elkaar houden totdat we zeker weten dat de bedoelingen over en weer bonafide zijn. Dat mensen elkaar geen pijn zullen doen of schade berokkenen. En als wij eruit stappen, zoals nu, missen we die controle. Ik weet niet wat u met dat adres gaat doen.’

‘Dat ik haar een scheldbrief ga schrijven, of een advocaat op haar afstuur, bedoelt u?’

‘Zoiets, ja.’

Nu was het mijn beurt om even te zwijgen. Ze had gelijk, family business kon behoorlijk vals worden.

‘Laten we het dan andersom doen,’ zei ik. ‘U geeft haar mijn adres, met mijn goedvinden. Of beter nog, ik stuur u een briefje aan haar met mijn adres erin en u stuurt dat door. Is dat een oplossing? Uw juridisch adviseur kan daar dan een notitie bij doen over de gevaren die zij loopt als ze mij rechtstreeks antwoordt.’

‘Dat lijkt mij op het eerste gezicht een goede oplossing. Mag ik u daar binnen een paar dagen over terugbellen?’

Ik zweette toen ik eindelijk de hoorn neerlegde. Jezus, wat een gedoe.

Nooit zou Linda de Rijk Producties mij terugbellen, voor hen was dit een doodlopende

weg, zonde om er nog tijd in te steken. Misschien dat Tim er nog wel achter kon komen, als ik hem een beetje achter de vodden zat.

Maar wat kon het mij eigenlijk allemaal schelen? Eigenlijk heel veel, moest ik mezelf bekennen. Het bijna onontkoombare vertrek van Anton zat me dwars, maar de onbekende zus in Indonesië die nu plotseling weer van me afgenomen werd liet ook een vreemde leegte achter. Ze was hoe dan ook het laatste levensteken van mijn vader. Wonderlijk dat ik nu op dezelfde dag op twee fronten een verlies moest incasseren.

Ik droomde die nacht van Marijke. Ze zat op een brits in een Spartaans lege kamer en ze schreef in haar dagboek. Dat was nodig voor haar genezing en ik wist dat wat ze opschreef over mij ging. Ze had de opdracht precies op te schrijven wat er mis was tussen ons.

Ik kon over haar schouder meekijken, maar ik kon haar handschrift niet lezen. Leesbril niet bij me. Ik kneep mijn ogen samen, maar het hielp niet voldoende.

Er was niet zo heel veel mis tussen ons, hoopte ik. Maar wat schreef ze dan allemaal op? Ik wist dat het niet netjes was wat ik deed, maar ik boog me toch zo ver mogelijk voorover om de letters te kunnen onderscheiden. Ze hield plotseling op met schrijven, had ze mijn nabijheid gevoeld?

‘Jaap, ben jij dat?’ hoorde ik haar roepen en ik voelde de snurk die me wakker maakte. Met een vaag gevoel van onrust en ontdekking. Jaap? Wij kenden geen Jaap, Marijke en ik. Ik greep de herinnering aan de droom vast voordat hij definitief zou vervliegen.

Maar pas een halfuur later, onder de douche, begreep ik wat de betekenis kon zijn.

Op kantoor belde ik meteen Anton op.

‘Anton, je vertelde dat je in de auto zat en dat een auto naast je parkeerde, en dat een vrouw riep: “Ja, ben jij dat?” Kan dat ook geweest zijn: “Jaap, ben jij dat?”’

Ja, dat kon, zei Anton verbaasd en hij hielp me ook aan het merk van zijn wagen, een Ford Thunderbird. Eigenlijk wat te duur voor zijn smaak en meer iets voor echte liefhebbers, maar toen hij een paar maanden geleden een auto zocht, tipte Violet hem dat haar oom een nieuwe T-bird had

gekocht en zijn vorige kwijt wilde. En hij had hem dus tweedehands overgenomen van Jaap van Soest.

Een uur later had ik Faverey aan het werk gezet, en nog voor ik mijn tweede kop koffie van de dag had gedronken, belde hij zijn rapport door. Het wachtwoord Pinkelman wist ik gelukkig nog. Ja, Jaap van Soest was inderdaad de vorige eigenaar van de Ford waar Anton in reed. Jaaps echtgenote, Magda van Soest, had hij niet kunnen bereiken maar volgens een buurvrouw was zij ruim een week geleden naar België vertrokken, waar de Van Soests een tweede huis hadden.

De buurvrouw had haar even gesproken en Magda was nogal kortaf geweest. De puzzel begon in elkaar te vallen.

‘Vertel nou eindelijk eens wat er precies gebeurd is, Violet.’

‘Goed,’ zei ze met een zucht en een kleine snik.

Een uur later hadden we het hele verhaal op papier met Violets handtekening eronder.

En aan het eind van de middag had ik mijn tweede bespreking met Jaap van Soest en zijn

paranimf Van Hilst. Jaap liep voorop mijn kamer binnen met een 'It'd-better-be-good'-gezicht.

'Zo, gaan we eindelijk knopen doorhakken? Heeft Anton eieren voor zijn geld gekozen? Ik neem aan dat je mijn kostbare tijd niet gaat verdoen met weer een fantasieverhaal?'

'Nee, we hebben nu een definitieve weergave van wat er gebeurd is op dinsdag 15 mei. Ik zal ons hoofd Personeelszaken vragen om het een en ander toe te lichten.'

Ik belde Janine. 'De commissarissen zijn gearriveerd, heb je even tijd?'

Ik zag Van Soest z'n neus ophalen voor deze benadering. 'Heb je even tijd?' tegen een ondergeschikte, dat was zijn stijl niet.

Toen Janine binnenkwam, stelde ik haar uitvoerig voor als degene die de voortgang van de seksuele-intimidatieaffaire bewaakte en zij stak van wal. Ze was zenuwachtig, zag ik met enige verbazing.

'Eh, zal ik bij het begin beginnen?'

'Nou, ik stel voor dat we de hele voorgeschiedenis als bekend veronderstellen. Ik bedoel dat etentje ter gelegenheid van het eenjarige dienstverband van Anton. Anton brengt Violet naar huis en wat gebeurt er dan, Janine?'

‘Hij parkeert zijn auto op de lege parkeerplaats van de consul van Guatemala. Dat kan, want volgens Violet is die plek vrij, de consul is afwezig.’

‘Als ik even mag interrumperen,’ onderbrak ik, ‘er is helemaal geen consul van Guatemala in Amsterdam. Het consulaat zit in Den Haag en ze waren heel verbaasd toen ze hoorden van dat parkeerbord. Ze kenden het adres in Amsterdam wel, want daar zaten ze vroeger. Maar bij de verkoop van het pand aan de heer Van Soest gold dat natuurlijk niet meer. Hij had aangeboden het bord te laten verwijderen, maar kennelijk staat het er nog steeds.’

‘Ja, ja, ik moet het laten weghalen, maar ik had wel wat beters te doen. Ga door met je verhaal.’

‘Nog even, Janine. Sorry, Jaap, ik moet je wel inzien dat we Parkeerbeheer gebeld hebben omdat we zeker wilden weten hoe het nu zat met dat parkeren. Ze waren heel pissig en hadden het over parkeerfraude. Je kunt een proces-verbaal verwachten. Er schijnt een stevige zwarte handel te zijn in consulaatborden.’

‘Ja, het is goed.’ Als bliken konden doden, kon ik mezelf als terminaal beschouwen.

Janine ging door.

‘Op verzoek van Anton maakte Violet koffie voor hem, terwijl hij televisiekeek. Daarna vertrok Anton, met de koffie in een thermosfles. Omdat hij zich niet lekker voelde besloot hij niet direct weg te rijden naar zijn huis in Apeldoorn, maar even te wachten tot hij zich beter zou voelen. Vervolgens viel hij in slaap tot een uur of twaalf. Toen is hij naar huis gereden. Violet heeft vanochtend haar beschuldiging tegen Anton ingetrokken. Volgens het verslag dat ze nu allebei gegeven hebben van die avond gebeurde er niets wat afweek van een normale werkrelatie.’

Janine klapte haar notitieblok dicht. Het was stil, in de verte klonk het geluid van een tram in de bocht van het Muntplein.

‘Dus dit kan een heel korte bijeenkomst zijn, Jaap,’ concludeerde ik en ik stond op. ‘Er was niets aan de hand. Zal ik een concept maken van de brief van de commissarissen aan Anton, waarin zijn schorsing wordt opgeheven met excuses voor het ongemak? Of doe je dat liever zelf?’

Zo makkelijk liet hij zich natuurlijk niet in de luren leggen.

‘Wat is dit voor onzin? Nu is er plotseling niets gebeurd? En hoe verklaar je dan de blauwe plekken?’

‘Wil je dat echt weten, Jaap?’

‘Ja, natuurlijk. Eerst beschuldig je mij ervan dat ik mijn nichtje in elkaar geslagen heb en nu is het een onbekende derde. Jullie gaan wel ver in het beschermen van je nieuwe directeur.’

‘Oké. Ga maar door met het verhaal, Janine.’ Terwijl ik ging zitten sloeg ze haar blocnote weer open.

‘De blauwe plekken werden veroorzaakt door mevrouw Magda van Soest. Zij kwam om ongeveer tien uur die avond langs en trof op de parkeerplaats de Ford Thunderbird aan die zij dacht te herkennen als de auto van haar echtgenoot. Dat was een vergissing. Haar man rijdt wel in een Thunderbird, maar niet meer in deze. Die heeft hij tweedehands verkocht aan Anton, het was dus de vorige auto van haar man. Magda beseftte dat pas later. Ze sloeg op het dak van de Thunderbird en riep: “Jaap, ben jij dat?” Toen ze het hoofd van de slapende Anton zag, dacht ze dat hij de chauffeur was die de heer Van Soest voor lange afstanden inhuurt. En ze wist dat hij die dag naar Maastricht was geweest. Ze belde bij het huis aan, Violet deed open en kreeg een paar stevige klappen van Magda. Daarna volgde een zoektocht van Magda naar haar echtgenoot in het pand, kreeg Violet nog een paar tikken en spraken ze een uur met elkaar. Mevrouw Van Soest heeft Violet geholpen met het verzorgen

van haar verwondingen, en vertrok om een uur of twaalf. Ze is diezelfde nacht nog doorgereden naar België, naar een huis dat het echtpaar Van Soest daar bezit. Dat is het hele verhaal in een notendop.’

‘Waarom moet dat godverdomme in een notendop? Ik begrijp er niets van.’

Jaap van Soest was duidelijk geagiteerd en Ebert van Hilst was het vleesgeworden vraagteken.

‘Wat begrijp je dan niet, Jaap?’

‘Ik begrijp er niets van en geloof het ook niet. Ik bel Violet vanuit de auto, toen ik 's ochtends van Maastricht naar Amsterdam reed. Ik krijg de indruk dat er iets aan de hand is, ze klinkt niet goed, er is iets mis. Ik rijd even langs en zie haar met blauwe plekken en natuurlijk word ik razend. Mijn nichtje. Dus ik vraag: “Wie heeft dat gedaan?” “Ja, Anton Nijman, mijn baas, gisteren mee uit geweest.” Dus ik sleep haar naar het politiebureau, direct aangifte doen, die man deugt niet. En nu ga je mij wijsmaken dat mijn vrouw Violet mishandeld heeft? Dat slaat toch nergens op?’

Zijn verbijstering was begrijpelijk, want hij kende maar een deel van het verhaal. Ik zag het schuldbevuste gezicht van Violet weer voor me, toen ze een paar uur eerder aan Janine en mij eindelijk vertelde wat er precies gebeurd was op die avond en waarom.

Ik had geen behoefte om het Jaap van Soest nu in deze vergadering makkelijk te maken door hem meteen alle informatie te geven. ‘Laat hem maar wat zweten,’ sprak ik tevoren met Janine af en het kostte hem ruim een uur voordat hij Violets verhaal uit ons getrokken had.

Ik had zelf eerder op die middag Violet gebeld en haar uitgelegd dat Anton vermoedelijk binnen een paar dagen door de Raad van Commissarissen ontslagen zou worden, vanwege de klacht die zij ingediend had.

‘Op zich vind ik dat terecht,’ zei ik, ‘maar dan moeten we er heel zeker van zijn dat hij zich tegenover jou misdragen heeft. En eerlijk gezegd heb ik daar twijfels over. Kun je je dat voorstellen?’

‘Ja, jawel,’ zei ze aarzelend, ‘maar ik wilde ook helemaal niet dat Anton ontslagen zou worden. Dat was mijn bedoeling niet. Gebeurt dat echt?’

‘O, daar kan je van uitgaan, als er geen nieuwe feiten op tafel komen. Ik stel voor dat Janine en ik even bij je langskomen om alles voor de laatste

keer nog eens precies op een rij te zetten. Schikt het je over een halfuur?’

‘Ja, ja. Maar ik weet niet of mijn advocaat dan kan. En oom Jaap zei...’

‘Violet, we willen nu alleen met jou praten, als personeelslid van ons bedrijf. Dus geen oom Jaap erbij en geen advocaat. Want het gaat nu om de interne afhandeling van je klacht, en de vraag of Anton nog te handhaven is als directeur. Dat is een zaak van het bedrijf. Jouw oom Jaap is commissaris, die mag zich er nu eens niet mee bemoeien omdat hij over een paar dagen zijn oordeel moet geven. En je advocaat is pas aan de orde als de klacht die je bij de politie indiende ontvankelijk wordt verklaard, dat is een andere kwestie. Kun je me volgen?’

‘Ja, ik geloof van wel.’

‘Mooi, goed, dan komen we over een halfuur langs. Tot zo dan.’

‘Ja, tot zo dan,’ klonk het wat bangig in mijn oor.

Tevreden hing ik op. Ik had mijn directie-stemgeluid gebruikt, ietsje staccato maar vooral sonoor. Op kantoor werkte het zelden, men zag daar wel dat ik toch meer een oom-type dan een harde baas was. Maar door de telefoon had het vaak wel effect en ik rekende erop dat Violet gewend was te gehoorzamen.

Onderweg naar de Beethovenstraat werd ik daarover gekapitteld door Janine, die op mijn kamer zat toen ik Violet belde. Was ik niet behoorlijk over de grens gegaan? Violet had op z'n minst recht op een vertrouwenspersoon bij zo'n gesprek, als ze dat zou willen.

‘Ja, ja,’ zei ik ten slotte, ‘maar als jij erbij bent kan er toch niets gebeuren wat niet deugt?’

Voordat ze daar een antwoord op had kwamen we op onze bestemming aan. Ik parkeerde de auto op de vrije plaats van de consul van Guatemala. Violet liet ons binnen in haar smetteloze flat. Geen oom Jaap, geen advocaat, ze had gedaan wat ik vroeg. Janine en ik nestelden ons op de witte bank, Violet ging op het puntje van de fauteuil tegenover ons zitten. Ze was niet op haar gemak, maar nam wel het initiatief.

‘Ik heb nagedacht,’ zei ze, ‘ik wil mijn klacht intrekken. Anton is een goede directeur en hij mag niet ontslagen worden vanwege mij. Dus hierbij dan, ik trek alles in.’

Ze keek ons hoopvol aan. Janine zweeg, pen en blocnote in de hand, en liet het aan mij over hierop te reageren.

‘Ik vind het heel nobel van je,’ zei ik, ‘maar zo eenvoudig gaat het niet. Er is die avond iets gebeurd, dat staat vast. Je bent geslagen, een dokter

heeft dat geconstateerd en het is bij de politie vastgelegd. Je wilt nu zeggen dat dat niets met Anton te maken had en de klacht intrekken? Voor de politie zal dat vermoedelijk genoeg zijn, ze hebben dringender zaken te doen. Maar op kantoor werkt dat niet. Want het blijft dan toch een raar verhaal, men zal denken dat je onder zware druk van Anton of van mij de beschuldiging introk, en hij zal er veel last van blijven houden. Zo kan hij niet verder. Het enige wat werkt is dat je vertelt wat er dan wél die avond is gebeurd. Als dat duidelijk is en niets te maken heeft met Anton, dan heeft hij nog een goede kans.'

Het werd stil. Violet was er kennelijk van overtuigd geweest dat ze de oplossing had gevonden en wist het nu verder niet meer.

'Henk heeft gelijk,' zei Janine na enige tijd. 'Ik zit hier ook voor jou en je moet geen dingen zeggen waar je later spijt van krijgt. Als Anton je geslagen heeft op die avond, vind ik dat je daaraan vast moet houden, dan moet hij de consequenties dragen. Daar heb ik ook geen medelijden mee. Maar als het anders was moet je ook uitleggen wie het dan wel gedaan heeft. Want het enige wat Anton kan helpen is duidelijkheid over wie je dan wel die blauwe plekken bezorgd heeft. Begrijp je dat?'

Violet knikte, maar bleef aarzelen.

Pas toen ik haar vertelde over de vrouw die die avond op het dak van Antons Thunderbird had geslagen, roepend: 'Jaap, ben jij dat?' kwam ze tot een besluit. Ja, die vrouw was haar tante Magda, die ontdekt had dat er iets aan de hand was tussen haar echtgenoot en haar nichtje. Met horten en stoten en bijgestuurd door Janine gaf ze haar verhaal prijs.

Oom Jaap en tante Magda hadden haar in huis gehaald toen ze twaalf was en haar ouders bij een auto-ongeluk om het leven waren gekomen. Haar moeder was een zuster van Magda van Soest. Ze werd liefdevol opgenomen in hun kinderloze huwelijk en was heel gelukkig met haar pleegouders.

Toen zij de havo afgemaakt had en een secretaresseopleiding volgde veranderde er iets. 's Avonds als tante Magda vroeg naar bed was gegaan, keken oom Jaap en zij vaak nog wat televisie en werd oom Jaap handtastelijk. Ze vond het niet vervelend, want hij was heel zorgzaam en aardig.

Violet vertelde het monotoon en zonder naar Janine en mij te kijken. Ik schoof ongemakkelijk op de bank heen en weer naast Janine, die het allemaal vlijtig opschreef. Dit wilde ik allemaal eigenlijk niet weten.

Maar Violet wilde haar hele verhaal kwijt. Ze voelde zich in het begin natuurlijk wel erg schuldig tegenover tante Magda. Oom Jaap vertelde dat tante Magda en hij nog wel veel van elkaar hielden, maar dat het seksuele vuur gedoofd was. Ze hoefde zich dus niet schuldig te voelen, maar het moest wel een geheimje tussen hen blijven.

Daarom, toen ze eenentwintig werd, verhuisde hij haar naar de Beethovenstraat. Daar kon ze haar eigen bestaan gaan leiden, maar hij bezocht haar een paar keer per week. En ook tante Magda kwam geregeld langs.

Dat duurde ongeveer vier jaar, boodschappen doen en kleren kopen met tante Magda en een paar keer per week avondbezoek van oom Jaap.

Totdat een paar weken geleden tante Magda argwaan kreeg. Ze graasden samen in de Bijenkorf de aanbiedingen af en tante Magda wilde voor oom Jaap wat ondergoed kopen. En Violet raadde haar de aanschaf van boxershorts af: Jaap houdt daar niet van. Het ontschoot haar, ze dacht dat tante Magda dat wel wist. Maar die werd heel argwanend en bestookte haar met vragen.

Violet durfde het niet aan Jaap te vertellen, want het was zo dom van haar. En op de avond van het etentje met Anton ging alles mis wat er mis kon gaan.

Natuurlijk was er niets tussen hen, in de secretaresseopleiding werd er hevig op gehamerd dat je een professionele relatie moest hebben. En Anton was een professionele baas.

Ze wist dat oom Jaap pas laat in de avond langs zou komen, maar misschien ook in Maastricht zou blijven. En dan zou hij niet bellen, want onderdeel van hun spel was dat ze hem wel kon verwachten, maar dat hij er soms voor kon kiezen om niet te komen. Dat hield de verhouding levendig, had hij haar uitgelegd. Dus werkte ze Anton in het begin van de avond weg en kleeedde zich op de manier zoals oom Jaap haar graag zag. Als hij zou komen, was zijn vriendinnetje klaar.

Toen rond een uur of tien aangebeld werd, had ze open gedaan in de stellige verwachting dat oom Jaap er zou staan. Ook al zo dom, want hij had haar juist altijd gewaarschuwd dat ze een peignoir aan moest trekken bij het opendoen, je kon nooit weten.

Tante Magda kwam binnen, sloeg een blik op haar en gaf haar een paar oorvijgen.

‘Waar is de slampamper?’ riep ze en ze doorzocht de hele flat, terwijl Violet hulpeloos achter haar aan liep.

Daarna vond de confrontatie plaats. Tante Magda raasde en tierde en gaf haar nictje nog een paar klappen toen ze eindelijk begreep wat er al zo

lang voor haar ogen was gebeurd. Violet vond het verschrikkelijk, want ze hield veel van tante Magda.

Ze hadden nog uren gepraat en uiteindelijk was Magda gekalmeerd en ze hadden samen koude kompressen gemaakt om op Violets blauwe plekken te leggen. Magda bezwoer haar om oom Jaap niet meer binnen te laten en vertrok.

De volgende ochtend meldde Violet zich ziek, ze durfde zich niet te vertonen met die blauwe plekken. Om half negen belde oom Jaap op, hij was onderweg uit Maastricht en wilde zijn favoriete nichtje nog even spreken voordat ze naar haar werk ging. Hoe was het etentje met Anton gegaan? Toen hij hoorde dat ze zich ziek gemeld had, stond hij erop om even langs te komen en haar in te stoppen. En hem tegenspreken, dat was haar al dertien jaar niet gelukt.

Hij schrok toen hij haar zag. ‘Wie heeft dat gedaan?’

Ze durfde tante Magda niet te noemen, want ze was al zo slecht geweest, al die jaren, en tante Magda verdiende beter dan de boosheid van haar oom.

Toen hij Anton opperde als de dader sprak ze hem niet tegen, en eenmaal op dat pad voltrokken de gebeurtenissen zich onherroepelijk: naar de

dokter voor de diagnose, naar de politie voor aangifte, een klacht bij het bedrijf.

Ze schaamde zich diep voor wat ze ongewild aanrichtte, en zag maar één uitweg: ongetwijfeld zou tante Magda oom Jaap confronteren en dan kwam vanzelf de waarheid aan het licht. Maar tante Magda liet niets van zich horen, ze was op stel en sprong vertrokken en had alleen een cryptisch briefje achtergelaten voor oom Jaap, dat hij haar later puzzelend voorlas: ‘Ik ben weg, je hoort nog van me.’

Violet lepelde dit allemaal op en Janine en ik keken elkaar aan. Het was onbegrijpelijk dat deze competente en alerte directiesecretaresse zo kinderlijk reageerde in haar privé-leven.

Ze bleek de verblijfplaats van tante Magda ook best te weten toen we haar daarnaar vroegen. Tante Magda was vermoedelijk in België, daar ging ze altijd heen als ze alleen wilde zijn. En ja, haar secretaressegeheugen leverde feilloos het telefoonnummer op van het Van Soesthuis in Huy.

Janine belde en tante Magda was thuis. Ze bevestigde het verhaal en toonde zich geschokt dat Violets baas het slachtoffer was geworden van haar driftaanval.

‘Magda heeft een time-out van een paar dagen genomen om wat bij te komen van de schok, maar

ze is bereikbaar en wil een echtscheiding,’ was Janines korte samenvatting.

Toen Jaap van Soest dit verhaal uit ons getrokken had, was er weinig meer over van onze kekke president-commissaris. Tot mijn schrik zag ik dat Ebert van Hilst zijn veren al begon op te poetsen, de draaikont maakte zich klaar voor de opvolging.

Maar ach, wat maakte het uit, de ene lul voor de andere, dat is toch meestal de praktijk van het zakendoen.

‘Wat doen we nu verder?’ zei ik zo monter als een mens maar kan zijn. ‘Ik heb een paar voorstellen. In de eerste plaats vervalt natuurlijk de klacht tegen Anton. Hij wordt in zijn functie hersteld met verontschuldigingen van het bedrijf en een vertrouwensbericht van de Raad van Commissarissen. Dan hebben we een probleem met Violet, want die heeft Anton valselijk beschuldigd. Ik stel voor dat Janine en ik uitzoeken wat dat voor consequenties heeft voor haar dienstverband. Mogelijk is ze te handhaven, dat hangt vooral af van Anton, lijkt mij zo. We moeten ook de politie

inlichten, Violet zal haar aangifte moeten intrekken of in elk geval de naam veranderen van degene die haar aangevallen heeft. Op het niveau van de commissarissen kan het ook gevolgen hebben. Het staat op de agenda van de vergadering van begin volgende week, dus ik neem aan dat ik als waarnemend algemeen directeur daar uitleg wat we hier besproken hebben. Namelijk dat een seksuele-intimidatiekwestie op directieniveau eigenlijk een privé-zaak blijkt te zijn tussen de president-commissaris en zijn vrouw en zijn nicht. En dat de betrokken directeur geen enkele blaam treft. Wat ik het zo goed samen?’

Ebert knikte enthousiast, en Jaap van Soest had weinig tijd nodig om zijn conclusies te trekken.

‘Ik treed per direct af om persoonlijke redenen, ik zal dat voor de RvC-vergadering schriftelijk meedelen. Wat jullie in die vergadering afroddelen is jullie zaak. Er kan een bod gedaan worden op mijn aandelen, Ebert. Gegroet allemaal.’

Hij stapte op en was de deur uit voordat we pap konden zeggen.

Ebert nam zijn tijd, schudde Janine en mij plechtig de hand, en tut-tut-te nog wat (‘Ik had al meteen het gevoel dat er iets meer aan de hand was’) voordat hij eindelijk vertrok.

Janine en ik bleven achter, moe maar tevreden.

‘Weet je wat een high five is?’ vroeg ik. Ze knikte en we sloegen de rechterhanden tegen elkaar. Wat een opluchting dat deze ellende voorbij was. En wat waren we slim geweest, de heer Faverey kon trots op ons zijn.

‘Bel jij Anton op om het goede nieuws te vertellen?’

Dat zou ze doen. Ik voelde me geheel leeg en het was intussen ook al zeven uur. Ik mocht naar huis.

Toen ik de sleutel in het slot stak hoorde ik muziek van achter de deur komen. Even had ik een schrikreactie, toch weer een buitenlands pakket? Maar in de keuken was Marijke bezig met potten en pannen en rook het naar rijst en babi ketjap en sajor lodeh.

‘Het is toch pas donderdag?’ ontschoot me terwijl ik haar kuste en ik zag haar even schrikken: ben ik niet welkom?

Maar ik zong haar met alle benodigde uithalen het hart- en geestverscheurende lied van André Hazes toe:

Ach mijn lief, mijn hartendief
ik moet het nog leren je niet te bezeren
kom in mijn armen, ik zal je verwarmen

En toen we in het grote bed lagen, vertelde ze dat ze die nacht van mij gedroomd had. Ze was in haar droom bezig op te schrijven wat er fundamenteel mis was in de wereld, namelijk: veel te veel water. Vandaar al die overstromingen. Het was zo klaar als een klontje, maar ze kreeg het niet helder opgeschreven. En toen was ik voorbij komen hollen met twee volle emmers waar het water overheen gutste en had haar toegeroepen: ‘Je hebt gelijk. Maar wanneer kom je nou eens helpen?’ De volgende ochtend had ze dit verteld aan haar therapeut en gezegd: ‘Ik wil eigenlijk weer gewoon naar huis.’ En hij had tot haar verbazing geantwoord: ‘Dat lijkt me een goed idee. Ga maar.’

Voorlopig zou ze nog elke week een dag naar de kliniek gaan voor nabehandeling. Maar ze voelde dat ze uit de lange, donkere tunnel was. Wakker worden zonder boosheid en met plezier luisteren naar de vogels in de bomen van de kliniek, dat was haar al een paar weken geregeld overkomen. En nee, ze wilde niet meer terug naar haar werk, het werd tijd voor leuke dingen. ‘Zullen we op vakantie

naar Indonesië gaan? Dan kun je misschien je nieuwe zus ontmoeten.’

Ik had nog geen tijd gehad haar te vertellen over het telefoontje van Gezocht. Maar als ze weer begon ons leven te plannen, was ze duidelijk aan de beterende hand.

De zon scheen, Marijke ging winkelen met een vriendin en ik kon dus met een gerust hart naar kantoor. Ik verwachtte Anton weer terug op zijn stek, maar zijn kamer was leeg, er stond geen aktetas naast het bureau en zijn computerscherm was dood.

Janine had de uitleg.

‘Ik heb hem gebeld, gisteren, en hij was natuurlijk heel erg opgelucht. Maar hij moest voor twee dagen naar Londen en vroeg me om dat aan jou door te geven. Maandag is hij er weer.’

Hm, ik voelde me vagelijk teleurgesteld. Ik had een opgetogen en dankbare directeur verwacht, niet dit berichtje.

‘Misschien zag hij er toch wat tegen op om weer te beginnen,’ opperde Janine. ‘Hij vroeg hoe de

stemming bij de mensen was en wat hij tegen ze zeggen moest, en of er al een bericht verspreid was.'

Ik kon me wel voorstellen dat hij weinig trek had in het gefluister achter zijn rug dat er ongetwijfeld de eerste dagen zou zijn. Anton lag wel goed in het bedrijf, maar dat houdt een sappige roddel nooit tegen.

'Heb je het nog met hem gehad over Violet?'

'Ja, ook. Net toen jij gisteren naar huis vertrokken was, belde Violet mij op om te melden dat ze ontslag nam en of het wat ons betreft met onmiddellijke ingang kon. Ik heb natuurlijk gezegd dat Anton haar misschien best een nieuwe kans wilde geven. Maar ze schaamde zich te veel voor wat er gebeurd was en wilde met een schone lei ergens anders opnieuw beginnen.'

'En wat vond Anton ervan?'

'Ja, hij vond het wel jammer, hij had haar liever terug gehad. Ook al omdat dat de beste remedie is tegen het geruchtencircuit. Hij voelt zich natuurlijk toch aangeschoten wild.'

'Kunnen we Violet nog bepraten?'

Janine schudde gedecideerd haar Sidoniakapsel.

'Ik hoorde op de achtergrond Jaap van Soest allerlei commando's roepen toen ik haar aan de lijn had. Hij zal gisteren meteen na de bijeenkomst naar

haar toe gereden zijn om verhaal te halen. Die arme meid, hoe kun je zo verkikkerd raken op zo'n mannetje, zo'n gifdier?’

Die vraag liet ik in de lucht hangen.

‘Laten we maar proberen Antons pad te effenen,’ stelde ik voor.

We stelden een kort bericht voor het personeel op en ik deed de ronde langs alle stafleden en hoofdredacteuren om eventuele vragen te beantwoorden. De mannen toonden zich opgelucht en gingen over tot de orde van de dag, de vrouwen wilden het naadje van de kous weten. Was hier niet toch een zuster geofferd ter wille van de goede naam van een jonge en misschien wat te speelse directeur? Hammie Strijbos, de hoofdredactrice van *Imagine*, ons lifestyle-blad voor de elite, keek me indringend aan en kwam gevaarlijk dichtbij. ‘Henk, we kennen elkaar al twintig jaar. Kun je me met de hand op het hart verzekeren dat hier niets in de doofpot gestopt wordt? Dit bericht is wel erg beknopt. Is het goed als ik Violet zelf nog eens bel?’

Ik wist dat ze net zo lang zou doorvragen tot ze het verhaal uit me getrokken had en dat ik kansloos was tegen haar doorzettingsvermogen. Ik vertelde haar dus alles, in strikt vertrouwen.

‘Ja,’ zei ze ten slotte peinzend, ‘je staat toch altijd weer versted. Die griezel van een Van Soest heb ik ooit nog eens geïnterviewd. Wat een vreselijk zelfingenomen mannetje. Hoe kan zo'n meisje daar zo verliefd op raken?’

Ze stond op om haar raam open te doen, het werd een warme dag. We hoorden het klokkenspel van de Munttoren en het geluid van het verkeer.

‘En Anton begint maandag weer?’ vroeg ze.

‘Ja,’ zei ik.

‘Ik zal hem een bloemetje sturen voor op zijn bureau. Daar denk jij als man natuurlijk niet aan.’

Ik vertrok tevreden en opgelucht, Anton was back in business. Zo'n bloemetje op je bureau van de belangrijkste vrouw in het bedrijf, dat was het beste wat hem in deze situatie kon overkomen.

Een lichte euforie beving me, het was een goede dag om dingen te doen. Nu ook maar even mijn moeder bellen over de onverwachte afloop van de Sonja Soedarsokwestie. Ik kreeg haar meteen aan de lijn en na haar felicitaties in ontvangst genomen te hebben over de terugkeer van Marijke stak ik van wal.

‘Mam, een paar dagen geleden hebben we het gehad over Amira Soedarso en haar dochter Sonja. Die misschien mijn halfzusje is. Nu is het zo... Nee, laat ik anders beginnen.’

Ze onderbrak me en als mijn moeder het woord overnam, kwam je er niet makkelijk meer tussen.

‘Henk, ik heb er in de afgelopen dagen veel over nagedacht en met Cora gepraat en nu komen er allerlei herinneringen naar boven die ik weggestopt had. Cora herinnerde mij eraan dat ik na de dood van je vader, van Stefan, een gesprek heb gehad met Amira Kerta, zoals ze toen nog heette. En Cora had gelijk, ik had het helemaal verdrongen. Ik weet niet meer of het initiatief van haar kwam of van mij, maar we hebben een paar uur met elkaar gepraat. Ik zie haar nog voor me. Ze was in tranen, ze voelde zich de schuld van alles wat er gebeurd was. Ik had haar het liefst gehaat, maar het was een lief meisje en ik kon geen hekel aan haar krijgen. Wat ze me allemaal precies verteld heeft weet ik niet meer. Maar ik weet nog wel dat ik er na dat gesprek geen twijfel over had dat ze zwanger was van Stefan. Ik heb haar ook financiële steun aangeboden, ik vond dat Stefan dat verplicht was en dat ik dat dus moest overnemen. Maar ze wilde er niets van weten. Soedarso is toch met haar getrouwd en ze zijn naar Malang getrokken, waar hij een baan als verpleger kon krijgen. Dat is wat ik ervan weet. Maar ga er maar van uit dat dat kind je halfzuster is, daar hoef je niet over te twijfelen.

Hoe oud is ze nu? Ze moet tegen de vijftig lopen. Mijn hemel, wat gaat het toch hard.'

'Het rare is, mam, er is dna-onderzoek gedaan en daaruit blijkt dat Sonja en ik geen biologische familie zijn.'

De term dna-onderzoek was haar wel bekend, maar wat het precies inhield en hoeveel bewijskracht het had wist ze niet. Maar nadat ze me een kwartier ondervraagd had wist ze er alles over wat ik in de afgelopen tijd via internet had verzameld.

'Dus dat is definitief, Sonja is niet de dochter van Stefan. Dat is vreemd.'

Ik voelde dat ze aan de andere kant van de lijn het hoofd schudde. Was dat hele drama van vijftig jaar geleden dan op een leugen gebaseerd geweest? Haar snelle brein bedacht meteen een mogelijkheid.

'Kan het zijn dat Sonja een bedriegster is? Misschien een latere dochter of een nicht die bij Amira woonde en het verhaal kende? En toen Amira was overleden, zal ze misschien gedacht hebben dat er iets te halen viel bij de familie in Europa.'

'Ja, dat kan. Maar de mensen van Gezocht en Gevonden hadden niet die indruk en daar zijn ze natuurlijk wel alert op. Dus... Maar je weet het natuurlijk nooit.'

‘Nee,’ zei ze peinzend, ‘je weet maar nooit...’

Ik stond op het punt om het hierbij te laten. Maar eerlijk tegenover Sonja was het niet. Ik probeerde het lacherig.

‘Mam, er is nog een andere mogelijkheid. Dat zei die mevrouw van Gezocht, maar het lijkt me nogal vergezocht, ha ha. Meer iets voor het puzzelhoekje in de krant.’

‘Ja, wat dan?’

‘Het is een theoretische mogelijkheid, hoor. Let op, ma, dit is voor gevorderden. Sonja en ik zijn biologisch geen familie. We hebben niet dezelfde moeder, dat staat natuurlijk buiten kijf. Het idee was dat we wel dezelfde vader hadden: Stefan. Maar dat blijkt ook niet het geval te zijn. Nu is het theoretisch mogelijk dat Sonja wel een kind van Stefan is, maar ik niet.’

Ze had enige tijd nodig om dit uit te puzzelen en ik moest het nog een keer herhalen.

‘Ja, sorry, mam,’ hoorde ik mezelf steeds zeggen, ‘het is een theoretische mogelijkheid.’

Toen ze het eindelijk begreep werd ze kwaad. ‘Dus je denkt dat je het kind van de melkboer bent? Zo heet dat toch hier in Nederland?’

‘Mam, ik denk niets, het spijt me. Het is een theoretische mogelijkheid en het is natuurlijk

onzin. Ik zal Sonja Soedarso een brief schrijven om de boel af te ronden. Sorry, sorry.'

‘Ja, het is al goed. Wat een flauwekul, zeg.’

Haastig bracht ik het gesprek weer op Marijke en haar genezing en dat we binnenkort gezamenlijk langs zouden komen. Dat wekte de moeder in haar op, en ons afscheid was niet onhartelijk.

Ik zweette toen ik de hoorn neerlegde, maar was wel opgelucht. Ik had mijn best gedaan voor Sonja en nu kon ik er een streep onder zetten. Tim zou binnenkort haar adres wel vinden en dan zou ik haar schrijven dat het me speet dat we geen familie waren en vragen of we nog iets voor haar konden doen.

VI
Laatste ronde

Het weekend dat volgde brachten Marijke en ik door met reisfolders. Niet al te lang en te ver, voorzichtig beginnen. Parijs? Londen? Wenen?

Soms merkte ik met schrik dat ze al een tijdlang zwijgend zat te kijken naar een lege hoek van de kamer, in gedachten verzonken. ‘Dat hoort erbij,’ had de psychiater me bezworen toen ik hem hierover belde. ‘U moet niet gaan moederkloeken en bezorgd gaan doen. Als het te lang duurt, meer dan een halfuur, dan vraagt u iets huishoudelijks. Wil je een kopje thee, heb je de tv-gids gezien? Zoiets. Dat haalt haar vanzelf weer naar de werkelijkheid.’

De tv-gids had ik dus meteen bij het oud papier gedaan, zodat we er eindeloos naar konden zoeken. Maar al de eerste keer dat ik ernaar vroeg, zei Marijke: ‘Ik zag dat je een gids bij het oud papier legde. Misschien was dat de nieuwe?’

Het kopje thee kon ik vaker gebruiken, en toen we ook nog besloten binnenkort twee dagen naar Antwerpen te gaan, hadden we allebei een zeer voldaan gevoel over het weekend.

Ik keek uit naar de maandag, dan kon ik Anton zijn baan teruggeven en zelf weer wat gas terugnemen. In die relaxte stemming versliep ik me

en ik ging pas om half tien de deur uit, net toen de post langskwam.

Er zat een envelop bij van Yolanda Mode. Mijn moeder hield niet van verspilling en maakte de dozen enveloppen op die zij na de verkoop van de fabriek nog in huis bleek te hebben. ‘Ja, ze hebben het logo meteen veranderd, dus zij hebben er niets meer aan. En weggooien, dat vind ik zonde.’

Ze stuurde me weleens krantenknipsels op uit het Arnhemse leugenaartje, als er iets in gestaan had over ‘mijn’ uitgeverij of de bladen. Ik stak de envelop in mijn tas en ging naar kantoor.

Anton was er en bedankte me uitvoerig voor mijn bemoeienissen. ‘En kijk eens,’ zei hij, ‘bloemen van Hammie Strijbos.’

Het was een fors boeket met een kaartje waarop stond ‘Welkom thuis’ en Hammies goed leesbare handtekening.

‘Niet gek,’ zei ik, ‘zorg dat je het water geregeld bijvult. Hoe langer die bloemen meegaan en hoe meer mensen dat kaartje zien, hoe sneller het geroddel ophoudt.’

Af en toe wat korreltjes suiker in het water hielp ook, wist ik, maar dat was het soort informatie dat mannen elkaar niet konden overdragen, veel te huishoudelijk.

Ik droeg hem de lopende zaken over en liet het lijstje dat ik in de afgelopen dagen gemaakt had van de onvolkomenheden in het bedrijf nog maar even achterwege. Dat kwam later wel een keer, als de stemming wat filosofischer was.

‘Leuk weekend gehad in Londen?’ vroeg ik terwijl ik opstond om naar mijn eigen kamer te gaan.

‘Ja, Londen is altijd mijn stad geweest. Maar ik was er ook voor iets zakelijks.’

‘Single Again?’

Dat was het blad dat hij een paar jaar geleden samen met zijn Engelse vrouw had opgericht en bij hun scheiding aan haar had overgedragen.

Ik zag dat hij aarzelde of hij me iets wel of niet zou vertellen en ging ostentatief weer zitten. Dat werkte altijd.

‘Nou, indirect heeft het daarmee te maken. Hm, ik zal het je maar zeggen. Ik ben gevraagd voor een functie bij BP, British Publishers. Ze willen in Europa voet aan de grond krijgen met hun special interest-bladen en het idee is dat ik dat zou gaan doen voor de Nederlandse en Duitse markt. En eerlijk gezegd trekt het me erg aan, dat is weer een heel nieuwe uitdaging. Wat vind jij ervan?’

Ik kon veel hebben, dacht ik, maar hier werd ik heel gallisch van.

‘Ben je nou helemaal van God los, Anton. Je bent hier net een jaar en je doet het heel aardig, maar je hebt nog niets van de grond getrokken. Dan ga je niet weg voor de eerste de beste aanbieding, je geeft het bedrijf eerst iets van jezelf. Als je dan over een jaar of vier, vijf een nieuwe uitdaging wilt, alla. Maar job-hoppen doe je in deze functie niet. Janine en ik hebben ons de afgelopen twee weken uit de naad gewerkt om ervoor te zorgen dat je verder kunt gaan met je werk, en dat is nu gelukt. Dus ga je daarmee verder en je zegt BP dat ze op het dak kunnen gaan zitten. Of voor mijn part bied je aan dat wij hun Europese partner willen worden, laat dat dan je bijdrage zijn.’

‘Daar ben je niet tegen?’

‘Waarom zou ik daartegen zijn? En wat doet dat er trouwens toe, ik ben toch geen directeur meer?’

Toen kwam eindelijk de aap uit de mouw.

‘Ja, maar je bent er nog wel. En ik merk voortdurend dat iedereen met een half oog naar jou kijkt als het gaat om beslissingen.’

‘Dus eigenlijk zit ik je in de weg?’

‘Nou nee, of eigenlijk ja. Sorry, maar het is niet anders.’

Die aap had ik liever niet uit de mouw gehad.

We kwamen tot de oer-Hollandse conclusie dat we er een nachtje over zouden slapen. Boos en sip

kwam ik op mijn kamer en leegde mijn tas op het bureau. Hielp je zo'n jongen uit de sores en dan bleek hij intussen al te onderhandelen met een nieuwe werkgever. Loyaliteit ho maar. En dan de zwartepiet ook nog naar mij spelen, omdat ik hem in de weg zat. Niet te geloven, toch!

In werk had ik even geen trek. Mijn oog viel op de Yolanda Mode-envelop. Eens kijken welke knipsels mijn moeder me opgestuurd had. Ik was heel verrast een getikt vel aan te treffen in de envelop, ik had nog nooit een echte brief van mijn moeder gehad.

Beste Henk,

Ik schrijf je omdat ik iets moet bekennen. Mondeling lukt het me niet, daarom maar op deze manier.

De kwestie-Soedarso heeft veel herinneringen bij me opgewekt die ik allang had begraven. En dat dna-gedoe maakt het nog ingewikkelder. Laatst kwam je met een vraag waar ik erg boos over werd. Hoe kwam je erbij om zelfs maar 'theoretisch' te opperen dat je niet de zoon van je vader bent!

Ik heb daarna nagedacht en ik moet je iets bekennen.

Toen ik je vader leerde kennen, was hij medisch student. Ik was achttien en hij was vijftientig en stond voor zijn artsexamen. Hij had een boezemvriend, Max Donkers, ook een leuke jongen. Max deed een technische opleiding, hij wilde vliegenier worden en eigenlijk vliegtuigbouwer. Dit speelde in Bandung, waar we allemaal woonden. 's Avonds gingen we vaak samen uit, wat vriendinnen van mij erbij en wat studievrienden van Stefan of Max erbij. Heel leuk, heel gezellig, het was in de goede oude vooroorlogse tijd.

Stefan en ik werden al snel een stel, zoals dat toen heette, en na een jaar besloten we te gaan trouwen. We verloofden ons en prikten een datum voor ons trouwen, direct na Stefans laatste examen. Want hij zou gouvernementsarts worden en dat betekende dat hij God weet waar geplaatst kon worden. En als we getrouwd waren, kon ik meteen mee. Ongetrouwd samenwonen, dat was toen natuurlijk ondenkbaar.

Ik was eigenlijk nog heel jong, negentien jaar. Toen de datum van het trouwen dichterbij kwam, begon ik te twijfelen. Ik had nog niets meegemaakt en wilde ik wel mijn hele leven doorbrengen als vrouw van een dokter die elke zoveel jaar overgeplaatst zou worden?

In de laatste maand voordat we trouwden moest Stefan blokken voor zijn examens en hij benoemde toen Max als mijn begeleider bij feesten en partijtjes. Hij wist dat ik ertegen opzag om in een uithoek van Borneo of Celebes doktersvrouw te worden. ‘Geniet er maar van,’ zei hij, ‘we krijgen het nog moeilijk genoeg.’

Max was een leuke jongen, heel sportief en avontuurlijk. Al mijn vriendinnen hadden een oogje op hem, maar ik had hem nooit kunnen koppelen. Ik vond hem heel aardig, maar vooral als vriend. Ik kon met hem praten en lachen en hij was ook een veel betere danser dan je vader. Maar ik was niet verliefd op hem zoals ik dat was op Stefan. Toch is er iets gebeurd. Op een avond na een feest praatten we over de toekomst. Ik vertelde hem over wat ik zelf graag had gewild, de mode in, maar dat daar weinig van terecht zou komen als doktersvrouw op afgelegen standplaatsen. En ik vroeg hem wat hij ging doen, wetend dat ik hem urenlang kon laten praten over vliegtuigen en snelheidsrecords en de reizen die je in de toekomst kon gaan maken. Ik luisterde daar graag naar. Maar die avond kreeg ik hem niet aan het praten. Hij was somber en ik vroeg wat hem dwarszat en bleef daaraan trekken. ‘Ik zal het maar zeggen,’ zei hij ten slotte. ‘Over een week gaat het meisje van wie ik houd trouwen met

mijn beste vriend. En dat doet pijn, ik kan het niet helpen.’

Het was voor hem een opluchting dat hij het een keer gezegd had, en daarna deden we natuurlijk allebei ons best om het te bagatelliseren. Een kalverliefde noemde hij het, hij moest nog volwassen worden. En ik vertelde hem natuurlijk dat hij zijn grote liefde nog moest tegenkomen en dat we later samen zouden glimlachen over deze situatie. Maar ik keek met andere ogen naar hem. Over een week zou ik getrouwd zijn, de rest van mijn leven op de rails gezet, de toekomst bepaald. Ik twijfelde over die stap en was gevleid en ontroerd dat Max me zijn liefde had bekend. En in die stemming heb ik de nacht met Max doorgebracht, ik heb hem één nacht liefgehad. Zonder goed te weten of ik dat voor hem deed, of voor mezelf, of voor ons beiden. De volgende dag won mijn gezonde verstand, ik hield immers van Stefan en het huwelijk was gepland. Max hield zich er goed onder, al was de situatie natuurlijk heel moeilijk.

Stefan en ik trouwden en reisden naar Balikpapan, wat voor een eerste standplaats nog niet zo slecht was, een petroleumstadje. Bijna negen maanden na onze trouwdatum werd jij geboren. Aan Max heb ik natuurlijk weleens

teruggedacht. Na de oorlog is hij nog een keer langs geweest in Makassar, met zijn watervliegtuig. Een paar maanden later verongelukte hij bij Biak in Nieuw-Guinea. Daar was ik stuk van.

Ik heb er nooit over gedacht om dit aan jou of wie dan ook te vertellen, daar was ook geen reden voor. Maar nu je met dat dna-onderzoek kwam en die vraag stelde, kwam dit bij me boven. Ik heb er nooit aan getwijfeld dat jij het kind was van Stefan en mij, want voordat we trouwden hadden we alles al gedaan wat officieel nog niet mocht. En Stefan zou het als arts natuurlijk gemerkt hebben als de bloedgroep niet overeenstemde, of zoiets.

Maar het is niet uitgesloten dat Max je biologische vader is. Ik vind dat ik je dat in alle eerlijkheid moet vertellen. Volgens de normen van die tijd, zestig jaar geleden, mocht ik niet doen wat ik deed. Daar heb ik me wel schuldig over gevoeld tegenover Stefan, want hij vertrouwde Max en mij. Maar echt spijt heb ik er niet van gehad en nu nog niet. Jij kwam en voor Stefan en mij was jij onze zoon. Dat is uiteindelijk toch het enige wat telt. En een betere zoon had ik me niet kunnen wensen.

Je moeder

Dit was de tweede dreun van deze maandagochtend en hij kwam hard aan. Na lezing van mijn moeders bekentenis liep ik als vanzelf naar het ijskastje dat ik in mijn kamer had voor gasten. Zou ik een troostpilsje nemen? Nee, het was pas elf uur, mijn maag stond er niet naar. Ik liep naar de wc, liep weer terug naar mijn kamer, zette mijn computer op internet maar kon niets verzinnen om op te zoeken.

‘Max Donkers’ dan maar, wellicht mijn nieuwe papa. Maar voordat de zoekmachine kon melden dat er 3815 documenten gevonden waren, verbrak ik de verbinding. Ik had het gehad.

Het was woelig en druk op mijn afscheidsreceptie. Als ik over een paar jaar zonder afspraak op bezoek zou gaan bij het bedrijf, kwam ik vermoedelijk niet langs de receptie. Maar nu kende iedereen me nog en ik liet de stortvloed van goede wensen en complimenten met graagte over me heen komen.

Ebert van Hilst maakte van de gelegenheid gebruik zichzelf te profileren als nieuwe voorzitter van de Raad van Commissarissen, en het moet

gezegd: speeche kon hij ook al niet. Nadat hij me voor de vierde keer ‘het feestvarken van vandaag’ had genoemd, stond mijn besluit vast: ik zou duchtig gaan afslanken. Met een zucht van verlichting hoorde ik hem het eind van zijn speech bereiken: voor de scheidende bestuurder was een passend afscheidscadeau bedacht, een reis naar zijn land van herkomst.

Zoals Ebert het bracht klonk het dwaas (‘Weet je wat? We sturen hem gewoon terug naar takki-takki-land’), maar ik wist hoeveel moeite men gedaan had om iets te bedenken en dat uiteindelijk Marijke dit idee had aangebracht. Ik kuste Janine, die mij de reischeque overhandigde, dan ook hartelijk op beide wangen.

In de drukte en het geroezemoes sprak ik ook Anton nog even. Het was nu ruim drie maanden geleden dat hij zich had laten ontvallen dat ik hem in de weg zat. Geschrokken over zijn botheid was hij al na een halfuur mijn kamer binnengehold om die opmerking terug te nemen en zich te verontschuldigen. En hij belde British Publishers af: hij bleef bij ons, mijn tirade over loyaliteit had gewerkt.

Natuurlijk beseften we allebei dat hij gelijk had gehad met zijn opmerking. Mijn tijd om te gaan

was gekomen, als ik hem een eerlijke kans wilde geven.

Ik maakte nog wat klussen af en bepaalde de datum van mijn vertrek. Mijn suggestie dat onze uitgeverij de Europese partner van British Publishers zou kunnen worden, was Antons eerste grote expansieproject geworden.

‘Hoe staat het met de BP-onderhandelingen?’ schreeuwde ik hem toe.

‘Moeilijk,’ riep hij in mijn oor, ‘maar als ze niet willen dan niet. We hebben ze niet nodig.’

‘That's the spirit!’ brulde ik terug. Het was veel te lawaaiig voor een intelligente conversatie en even overwoog ik hem mee te trekken naar de garderobe, waar stilte heerste. Misschien kon ik hem nog helpen met een goede tip. Maar op het nippertje besepte ik dat dat nu juist precies de rol was waar ik vandaag afscheid van nam. We knepen elkaars hand en ik keek hem na terwijl hij door de menigte waadde. Hij zou het wel redden. En hij had natuurlijk altijd nog mijn telefoonnummer. Plus mijn e-mailadres. En we zouden nog eens gaan lunchen.

De onthulling van mijn moeder dat ik de zoon van Max Donkers zou kunnen zijn, had me na de eerste schok toch weinig gedaan. Als je zestig bent maakt het blijkbaar niet zoveel meer uit van wie je afstamt. Een overleden vader meer of minder, ach. Ik vond wel dat ik mijn best moest doen om iets meer van hem te weten te komen. Mijn moeder had nog het adres van een zus van Max en ik bezocht de oude dame in Wassenaar onder het mom dat ik een biografische schets van mijn vader Stefan Vermeulen wilde schrijven en op zoek was naar de vrienden uit zijn studietijd. Ze had nog wat foto's van Max en ontving me hartelijk.

Hij was een aardige, drie jaar oudere broer voor haar geweest, met een passie voor vliegen en techniek in het algemeen. Toen de oorlog uitbrak behoorde hij tot de weinigen die konden uitwijken naar Australië. En na de oorlog, nou ja, dat wist ik al, was hij in de buurt van Biak in Nieuw-Guinea verongelukt. Ik vertelde haar over mijn enige herinnering aan hem, zijn bezoek aan Makassar, waar hij mijn moeder en ik mee zou nemen op een vliegtochtje. Maar helaas had de Catalina panne en brachten we de dag op het strand door. Dat ik in mijn geheugen nog het beeld had van Max en mijn moeder bij zonsondergang op dat strand, zijn arm

over haar schouder, dat vertelde ik haar niet en zou ik ook mijn moeder niet vertellen.

Maar het maakte het wel makkelijker om hem in mijn leven een plek te geven: ik had een persoonlijke herinnering.

‘Hij leek me heel aardig,’ zei ik.

‘Ja,’ zuchtte ze, ‘Max was een aardige kerel. Zo jammer dat hij al zo vroeg stierf.’ Ik schudde bij het afscheid haar benige hand en voelde even een sterke ontroering: deze hand was opgegroeid met mijn mogelijke vader, had vast weleens een boterham voor hem gemaakt en hem aangeraakt. Deze hand was familie.

Maar toen ik weer in de auto zat schudde ik het snel van me af.

De weg naar Malang was zo'n ouderwets mooie route door het Javaanse landschap. Veel dorpjes onderweg, de bergen altijd op de achtergrond. We reden door Pasuruan, waar Louis Couperus ooit gelogeed had en z'n Stille kracht had gesitueerd.

Het stadje oogde nu vervallen en rommelig, er was al lang geleden iets misgegaan met de

suikerondernemingen waar deze streek in het verleden zijn rijkdom uit haalde. Malang zag er veel beter uit, schone straten en een mooi centraal grasveld-en-bomenplein: de aloon-aloon. Tegenover elkaar een wit rooms-katholiek en een protestants kerkje, op de derde zijde een veel grotere moskee. Op de vierde zijde stond een bioscoop. En tussen die gebouwen stonden winkels, eethuisjes, restaurants.

We hadden afgesproken dat alleen Marijke en ik op zoek zouden gaan naar Sonja Soedarso, en dat mijn moeder en tante Cora op een centrale plek op ons zouden wachten. Ze hadden ontdekt dat Toko Oen nog steeds bestond, de banketbakkerij waar sinds mensenheugenis de beste spekkoek van Oost-Java gemaakt werd. De chauffeur wist waar de winkel was op de aloon-aloon en Marijke en ik liepen mee tot de ingang. We zagen dat er binnen tafels en stoelen waren om ter plekke het gebak te proeven onder het genot van koffie toebroek. Daar konden Julia en Cora het moeiteloos een uur of wat uithouden. Ze namen de wat onwillige chauffeur mee naar binnen. Marijke en ik hadden gerekend op een uitvoerige zoektocht, maar even verderop zagen we de apotheek al, Mata Hari geheten. Voorheen 'De Zon', denkkelijk, want ook na zoveel jaren oogde de inrichting Hollands.

Zou dit de goede plek zijn?

Gezocht had ook bij herhaald verzoek geweigerd mij Sonja's adres te geven, maar wel beloofd een brief naar haar door te sturen waarin ik uitlegde dat zij ondanks de negatieve dna-test toch heel goed de dochter van Stefan kon zijn. Antwoord was uitgebleven. Tim had Sonja's adres niet kunnen achterhalen, maar wel uitgevist dat ze werkte bij een apotheek in het centrum van Malang. Dat kon alleen hier zijn.

We gingen naar binnen. Twee al wat oudere Chinese dames voorzagen de weinige klanten van wat zij nodig hadden. Achterin stond een derde vrouw met haar rug naar ons toe poeders af te wegen. We waren al snel aan de beurt. Ik vroeg in mijn beste Bahasa om een middel tegen hoofdpijn en herhaalde het voor alle zekerheid in het Engels. 'Hoopijntablet,' hoorde ik mijn Chinese toonbankdame tegen haar collega zeggen, die een greep in de kast deed en met Bayer-aspirine terugkeerde. Bij vorige klanten meende ik ook al verstaan te hebben 'hoesdrank' en 'plester', misschien werd het Nederlands hier achter de toonbank gebruikt als vaktaal, of als geheimtaal: het nieuwe Latijn.

Terwijl Marijke afrekende vroeg ik of njonja Soedarso misschien hier was. Er was enige aarzeling en ik kreeg een schattende blik op mij gericht. Maar een oudere, aimabele heer van mijn type kan geen kwaad in de zin hebben en ze riep naar achteren: ‘Sonja!’

De vrouw die daar bezig was draaide zich om. Voorzover ik me een voorstelling van mijn niet echte halfzus gemaakt had, was die gebaseerd op het portret dat ik van haar moeder had gezien. Een graadje lichter qua huidskleur misschien, maar toch Indonesisch. Dom, ik had er niet over nagedacht. De vrouw die zich omdraaide en naar ons toe liep, oogde als een blonde Italiaanse. Haar huid was lichtbruin, maar haar ogen waren blauw en haar haar was donkerblond. Ze had de vierkante kin van mijn vader Stefan en ook zijn forse bouw. Ik voelde mij nog steeds zijn zoon en kreeg de plotselinge schok van herkenning die ik zo vaak gezien had aan het slot van de Gezocht-uitzendingen. Tranen welden op en ik strekte mijn armen al uit toen ik me realiseerde dat zij natuurlijk geen idee had wie ik was. En er stond een forse toonbank tussen ons.

‘Leg het even uit,’ hoorde ik mijn verstikte stem tegen Marijke zeggen en ze begon in haar beste Maleis, ging toen over op Engels en eindigde in het

Nederlands. Want dat bleken de Chinese dames en Sonja nog uitstekend te verstaan.

De winkel ging op slot, de toonbank bleek open te kunnen en na een paar minuten sloot ik Sonja in mijn armen, te midden van kreten en applaus van de twee Chinese dames en wat personeel dat was komen toelopen op de vreemde geluiden uit de winkel. Ik was diep ontroerd en voelde Sonja's lachen en snikken tegen mijn schouder.

Een halfuur later liep ik met haar naar Toko Oen. Haar gelijkenis met Stefan betekende dat ik nu met zekerheid wist dat ik geen zoon van mijn vader kon zijn. En ik merkte dat ik eigenlijk niets anders meer verwacht had. Het gaf me een rustige treurigheid dat dit nu duidelijk was.

Marijke was vooruitgelopen om mijn moeder en tante Cora voor te bereiden en ik maakte van de gelegenheid gebruik Sonja te vragen of ze mijn brief ontvangen had. Ja zeker, en ik merkte dat ze de inhoud ook goed begrepen had. Ze had graag terug willen schrijven, maar er zat een begeleidend briefje bij van Gezocht dat hiermee de zaak gesloten was. En mijn adres was onleesbaar gemaakt. Ik was nog bezig kwaad te worden over deze administratieve lomphed toen we al bij Toko Oen arriveerden.

Ik zag mijn moeder haar hand in geschokte verbazing voor de mond brengen toen zij Sonja zag en Stefan in haar herkende. Zou de boosheid over zijn ontrouw weer bovenkomen? Even was er aarzeling, maar de compassie won. Omhelzingen, daarna de onwennigheid: hoe verder? Omdat ons vliegtuig de volgende dag vertrok, had Sonja de rest van de dag vrijaf gekregen van haar bazinnen en nam ons mee naar de ranke witte katholieke kerk, waar zij in een bijgebouw van de pastorie bleek te wonen. Zij zorgde daar voor de oude, allang gepensioneerde Nederlandse pastoor die hier zijn laatste levensdagen doorbracht. Een kleine, vogelachtige man met scherpe oogjes die ons hartelijk ontving en de situatie snel doorzag. Terwijl Sonja limonade ging maken en tante Cora haar volgde om te helpen, legde hij uit dat hij de Soedarso's al heel lang kende. Want hij was nog maar een jonge kapelaan toen de kerk Amira en haar dochter Sonja opgevangen had na de dood van Andreas Soedarso.

Hij merkte aan onze reactie dat dit nieuw voor ons was, besloot niet indiscreet te zijn en ging met soepele pastoorsroutine over tot het vissen naar het levensverhaal van mijn moeder. Het zou niet makkelijk geweest zijn om een nieuw bestaan in Nederland op te bouwen. Was dat goed gegaan,

hoopte hij? Mijn fervent atheïstische moeder bleek als was in zijn handen en vertelde ingetogen over de moeilijke eerste jaren in Oss en hoe zij met hulp van God toch overeind gekrabbeld was en met haar tweede man een nieuw leven was begonnen. Die hulp van God ontglipte haar. Zij was en bleef toch een rasverkoopster die de klant gaf wat hij wilde horen, ook nu ze allang met pensioen was. Ze schrok er zelf even van en zond mij een kleine schuldige blik toe. Het ontging de oude pastoor niet.

Gelukkig kwamen Sonja en tante Cora terug met grote glazen kwast, tinkelend van de ijsklonten die erin rondzwommen.

De oude pastoor bracht een toast uit op dit onverwachte samenzijn waarin hij persoonlijk de hand van een Hogere Macht meende te herkennen. Daarna stuurde hij met ferme hand het gesprek in de richting van wat ons hier verenigde.

Sonja en haar moeder Amira. Ze hadden het niet makkelijk gehad. Na hun huwelijk waren Andreas en Amira naar Malang verhuisd, om ver weg te zijn van Soerabaja. Andreas vond werk in het Malangse ziekenhuis en Amira kreeg haar baby. Ze probeerden het huwelijk te laten werken, Amira en Andreas hielden veel van elkaar. Andreas hield ook van Sonja, maar van meet af aan was voor iedereen

duidelijk dat zij niet zijn dochter was. Sonja was een blank kind. Er werd geroddeld en gelachen en Andreas voelde zich ‘maloe’, de schaamte die voortkomt uit eerverlies. Voor Indonesiërs een ondraaglijke psychische kwelling en Andreas ging eraan onderdoor. Als jonge kapelaan had hij vaak met hem gesproken, want Andreas was een goed katholiek en probeerde troost en sterkte te vinden in zijn geloof. Maar de schaamte bleef aan hem vreten.

‘Er was nog iets anders,’ interrompeerde Sonja hem. ‘Hij vond dat hij gestraft moest worden voor de dood van dokter Vermeulen.’ Zij sprak heel goed Nederlands, al kon je horen dat het een aangeleerde taal was, die ze weinig gebruikte.

Ik zag de oude pastoor bedenkelijk kijken, maar ze richtte zich tot mijn moeder en vervolgde: ‘Ik heb van mijn moeder gehoord wat er gebeurd is in de tuin van het doktershuis. En dat u hem hebt laten gaan. Mijn lieve moeder is u daar altijd heel dankbaar voor geweest, ze zei dat nog op haar sterfbed tegen mij.’

‘Ach, Amira was zo'n lief meisje, ze kon het ook niet helpen. Wat een soesa, wat een ellende.’ Abrupt brak mijn moeder in snikken uit en Sonja knielde bij haar neer, omarmde haar. De pastoor vervolgde zijn verhaal. Zes jaar hield het huwelijk

stand, maar het werd steeds moeilijker. Op een dag ging Andreas naar zijn werk in het ziekenhuis en gaf zichzelf een dodelijke injectie.

Amira en haar dochter bleven alleen achter, zonder inkomsten en met de nek aangekeken door hun omgeving. We moesten begrijpen, vertelde de oude pastoor, dat in die tijd de anti-blanke stemming begon op te laaien.

De Hollanders vertrokken, de Indo-Europeanen emigreerden naar Amerika of gingen als spijtoptant naar Nederland. Gelukkig werden blanke pastoors en dominees ontzien, de kerken hadden een aparte positie. Daarom konden Amira en Sonja jarenlang in betrekkelijke rust in de pastorie wonen. Amira ging weer als verpleegster werken en Sonja knokte zich door de lagere en middelbare school heen en kon na veel duw- en trekwerk zelfs een opleiding als apothekersassistente volgen. De meeste apotheken waren van Chinezen die zelf veel last hadden van de vreemdelingenhaat. Uit sympathie kreeg het blank ogende meisje een baan, maar ze moest wel uit het zicht blijven, geen toonbankdienst. Achter de schermen bestellingen klaarmaken, poeders afwegen, pillen tellen en de administratie bijhouden, dat was haar werk.

En de pastoor was blij dat ze nog steeds bij hem woonde, hem gezelschap hield op zijn oude dag en

financieel bijdroeg aan het huishouden. Want het waren ook nu nog moeilijke tijden.

Toen de oude pastoor zijn verhaal beëindigde, sloot hij zijn ogen en vouwde zijn handen. Een stil gebed waarvan wij het einde een tijdlang eerbiedig afwachtten.

‘Hij is in slaap gevallen,’ zei Sonja met een glimlach, ‘laten we maar in de tuin gaan zitten.’

Onderweg naar buiten porde mijn moeder me aan.

‘Ik heb vierhonderd dollar bij me, geef jij dat straks aan die pastoor?’

‘Waarom doe je dat zelf niet?’

‘Jij bent een man.’

‘Wat is dat nou voor tekst, ma?’

Maar ik stak braaf de biljetten bij me. De pastoor was een ervaren fondswerver en net zoals mijn moeder kon hij het niet laten zijn vak te beoefenen. Dat hij mijn moeder in haar hart getroffen had, was een knappe prestatie en ze kon het geld ook makkelijk missen.

We namen het zitje in de tuin in gebruik en praatten een eind weg. Onwennig toch en het verleden vermijgend. Maar na enige tijd vroeg ik Sonja of ze mij het kerkhofje wilde laten zien. Het was een gok, maar inderdaad bleek er een kleine

begraafplaats te zijn. Eindelijk alleen met mijn nieuwe ‘zus’.

‘Dat verhaal van de pastoor was heel ontroerend,’ zei ik. ‘Je hebt het niet makkelijk gehad. En nog steeds niet.’

Ze moest erom lachen. ‘Pastoor overdrijft een beetje. Natuurlijk was het niet makkelijk. Maar ik was geen paria op school of in het werk, ik heb altijd wel een paar vrienden gehad.’

‘Zou je naar Nederland willen emigreren? Dat kan best, denk ik. En wij kunnen erbij helpen.’

Ze schrok. ‘Nee, nee, nee. Ik hoor hier thuis, ik ben hier gelukkig.’

‘Maar waarom ging je dan op zoek naar familie in Holland?’

We keken naar het graf van de familie Mutsemaker, waarvan de laatste telg in 1933 hier begraven was. Botten en schedels op graafafstand.

‘Ik was nieuwsgierig, ik wilde weten of ik nog familie had. En wie mijn echte vader was, hoe zag hij eruit, wat voor een mens was hij. Mijn moeder praatte daar niet over.’

Ik vertelde haar alles wat ik me kon herinneren van Stefan, terwijl we de graven bezichtigden van Marcus Dezentjé, Emilie Vosmaer, Lans Broeshart, Willem Godee, Doetje van Velden. En Amira Soedarso, 1930-1997.

Ik gaf Sonja de foto's van Stefan die ik van mijn moeder geleend had en had laten kopiëren. Dat was precies wat Sonja wilde.

Toen we terugkeerden naar het gezelschap zag ik mijn moeder alert naar ons kijken. Wij droegen haar goedkeuring weg, kon ik zien.

Bij ons vertrek wuifden Sonja en de pastoor ons na, staande voor de witte kerk. Hem had ik discreet (mannen onder elkaar) de donatie van mijn moeder nog kunnen toestoppen. En Sonja had al onze adressen en we beloofden elkaar met de hand op het hart dat we zouden schrijven en het contact onderhouden. Het was de belofte die ik me uit mijn jeugd herinnerde. Het oude Nederlands-Indië bestond uit mensen die enige tijd met elkaar optrokken, bevriend raakten en vervolgens overgeplaatst werden.

‘Alle goeds! Au revoir! We schrijven!’ Nooit kwam het ervan, en het hoorde bij de melancholie van de tropen dat je elkaar altijd uit het oog verloor.

Maar bij het afscheid waren de voornemens onveranderlijk goed. En wie weet, wie weet liep het dit keer anders. We zwaaiden naar elkaar tot de bocht ons scheidde.